

ใบรับรองวิทยานิพนธ์
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ธุรกิจการเกษตร)

ปริญญา

ธุรกิจการเกษตร

เศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากร

สาขา

ภาควิชา

เรื่อง การวิเคราะห์การส่งออกกุ้งกระป๋องของประเทศไทยไปยังสหรัฐอเมริกา

An Analysis of Thai Canned Shrimp Exported to The United States of America

นามผู้วิจัย ร้อยโทชนศักดิ์ แก้วโกย

ได้พิจารณาเห็นชอบโดย

ประธานกรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปิติ กันตังกุล, Ph.D.)

กรรมการ

(อาจารย์กัญญา ศรีพฤทธิเกียรติ, Ph.D.)

กรรมการ

(อาจารย์อภิชาติ ตะลุมเพรย์, Ph.D.)

หัวหน้าภาควิชา

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์วิศิษฐ์ ลิ้มสมบุญชัย, Ph.D.)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์รับรองแล้ว

(รองศาสตราจารย์กัญญา วีระกุล, D.Agr.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่ เดือน พ.ศ.

สิงสิงณี มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

การวิเคราะห์การส่งออกกุ้งกระป๋องของประเทศไทยไปยังสหรัฐอเมริกา

An Analysis of Thai Canned Shrimp Exported to The United States of America

โดย

ร้อยโทชนศักดิ์ แก้วโกย

เสนอ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เพื่อความสมบูรณ์แห่งปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ธุรกิจการเกษตร)

พ.ศ. 2553

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ชนศักดิ์ แก้วโกย, ร้อยโท 2553: การวิเคราะห์การส่งออกกุ้งกระป๋องของประเทศไทยไปยังสหรัฐอเมริกา ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ธุรกิจการเกษตร) สาขาวิชาธุรกิจการเกษตร ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากร ปรธานกรรมการที่ปรึกษา: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปิติ กันตังกุล, Ph.D. 95 หน้า

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของอุตสาหกรรมกุ้งกระป๋องของไทย และศึกษาปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมที่ส่งผลกระทบต่อ การส่งออกกุ้งกระป๋องของไทยไปสหรัฐอเมริกา โดยเลือกช่วงเวลาศึกษาแบบเฉพาะเจาะจงระหว่างปี พ.ศ. 2543 – 2551 ใช้วิธีการศึกษาวิจัยเอกสาร การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาจากข้อมูลทุติยภูมิที่รวบรวมจากเอกสารของหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน

ผลการวิจัยพบว่า การส่งออกกุ้งกระป๋องของไทยไปยังตลาดในสหรัฐอเมริกานั้น ในช่วงปี พ.ศ. 2543-2551 มีการทำรายได้เข้าสู่ประเทศไทยอย่างสม่ำเสมอ แหล่งที่มาของกุ้งที่นำมาผลิตเป็นกุ้งทะเลที่ถูกจับได้ภายในเขตน่านน้ำของประเทศไทย และประเทศเพื่อนบ้านใกล้เคียง ชนิดของกุ้งที่นำมาผลิต ได้แก่ กุ้งทราย กุ้งตาและ และกุ้งหิน ในกระบวนการส่งออกกุ้งกระป๋องนั้น ผู้ประกอบการต้องมีใบอนุญาตและได้รับการรับรอง โดยถูกต้องตามกฎหมาย จากกรมประมง และสมาคมผู้ผลิตอาหารสำเร็จรูป และต้องมีหนังสือรับรองเป็นผู้ขนถ่ายสินค้าจากกรมการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ นอกจากนี้การศึกษา พบว่า อัตราค่าจ้างแรงงานขั้นต่ำ รายได้ประชาชาติต่อหัวของสหรัฐอเมริกา และอัตราแลกเปลี่ยนในรูปของเงินบาทต่อเงินสกุลดอลลาร์ มีความสัมพันธ์ต่อการปรับขึ้นหรือลดลงของราคาส่งออกกุ้งกระป๋องของไทย และยังมีอิทธิพลต่อการปรับเปลี่ยนปริมาณสินค้ากุ้งกระป๋องของไทยไปจำหน่ายยังสหรัฐอเมริกาอีกด้วย สรุปได้ว่า ผู้บริโภคชาวสหรัฐอเมริกามีลักษณะชอบบริโภคกุ้งแม้จะมีราคาสูงก็ตาม แต่ผู้ประกอบการควรให้ความสำคัญกับการคัดเลือกวัตถุดิบอันได้แก่ กุ้งขนาดเล็กต่างๆที่มีคุณภาพ และกระบวนการผลิตต้องสะอาด ได้มาตรฐาน และผ่านการรับรองจากหน่วยงานของรัฐ

ลายมือชื่อผู้คิด

ลายมือชื่อประธานกรรมการ

Tanasak Kaewkoye, Lieutenant 2010: An Analysis of Thai Canned Shrimp Exported to The United States of America. Master of Arts (Agribusiness), Major Field: Agribusiness, Department of Agricultural and Resource Economics. Thesis Advisor: Assistant Professor Piti Kantangkul, Ph.D. 95 pages.

This research aims to study the generality of canned shrimp industry in Thailand and export situation and factors that affect the ability of Thai exports of canned shrimp to the United States. Study period during 2000-2008 is selected purposively. The study used the documentary studies and data analysis using statistic that describe the secondary data gathered from documents and agencies both public and private sector involved.

The research found that Thai exports of canned shrimp to the U.S. market during the year 2000-2008 continually brought the revenue to Thailand. Shrimps being used to produce canned shrimp were caught within the watercourse of Thailand and neighbor countries. The shrimp species being used included Sand Shrimp, Greasy back shrimp and others small shrimp. Operators who export canned shrimp products must be licensed and certified as correct by the Department of Fisheries and Food Manufacturers Association. Moreover they need a certificate of transfer goods from the Department of Foreign Trade, Ministry of Commerce. In addition the factors influencing the export of canned shrimp to the U.S. were the minimum wage rate, per capita national income of the U.S. and the relationships of currency exchange in the Thai baht per dollar. These factors variation of the export price of Thai's canned shrimp and also influence the adjustment of quantities of Thai's canned shrimp to the United States.

In summary, the U.S. consumers prefer consume shrimp despite high prices, but manufacturer should focus on the selection of raw materials; including the quality of small shrimp and processing standards must be clean and certified by government agencies.

Student's signature

Thesis Advisor's signature

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงด้วยดี ด้วยความกรุณาเป็นอย่างยิ่งจาก ผศ.ดร.ปิติ กันตังกุล อ.ดร.กาญจนา ศรีพุทธเกียรติ และ ดร.อภิชาติ ตะลุมเพชย์ ที่ได้ให้ความรู้ ช่วยแก้ไขปรับปรุง และให้คำแนะนำตลอดระยะเวลาที่ทำการศึกษา จนกระทั่งวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์ จึงขอกราบขอบพระคุณไว้ ณ ที่นี้ และขอกราบขอบพระคุณบิดา และมารดา ขอบคุณน้องสาว สำหรับการดูแล การให้กำลังใจ และคอยสนับสนุนกำลังทรัพย์เรื่อยมา ตลอดระยะเวลาที่ทำการศึกษาวิทยานิพนธ์ ในครั้งนี้

นอกจากนี้ขอขอบคุณผู้บังคับบัญชา พี่ๆ และเพื่อนๆ ทุกคนที่ให้โอกาส และช่วยเหลือในด้านต่างๆ ให้คำแนะนำ และเป็นกำลังใจ จนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงลงได้ด้วยดี

ร้อยโท ธนศักดิ์ แก้วโกย

ตุลาคม 2553

สารบัญ

	หน้า
สารบัญตาราง	(4)
สารบัญภาพ	(6)
บทที่ 1 บทนำ	1
ความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	8
ขอบเขตของการวิจัย	8
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	9
วิธีการวิจัย	9
วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	9
วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล	10
บทที่ 2 การตรวจเอกสาร	12
แนวคิดการวิเคราะห์อุปสงค์การนำเข้าและอุปทานการส่งออก	16
ทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศ	16
ตัวกำหนดอุปสงค์	18
ระบบสมการต่อเนื่อง	19
สมมติฐานในการวิเคราะห์	28
ด้านอุปสงค์	28
ด้านอุปทาน	29
บทที่ 3 สภาพทั่วไปของการค้าสินค้าประเภทกุ้งกระป๋องระหว่างไทยกับสหรัฐอเมริกา	30
ด้านการผลิต	30
อุตสาหกรรมผลิตกุ้งกระป๋องของประเทศไทย	30
ด้านการส่งออก	35
ขั้นตอนการส่งออกอาหารทะเลกระป๋อง	35
ด้านการนำเข้า	37

สารบัญ(ต่อ)

	หน้า
ขั้นตอนการนำเข้าในสหรัฐอเมริกา	37
ด้านการตลาด	38
ลักษณะทั่วไปและพฤติกรรมของผู้บริโภคอาหารทะเลในสหรัฐอเมริกา	38
กึ่งและการบริโภคกึ่งในสหรัฐอเมริกา	38
นโยบายและมาตรการทางการค้า	39
ระเบียบ กฎเกณฑ์สำหรับการส่งออก	39
ระเบียบ กฎเกณฑ์ ของประเทศผู้นำเข้า	42
กฎหมายและระเบียบที่ส่งผลต่อการส่งออกกึ่งกระป๋อง	45
ระเบียบการนำเข้าสินค้าอาหารทะเลทั่วไป	45
กฎระเบียบเรื่องการนำเข้ากึ่ง	46
กฎกติการะหว่างประเทศ	47
ปัญหาและอุปสรรคของอุตสาหกรรมกึ่งกระป๋อง	49
ปัญหาระบบภาษี	49
ปัญหาด้านการขนส่ง	51
บทที่ 4 ผลการศึกษา	57
สภาพทั่วไปของอุตสาหกรรมการส่งออกกึ่งกระป๋องในประเทศไทย	58
การบริโภคกึ่งกระป๋องในสหรัฐอเมริกา	65
ลักษณะทั่วไป	65
การแบ่งกลุ่มผู้บริโภคกึ่ง	66
ทัศนคติของผู้บริโภคสหรัฐอเมริกาต่ออาหารทะเล	66
ความเชื่อมั่นของผู้บริโภค	67
ราคาอาหารทะเลในความคิดเห็นของผู้บริโภค	67
ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการส่งออกกึ่งกระป๋องของไทยไปยังสหรัฐอเมริกา	68
การวิเคราะห์ทางสถิติ	72
สรุปผลการวิเคราะห์	75

สารบัญ(ต่อ)

	หน้า
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	80
สรุปผลการวิจัย	80
ข้อเสนอแนะ	82
การปรับตัวของผู้ประกอบการ	82
การศึกษาทำความเข้าใจกับตลาดผู้บริโภคในสหรัฐอเมริกา	83
การสร้างร่วมมือกันระหว่างผู้ประกอบการ	83
มุ่งเน้นให้ความสำคัญต่อความต้องการผู้บริโภคเป็นหลัก	84
การเตรียมความพร้อมรับมือกับการแข่งขันแข่งชิงตลาดผู้บริโภค	84
ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาต่อไป	85
เอกสารและสิ่งอ้างอิง	86
ภาคผนวก	90
ประวัติการศึกษา และการทำงาน	95

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	อันดับสินค้าเกษตรที่มีมูลค่าการส่งออกสูงสุด ระหว่างปี พ.ศ.2548-2551	1
2	ปริมาณ และมูลค่าการนำเข้า-ส่งออกสัตว์น้ำทางด่านตรวจสัตว์น้ำจังหวัดสงขลา ระหว่างปี พ.ศ.2548-2551	2
3	ปริมาณและมูลค่าการส่งออกกุ้งและผลิตภัณฑ์กุ้งของไทย แยกตามประเทศ / กลุ่มประเทศ ปี พ.ศ. 2549	6
4	สถิติปริมาณและมูลค่าการส่งออกสินค้ากุ้งแปรรูป (พิกัดศุลกร HS 16.05.20) ไปยังตลาดต่างประเทศ 10 อันดับ ระหว่างปี พ.ศ.2546-2551	69
5	สถิติการส่งออกกุ้งแปรรูป(รวมกุ้งกระป๋อง)ของไทยไปยังตลาดในต่างประเทศ ระหว่างปี พ.ศ.2543-2551	70
6	มูลค่าการนำเข้ากุ้งกระป๋องในสหรัฐอเมริกา ระหว่างปี พ.ศ.2543 - 2551	71
7	ราคากุ้งขนาดเล็กที่ใช้การผลิตกุ้งกระป๋องโดยเฉลี่ย ระหว่างปี พ.ศ.2543-2551	75
8	มูลค่าการส่งออก ปริมาณการส่งออก และราคาต่อหน่วย ของกุ้งกระป๋องที่ส่งออกจากประเทศไทยไปยังตลาดในสหรัฐอเมริกา ระหว่างปี พ.ศ. 2543-2551	77

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางผนวกที่		หน้า
1	ข้อมูลปริมาณ มูลค่า และราคาส่งออกกุ้งกระป๋องของประเทศไทยไปยัง ประเทศสหรัฐอเมริกา ปี พ.ศ.2543-2551	91
2	รายได้ประชาชาติต่อหัว (GDP per capita) และอัตราแลกเปลี่ยนของประเทศ สหรัฐอเมริกา ปี พ.ศ.2543-2551	92
3	ราคากุ้งทะเลขนาดเล็กที่ใช้เป็นวัตถุดิบในการผลิตกุ้งกระป๋องและอัตรา ค่าจ้างแรงงานขั้นต่ำในกรุงเทพมหานคร ปี พ.ศ.2543-2551	93
4	ดัชนีราคาต่างๆ ปี พ.ศ.2543-2551	94

สารบัญญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	การค้าระหว่างประเทศ A และ B	17
2	กระบวนการผลิตกุ้งกระป๋อง	34
3	ขั้นตอนการส่งออกอาหารทะเลกระป๋อง	36
4	กระบวนการตรวจปล่อยสินค้า	52

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

สินค้าเกษตรที่ผลิตจากประเทศไทยได้รับการยอมรับจากทั่วโลก กรมส่งเสริมการส่งออก กระทรวงพาณิชย์ จึงได้รวบรวมสถิติมูลค่าการส่งออก ตั้งแต่ปี พ.ศ.2534 เรื่อยมาจวบจนถึงปัจจุบัน และมีการจัดอันดับสินค้าทางการเกษตร อันรวมไปถึงผลิตภัณฑ์ที่ได้จากสัตว์น้ำ ได้แก่ อาหารทะเลกระป๋อง และอาหารทะเลแปรรูป ต่างๆ ดังแสดงในตารางที่ 2 โดยเห็นได้ว่า สินค้าในกลุ่มอุตสาหกรรมการผลิตอาหารทะเลที่มีความสำคัญและมีบทบาทต่อการส่งออกอย่างยิ่ง คือ อุตสาหกรรมอาหารทะเลกระป๋องแปรรูป เนื่องจากมีมูลค่าการส่งออกตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2548 - 2551 เป็นอันดับ 1 ตลอดมา โดยในปี พ.ศ.2551 คิดเป็นมูลค่าการส่งออกสูงถึง 128,923.85 ล้านบาท รองลงมาคือกลุ่มอุตสาหกรรมน้ำตาลทราย และกลุ่มอุตสาหกรรมผลไม้กระป๋องและแปรรูป

ผลิตภัณฑ์อาหารจากภาคเกษตรกำลังเป็นที่ต้องการของตลาดโลกเป็นอย่างมาก และประเทศไทยถือได้ว่าเป็นประเทศที่มีขีดความสามารถและมีศักยภาพในการผลิตอาหารประเทศหนึ่งของโลก หากกล่าวถึงผลิตภัณฑ์อาหารที่ผลิตเพื่อการส่งออกและสร้างรายได้ให้กับประเทศมีหลายประเภท ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น ผลิตภัณฑ์จากข้าวและธัญพืช ผลิตภัณฑ์ผักผลไม้กระป๋องและการแปรรูป ผลิตภัณฑ์จากปศุสัตว์ และผลิตภัณฑ์แปรรูปจากสัตว์น้ำ โดยผลิตภัณฑ์ที่มีมูลค่าการส่งออกและสร้างรายได้เข้าประเทศในปีหนึ่งๆ เป็นจำนวนมากคือ ผลิตภัณฑ์แปรรูปจากสัตว์น้ำ โดยในปี พ.ศ. 2548 มีปริมาณการส่งออกสัตว์น้ำ 236,129.30 ตัน และมีปริมาณการส่งออกเพิ่มขึ้นเป็น 266,370.95 ตัน ในปี พ.ศ. 2550 หรือมีการขยายตัวเพิ่มขึ้นร้อยละ 12.81

ตารางที่ 1 อันดับสินค้าเกษตรที่มีมูลค่าการส่งออกสูงสุด ระหว่างปี พ.ศ.2548-2551

รายการ	ปี พ.ศ.2548		ปี พ.ศ.2549		ปี พ.ศ.2550		ปี พ.ศ.2551	
	อันดับ	มูลค่า	อันดับ	มูลค่า	อันดับ	มูลค่า	อันดับ	มูลค่า
อาหารทะเลกระป๋องและแปรรูป	1	100,284.20	1	113,050.15	1	109,024.26	1	128,923.85
น้ำตาลทราย	3	28,114.01	3	28,109.18	2	43,806.66	2	47,637.52
ผลไม้กระป๋องและแปรรูป	2	35,619.41	2	38,779.71	3	38,319.16	3	44,793.30
อาหารสัตว์เลี้ยง	5	18,164.67	4	19,438.22	4	20,550.03	4	23,742.93
ผลิตภัณฑ์ข้าวสาลีและอาหาร สำเร็จรูปอื่นๆ	4	18,776.77	5	18,730.44	5	17,650.89	5	21,647.45
ไขมันและน้ำมันจากพืชและสัตว์	9	6,681.89	9	7,581.07	6	13,022.15	6	21,387.86
เครื่องดื่ม	7	8,143.07	8	8,505.34	7	10,274.80	7	14,108.67
สิ่งปรุงรสอาหาร	6	8,984.23	10	7,267.84	10	8,076.30	8	9,847.20
เนื้อสัตว์และของปรุงแต่งที่ทำจาก เนื้อสัตว์	8	7,795.29	7	8,843.97	9	9,043.85	9	9,791.91
ผักกระป๋องและแปรรูป	10	6,459.63	6	10,361.47	8	9,988.88	10	9,670.21
ผลิตภัณฑ์ข้าว	11	5,793.77	11	6,103.55	11	5,435.37	11	6,487.00
นมและผลิตภัณฑ์นม	12	5,070.38	12	4,135.52	12	4,530.36	12	4,501.13
รวมทั้งสิ้น	-	280160.71	-	303,069.70	-	327,300.13	-	385,771.01

ที่มา: กรมส่งเสริมการส่งออก กระทรวงพาณิชย์ (2551)

ตารางที่ 2 ปริมาณ และมูลค่าการนำเข้า-ส่งออกสัตว์น้ำทางด่านตรวจสัตว์น้ำจังหวัดสงขลา
ระหว่างปี พ.ศ.2548-2551

ปี พ.ศ.	การนำเข้า				การส่งออก			
	จำนวน (รายการ)	ปริมาณ (ตัน)	มูลค่า (ล้านบาท)	อัตราการ ขยายตัว(%)	จำนวน (รายการ)	ปริมาณ (ตัน)	มูลค่า (ล้านบาท)	อัตราการ ขยายตัว(%)
2548	79	155,878.69	7,602.78	-	63	236,129.30	17,803.61	-
2549	90	159,675.02	7,733.31	2.43	58	258,135.86	18,556.34	9.31
2550	135	187,900.83	9,424.18	20.54	65	266,370.95	18,200.71	12.81
2551	118	214,658.93	13,452.26	37.71	79	221,196.80	19,305.54	-6.32

ที่มา: กรมการประมง (2551)

ผลิตภัณฑ์จากสัตว์น้ำเป็นสินค้าอุตสาหกรรมที่สร้างมูลค่าเพิ่มให้กับประเทศในสัดส่วนที่สูงขึ้นอย่างสม่ำเสมอเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของตลาดโลก และมีการขยายตลาดส่งออกได้อย่างกว้างขวางโดยรวมแล้วมีมูลค่าการส่งออกเพิ่มขึ้นทุกปี พิจารณาได้จากข้อมูลสถิติการนำเข้าและส่งออกสินค้าประเภทสัตว์น้ำที่ผ่านทางด่านตรวจสัตว์น้ำจังหวัดสงขลา (ตารางที่ 1) จะเห็นได้ว่า การนำเข้าส่งออกสินค้าสัตว์น้ำมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทั้งในด้านปริมาณและมูลค่า นอกจากนี้ยังพบว่า มูลค่าการส่งออกกับมูลค่าการนำเข้าสินค้าสัตว์น้ำเมื่อเปรียบเทียบในปีเดียวกัน มูลค่าการส่งออกมีจำนวนมากกว่า จึงเชื่อได้ว่าอุตสาหกรรมสัตว์น้ำของประเทศไทยได้รับการยอมรับ และเป็นที่ต้องการของตลาดมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในปี พ.ศ.2550 มีปริมาณการส่งออกมากถึง 266,370.95 ตัน คิดเป็นมูลค่า 18,200.71 ล้านบาท ส่วนในปีถัดมา พ.ศ.2551 พบว่าปริมาณการส่งออกต่ำกว่าในปี พ.ศ.2550 แต่เมื่อคิดเป็นมูลค่ารายรับเข้าประเทศไทย จำนวน 19,305.54 บาท ที่เป็นเช่นนี้ เนื่องจากความผันผวนในตลาดโลก จากผลกระทบจากภาวะเศรษฐกิจถดถอย (Economic Recession) ซึ่งเริ่มขึ้นในปี พ.ศ.2551 (ชัยพร วิเศษมงคล, 2551)

หน่วยงานภาครัฐที่มีความสำคัญต่อการตรวจสอบการนำเข้า-ส่งออกสินค้าสัตว์น้ำ ได้แก่ ด่านตรวจสัตว์น้ำจังหวัดสงขลา ถือเป็นด่านตรวจที่มีปริมาณการขนถ่ายสัตว์น้ำในปริมาณที่สูง และมีความสำคัญยิ่งในภูมิภาคทางทิศใต้ของประเทศไทย เห็นได้จากตัวเลขจำนวนครั้งการขนถ่ายสินค้าผ่านด่านตรวจนี้ ตลอดปี พ.ศ.2551 มีจำนวนทั้งสิ้น 16,202 ครั้ง (ด่านตรวจสัตว์น้ำจังหวัดสงขลา, 2551) โดยมีหน้าที่ตรวจสอบการนำเข้า การส่งออก การนำเข้าผ่าน หรือการนำเข้าเคลื่อนที่เพื่อการค้าสินค้าสัตว์น้ำ ซากของสัตว์น้ำ ผลิตภัณฑ์ที่ทำจากสัตว์น้ำรวมถึงปัจจัยต่างๆ ที่ใช้ในการผลิตสัตว์น้ำ โดยปฏิบัติงานให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติ การประมง พ.ศ. 2490 พระราชบัญญัติการส่งออกป่นอกและการนำเข้ามาในราชอาณาจักรซึ่งสินค้า พ.ศ. 2525 รวมทั้งกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง

ประเทศไทยถือได้ว่ามีความได้เปรียบทางด้านวัตถุดิบ กำลังคน ทุน รวมถึงเทคโนโลยีการผลิตที่มีการพัฒนาขึ้นอย่างรวดเร็ว นอกจากนั้นสภาพภูมิประเทศที่เอื้ออำนวยต่อการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ และความพยายามในการแสวงหาวัตถุดิบเพิ่มขึ้นด้วย ประกอบกับความร่วมมือกับภาครัฐและภาคเอกชน รวมทั้งขีดความสามารถ ความชำนาญและประสบการณ์ ทางด้านการประมงของผู้ประกอบการด้านการแปรรูปและการส่งออก ทำให้ผลผลิตของประเทศไทยมีคุณภาพดีเป็นที่ยอมรับ และนิยมบริโภคจนสามารถขยายตลาดไปอย่างกว้างขวาง อีกทั้งประเทศไทยมีโรงงานทำการแปรรูปสัตว์น้ำขนาดใหญ่เพื่อการส่งออก มีการพัฒนารูปแบบ

ผลิตภัณฑ์ให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดมากยิ่งขึ้น ซึ่งทำให้ระดับราคา ลักษณะ คุณภาพ และมาตรฐานของผลิตภัณฑ์อาหารทะเลของไทยเป็นที่นิยม และยอมรับของประเทศผู้นำเข้าเพิ่มมากขึ้น ซึ่งอุตสาหกรรมด้านนี้ได้รับการส่งเสริมทั้งทางการลงทุนการส่งออกจากหน่วยงานของภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องเพื่อร่วมมือกันพัฒนาทางด้านการผลิตและการปรับปรุงคุณภาพของสินค้าให้ได้ตามมาตรฐานของตลาด และเป็นที่ยอมรับของผู้บริโภคในตลาดทั้งในและต่างประเทศ (ปรีชา โปธาชนาพงษ์, 2545)

ปัจจุบันสินค้าทางการเกษตรในลักษณะอุตสาหกรรมอาหารกระป๋อง ได้มีการพัฒนาในเชิงกระบวนการผลิตเป็นไปอย่างรวดเร็วจนเป็นอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออกที่สร้างรายได้เข้าประเทศมหาศาล โดยเฉพาะอุตสาหกรรมอาหารทะเลกระป๋อง ซึ่งในระยะเริ่มแรกเป็นเพียงอุตสาหกรรมขนาดเล็ก ส่วนใหญ่จะผลิตควบคู่ไปกับอาหารกระป๋องชนิดอื่นๆ เช่น ผักดอง กระป๋อง ผลไม้กระป๋อง เป็นต้น เพื่อสนองความต้องการภายในประเทศเป็นสำคัญหรือผลิตเพื่อทดแทนสินค้านำเข้า

ภายหลังจากที่คณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนได้ให้การสนับสนุนและส่งเสริมอุตสาหกรรมอาหารทะเลกระป๋องอย่างจริงจัง ปรากฏว่ากำลังการผลิตและผลผลิตอาหารทะเลกระป๋องได้ขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วจนผลิตได้มากเกินความต้องการภายในประเทศ อุตสาหกรรมประเภทนี้ได้เปลี่ยนโฉมหน้าไปสู่อุตสาหกรรมเพื่อการส่งออกที่สำคัญประเภทหนึ่ง โดยเฉพาะโรงงานขนาดใหญ่จะมุ่งผลิตเพื่อการส่งออกแทบทั้งสิ้น ทำให้การส่งออกอาหารทะเลกระป๋องเพิ่มสูงขึ้นตามลำดับ

กึ่งถูกจัดว่าเป็นสินค้าประมงประเภทหนึ่งที่สามารถสร้างรายได้เข้าประเทศ และเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจของประเทศไทยมาตลอดระยะเวลาหลายปีที่ผ่านมา และเป็นหนึ่งในอุตสาหกรรมยุทธศาสตร์ระดับประเทศ ที่ถือว่ามีศักยภาพการส่งออกสูงมาก (ชนาการทหารไทย, 2548) โดยชนิดของกุ้งที่ประเทศไทยส่งออก แบ่งเป็น 5 ประเภท ได้แก่ กุ้งกระป๋อง กุ้งสดแช่เย็นแช่แข็ง กุ้งแปรรูป กุ้งแห้ง และกุ้งต้มสุกแช่เย็น (กรมประมง, 2544)

ในอดีตประเทศไทยส่งออกเพียงกุ้งสดแช่เย็นหรือแช่แข็งเพียงอย่างเดียว กุ้งลักษณะนี้ถูกจัดว่าเป็นสินค้าชนิดปฐมภูมิ คือ กุ้งสดที่ไม่ผ่านกระบวนการผลิตหรือปรุงแต่งใดๆ ทั้งสิ้น จากการที่กุ้งเป็นสินค้าสดที่มีการเน่าเสียได้ง่าย และการเน่าเสียมักจะเริ่มจากส่วนหัว

กุ้งก่อนเสมอ เพื่อเป็นการหลีกเลี่ยงปัญหา พร้อมกับตอบสนองตลาดที่มีการแข่งขันกันสูงขึ้นเรื่อยๆ เพื่อให้ลูกค้าในตลาดพึงพอใจกับสินค้ามากที่สุด จึงทำให้การส่งออกพัฒนาจากการส่งออกเพียงกุ้งสดทั้งตัว มาเป็นส่งออกกุ้งเด็ดหัว กุ้งปอกเปลือก และกุ้งเด็ดหาง เป็นต้น ซึ่งผลิตภัณฑ์ที่กล่าวมานี้ เป็นเพียงการแปรรูปในขั้นต้น ต่อมาการแข่งขันในตลาดกุ้งส่งออกสูงขึ้น ประเทศหลายประเทศที่เป็นคู่แข่งกับไทยเริ่มมีความพร้อมทางด้านวัตถุดิบ และค่าจ้างแรงงานที่ต่ำกว่าไทย ทำให้หลายประเทศเพิ่มการส่งออกสินค้าประเภทกุ้งอย่างต่อเนื่อง ประเทศไทยจึงต้องปรับตัวเนื่องจากมีการแข่งขันกันอย่างรุนแรง จึงมีการพัฒนาสินค้าที่เพิ่มมูลค่าการส่งออกให้สูงกว่าเดิม ทำให้มีการผลิตกุ้งแปรรูปหลากหลายรูปแบบ หนึ่งในกุ้งแปรรูปที่ได้รับความนิยมตั้งแต่อดีตจวบจนปัจจุบัน คือ การแปรรูปกุ้งกระป๋อง

กุ้งกระป๋อง เป็นผลิตภัณฑ์กุ้งจากทะเลที่เพิ่มมูลค่าให้กับสินค้าเกษตร โดยอาศัยความพร้อมของโรงงานผู้ผลิตและแรงงานที่มีทักษะความชำนาญการแปรรูปสัตว์น้ำทะเล เช่น ปู หอย ปลา ปลาหมึก เป็นต้น โดยประเทศคู่ค้าที่สำคัญของไทยได้แก่ สหรัฐอเมริกาและญี่ปุ่น ซึ่งทั้งสองประเทศเป็นประเทศมหาอำนาจ และยังเป็นลูกค้าในอันดับต้นๆที่มีความต้องการบริโภคกุ้งในปริมาณสูง โดยเฉพาะอย่างยิ่งความต้องการบริโภคกุ้งในลักษณะกึ่งสำเร็จรูป และกุ้งพร้อมรับประทาน อันเป็นผลิตภัณฑ์ที่ตอบสนองชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คนในประเทศที่ต้องการความสะดวกสบาย ความสะดวก และไม่ยุ่งยากต่อการรับประทานในชีวิตยุคใหม่ที่มีความเร่งรีบแข่งกับเวลาเสมอ

กุ้งกระป๋องเป็นผลิตภัณฑ์สำคัญของกลุ่มอุตสาหกรรมอาหารทะเลกระป๋องและแปรรูป โดยตลาดส่งออกกุ้งและผลิตภัณฑ์กุ้งที่สำคัญของไทย ได้แก่ สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น และแคนาดา ทั้งนี้ในปี พ.ศ. 2549 มีปริมาณการส่งออกกุ้งและผลิตภัณฑ์กุ้งของไทยส่งออกไปยังสหรัฐอเมริกาจำนวน 197,585.52 ตัน มูลค่า 50,618.26 ล้านบาท คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 62.67 ของปริมาณการส่งออก และร้อยละ 63.63 ของมูลค่าของการส่งออกกุ้งและผลิตภัณฑ์กุ้งทั้งหมด รองลงมาคือ ญี่ปุ่น จำนวน 53,975.26 ตัน มูลค่า 15,450.55 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 17.12 ของปริมาณการส่งออก และร้อยละ 19.42 ของมูลค่าของการส่งออกกุ้งและผลิตภัณฑ์กุ้งทั้งหมด (ตารางที่ 3)

ตารางที่ 3 ปริมาณและมูลค่าการส่งออกกุ้งและผลิตภัณฑ์กุ้งของไทย แยกตามประเทศ / กลุ่มประเทศ ปี พ.ศ. 2549

ประเทศ / กลุ่มประเทศ	ปริมาณการส่งออก		มูลค่าการส่งออก	
	ตัน	ร้อยละ	ล้านบาท	ร้อยละ
สหรัฐอเมริกา	197,585.52	62.67	50,618.26	63.63
ญี่ปุ่น	53,975.26	17.12	15,450.55	19.42
แคนาดา	16,736.42	5.31	4,269.48	5.37
ออสเตรเลีย	17,825.49	5.65	2,287.00	2.88
กลุ่มอาเซียน	5,878.90	1.86	1,039.37	1.31
กลุ่มสหภาพยุโรป	20,652.71	6.55	5,358.01	6.74
กลุ่มตะวันออกกลาง	1,278.74	0.41	208.97	0.26
กลุ่มแอฟริกา	1,341.60	0.43	314.71	0.40

ที่มา: กรมการประมง (2551)

ตามธรรมชาติการผลิตกุ้งกระป๋อง มีลักษณะที่สำคัญ อันได้แก่ การนำกุ้งทะเลขนาดเล็กที่ได้จากการทำประมงอวนลาก และอวนรุนเป็นส่วนใหญ่ โดยกุ้งทะเลที่นิยมนำมาผลิตเป็นกุ้งกระป๋องคือ กุ้งทราย กุ้งตาแฉะ และกุ้งเปลือกแข็งหรือกุ้งหิน ส่วนกุ้งทะเลที่มีขนาดใหญ่จะถูกนำไปแปรรูปเป็นกุ้งสดแช่เย็นแช่แข็ง โรงงานผลิตกุ้งกระป๋องของไทยส่วนใหญ่จะมีแหล่งวัตถุดิบอยู่ในทะเลแถบภาคใต้และบริเวณชายฝั่งทะเลด้านอ่าวไทย ซึ่งก่อให้เกิดการกระจายตัวของอุตสาหกรรมไปยังส่วนต่างๆของแต่ละภูมิภาค การผลิตกุ้งกระป๋องมักจะใช้วัตถุดิบคือกุ้งทะเลที่สามารถจับได้ภายในประเทศเป็นส่วนใหญ่ การผลิตใช้แรงงานเป็นจำนวนมากซึ่งก่อให้เกิดการจ้างงาน ทั้งในอุตสาหกรรมการผลิตกุ้งกระป๋องและอุตสาหกรรมต่อเนื่อง เช่น อุตสาหกรรมกระป๋อง อุตสาหกรรมสิ่งพิมพ์ และอุตสาหกรรมกล่องกระดาษ จึงถือได้ว่าอุตสาหกรรมการผลิตกุ้งกระป๋องเป็นอุตสาหกรรมหนึ่งที่มีส่วนผลักดันให้เศรษฐกิจของประเทศในภาพรวมได้ขยายตัวอย่างต่อเนื่อง

หากพิจารณาตลาดกุ้งกระป๋องภายในประเทศ พบว่า คนไทยไม่นิยมบริโภคกุ้งกระป๋องมากนัก โดยคนไทยจะให้ความนิยมในการบริโภคกุ้งสดมากกว่า เนื่องจากหาซื้อได้ง่ายตามท้องตลาดทั่วไป และพฤติกรรมของผู้บริโภคยังแตกต่างกันไปจากประเทศแถบอเมริกาและยุโรป

การผลิตส่วนใหญ่จึงเน้นผลิตเพื่อการส่งออก โดยตลาดส่งออกที่สำคัญของไทยได้แก่ สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น และแคนาดา (วรรณพร หาญวิริยะพันธ์, 2546)

ปัจจุบันแม้ว่าผลิตภัณฑ์กุ้งจากประเทศไทย โดยเฉพาะกุ้งกระป๋องสามารถครองส่วนแบ่งในตลาดสหรัฐอเมริกาได้เป็นอันดับ 1 และมีส่วนแบ่งการตลาดเป็นอันดับ 4 ในญี่ปุ่น แต่ผลิตภัณฑ์กุ้งกระป๋องของไทยต้องเผชิญกับการแข่งขันที่ทวีความรุนแรงเพิ่มขึ้นทุกขณะ โดยมีคู่แข่งที่สำคัญในเอเชีย ได้แก่ อินเดีย อินโดนีเซีย เวียดนาม และจีน นอกจากนี้ ยังมีคู่แข่งในประเทศแถบตะวันออกกลาง อาทิเช่น อิหร่าน ซาอุดีอาระเบีย บาห์เรน และสหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ ซึ่งถือเป็นคู่แข่งรายใหม่ที่น่าจับตามองเป็นอย่างมากในอุตสาหกรรมทางการส่งออกกุ้ง เนื่องจากประเทศเหล่านี้เริ่มหันมาทำฟาร์มกุ้ง และส่งออกไปยังตลาดโลกเพิ่มมากขึ้น

จากข้อมูลเป็นการยืนยันได้ว่า การแข่งขันในอุตสาหกรรมตลาดกุ้งมีแนวโน้มรุนแรงมากขึ้นเรื่อยๆ ทั้งจากคู่แข่งรายเดิมที่ต่างเร่งพัฒนาการผลิต และผู้ผลิตรายใหม่ที่เริ่มหันมาผลิตกุ้งในเชิงอุตสาหกรรมมากขึ้นเป็นสำคัญ อีกทั้งการส่งออกสินค้าผลิตภัณฑ์กุ้งกระป๋องของไทย ต้องประสบปัญหาที่ต้องเผชิญกับภาวะการแข่งขันอย่างรุนแรง ทั้งทางด้านคุณภาพและราคาสินค้า นอกจากนี้ยังประสบปัญหาในเรื่องของวัตถุดิบและค่าจ้างแรงงานของประเทศคู่แข่งที่หาง่ายและราคาถูกกว่าประเทศไทย ได้แก่ ประเทศจีน และประเทศเวียดนาม ซึ่งเป็นประเทศคู่แข่งทางการค้าอาหารทะเลแปรรูป โดยเฉพาะอุตสาหกรรมกุ้งกระป๋องที่สร้างอุปสรรคทางการค้าในเรื่องของมาตรการกีดกันทางการค้าด้านภาษี (Tariff Barriers) เช่น การตัดสิทธิพิเศษด้านภาษีศุลกากร (Generalized System of Preferences : GSP) ในสินค้าอาหารทะเลของไทยซึ่งทำให้ไทยต้องเสียภาษีในอัตราที่สูงขึ้นและส่งผลกระทบต่อมูลค่าการส่งออกผลิตภัณฑ์กุ้งไปยังตลาดอียู มาตรการกีดกันทางการค้าที่ไม่ใช่ภาษี (Non-Tariff Barriers) ของประเทศผู้นำเข้าสินค้าได้แก่ มาตรการด้านเทคนิค (Agreement on Technical Barrier to Trade: TBT) มาตรการด้านสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช (Sanitary and Phytosanitary Measures: SPS) ข้อกำหนดด้านฉลากและหีบห่อ การกำหนดขั้นตอนปฏิบัติในการขอใบรับรองจากหน่วยงานของประเทศผู้นำเข้า การกำหนดค่าสารตกค้างและสารปนเปื้อนต่างๆ มาตรการด้านการนำเทคโนโลยีพันธุวิศวกรรมมาปรับปรุงพันธุ์พืชและสัตว์ (Genetically Modified Organisms : GMOs) มาตรการด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ดังนั้นจึงต้องมีการปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิตให้สินค้ากุ้งมีคุณภาพได้มาตรฐาน กุ้งที่มีคุณภาพและความปลอดภัย (Quality and Safety) และกุ้งที่ได้จากการผลิตที่ไม่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม (Environmentally

Friendly) ซึ่งจะทำให้ประเทศไทยได้เปรียบในเชิงการแข่งขันในระยะยาวและลดปัญหาส่งออกลงได้ (วันดี หิรัญสถาพร, 2540)

จากปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นกับประเทศผู้ส่งออกกุ้งบรรจุกระป๋อง โดยเฉพาะประเทศไทย ซึ่งเป็นประเทศผู้ส่งออกกุ้งกระป๋องรายใหญ่ของโลกทำให้ความสามารถในการแข่งขันการส่งออกกุ้งกระป๋องลดลงในอนาคต และปัจจุบันตลาดการส่งออกกุ้งกระป๋องของไทยยังเผชิญกับการกีดกันทางการค้า ซึ่งสร้างความสูญเสียอย่างมากให้กับวงการอุตสาหกรรมกุ้งกระป๋อง จึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการส่งออกกุ้งกระป๋องของประเทศไทยในตลาดสหรัฐอเมริกา รวมถึงศึกษาภาวะการผลิต การตลาดส่งออก และปัจจัยต่างๆ ที่เป็นตัวกำหนดความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบของอุตสาหกรรมกุ้งกระป๋องของประเทศไทย ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการส่งออกกุ้งกระป๋องไปยังตลาดสหรัฐอเมริกา อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาและปรับกลยุทธ์ในการดำเนินธุรกิจทั้งด้านการผลิตและการตลาดของผู้ประกอบการ ตลอดจนเป็นแนวทางแก่รัฐบาลในการกำหนดนโยบายที่สอดคล้องและเหมาะสมกับภาวะอุตสาหกรรมกุ้งกระป๋องในปัจจุบันและในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของการส่งออกกุ้งกระป๋องของไทยไปยังสหรัฐอเมริกา
2. เพื่อศึกษาปัจจัยทางเศรษฐกิจ และทางสังคมที่ส่งผลกระทบต่อ การส่งออกสินค้ากุ้งกระป๋องของไทยไปยังสหรัฐอเมริกา

ขอบเขตของการวิจัย

1. สินค้าที่ทำการศึกษา คือ กุ้งกระป๋องที่ทำการส่งออกไปยังตลาดประเทศสหรัฐอเมริกา โดยเป็นผลิตภัณฑ์กุ้งกระป๋องที่ได้แบ่งแยกจําแนกออกจากกุ้งแปรรูปและสินค้ากุ้งชนิดอื่นๆ ใช้พิกัดอัตราศุลกากรตามระบบฮาร์โมนิซ (Harmonize System : HS) พิกัดที่ 1605.20.1040 คือ กุ้งกระป๋อง (กุ้งที่ทำให้สุกแล้ว) โดยเทียบเคียงกับรหัสและชนิดสินค้าประเภทกุ้งกระป๋อง (Shrimp and Prawn Canned) ที่ผ่านการนำเข้าไปยังประเทศสหรัฐอเมริกา โดยรวบรวมข้อมูลจากกรมส่งเสริมการส่งออก กระทรวงพาณิชย์

2. การศึกษาสภาพโดยทั่วไปของอุตสาหกรรมธุรกิจกุ้งกระป๋องด้วยวิธีการค้นคว้าหาข้อมูลจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง

3. การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการขายตัวของธุรกิจส่งออกกุ้งกระป๋องของประเทศไทยไปยังตลาดประเทศสหรัฐอเมริกา โดยพิจารณาปัจจัยทางด้านมูลค่าการส่งออก ปริมาณการส่งออก ราคาสินค้า รายได้ต่อประชากรต่อคนของประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศไทย ราคากุ้งที่ใช้เป็นวัตถุดิบ ค่าจ้างแรงงานขั้นต่ำ เป็นต้น อาศัยข้อมูลเชิงสถิติ ระหว่างปี พ.ศ. 2543 ถึง 2551 สาเหตุที่ต้องกำหนดช่วงปีที่ทำการศึกษา ระหว่างปี พ.ศ. 2543 ถึง 2551 เนื่องจากในปี พ.ศ.2543 กรมศุลกากรได้มีการปรับเปลี่ยนพิคัดสินค้าใหม่ โดยแยกกุ้งกระป๋องออกจากกุ้งแปรรูปชนิดอื่นๆ และในช่วงระหว่างปี 2547 เรื่อยมา การส่งออกสินค้ากุ้งกระป๋องไทยไปยังตลาดสหรัฐอเมริกา และตลาดในภูมิภาคอื่นได้รับผลกระทบอย่างหนัก จากที่มีการตรวจสอบพบสารตกค้างในสินค้ากุ้งของไทย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การวิจัยในครั้งนี้ ทำให้ทราบถึงสภาพโดยทั่วไป ภาวะการแข่งขัน รวมถึงปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการขายตัวของอุตสาหกรรมการส่งออกกุ้งกระป๋อง อันจะทำให้หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องได้ตระหนักถึงปัญหาและอุปสรรคต่างๆ เพื่อเป็นแนวทางในการเพิ่มศักยภาพและขีดความสามารถในการแข่งขันกุ้งกระป๋องของไทยเพื่อการส่งออก รวมทั้งทำให้ทราบถึงลักษณะและแนวโน้มที่เกิดขึ้นจากปัจจัยต่างๆ ที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงความได้เปรียบและความสามารถในการส่งออกกุ้งกระป๋องของไทยไปยังตลาดส่งออกที่สำคัญ ซึ่งกระทรวงพาณิชย์และผู้ส่งออกสามารถใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการแก้ไขการกำหนดกลยุทธ์ทั้งทางการผลิตและทางการตลาด ตลอดจนหาแนวทางในการรักษาและเพิ่มส่วนแบ่งทางการตลาดให้มากขึ้น

วิธีการวิจัย

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้ เป็นการศึกษาสภาพทั่วไปของการส่งออกกุ้งกระป๋องของไทยไปยังสหรัฐอเมริกา และการศึกษาปัจจัยทางเศรษฐกิจ และทางสังคมที่ส่งผลกระทบต่อการส่งออกสินค้ากุ้งกระป๋องของไทยไปยังสหรัฐอเมริกา เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์การวิจัย ผู้วิจัยจึงได้กำหนดวิธีการรวบรวมข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ข้อมูลทุติยภูมิ ซึ่งสามารถแยกกล่าวได้ดังนี้

1. การรวบรวมข้อมูล โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงเอกสารในการรวบรวมข้อมูลสภาพทั่วไปของธุรกิจการส่งออกกุ้งกระป๋อง โดยทำการสืบค้นหาข้อมูลจากหน่วยงานในสังกัดกระทรวงพาณิชย์ ซึ่งเป็นหน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชน ได้แก่ สมาคมผู้ส่งออกกุ้งกระป๋อง หรืออื่นๆ เพื่อให้ได้รายละเอียดเบื้องต้นเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคต่างๆ รวมถึงลักษณะและแนวโน้มที่เกิดขึ้นจากปัจจัยต่างๆ ที่ส่งผลกระทบต่อธุรกิจการส่งออกกุ้งกระป๋อง

2. การรวบรวมข้อมูลที่ใช้เกี่ยวกับศึกษาสภาพทั่วไปของการส่งออกกุ้งกระป๋องของไทยไปยังสหรัฐอเมริกา และศึกษาปัจจัยทางเศรษฐกิจ และทางสังคมที่ส่งผลกระทบต่อ การส่งออกสินค้ากุ้งกระป๋องของไทยไปยังสหรัฐอเมริกา ได้แก่ ข้อมูลมูลค่าการส่งออกผลิตภัณฑ์กุ้งกระป๋องของไทยไปยังตลาดประเทศสหรัฐอเมริกา มูลค่าการส่งออกสินค้าของประเทศไทยทั้งหมด และมูลค่าการส่งออกกุ้งทั่วโลกที่ส่งไปยังตลาดประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นต้น โดยใช้ข้อมูลที่ทำการศึกษาในช่วงปี พ.ศ.2543 ถึง 2552 รวมถึงข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อ การขยายตัวของธุรกิจส่งออกกุ้งกระป๋องของประเทศไทยไปยังตลาดประเทศสหรัฐอเมริกา โดยพิจารณาปัจจัยในด้านต่างๆ ได้แก่ ข้อมูลรายได้ประชาชาติของประเทศสหรัฐอเมริกา ต้นทุนการผลิตกุ้งกระป๋องต่อหน่วย ราคาโดยเฉลี่ยของผลิตภัณฑ์กุ้งกระป๋อง อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราระหว่างประเทศ เป็นต้น โดยข้อมูลดังกล่าวได้รวบรวมจากเอกสาร ข้อมูลสถิติ งานวิจัย บทความทางวิชาการ บทความวิเคราะห์ทางธุรกิจ และอื่นๆ ซึ่งได้จัดทำและรวบรวมโดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ได้แก่ กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ กรมการค้าระหว่างประเทศ กรมศุลกากร กรมประมง สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กรมการค้าภายใน ศูนย์วิจัยธนาคารกสิกรไทย และข้อมูลการนำเข้ากุ้งกระป๋องและสินค้าประมงของสหรัฐอเมริกา

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

สำหรับการวิจัยในครั้งนี้เพื่อให้ผลการศึกษาเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยกำหนดวิธีการวิเคราะห์ที่ใช้ในการศึกษา ด้วยวิธีการวิเคราะห์ข้อมูล 2 วิธี คือ

1. การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) โดยการวิเคราะห์วิธีนี้ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ทำให้ทราบถึงสภาพทั่วไปเกี่ยวกับการผลิต การตลาด และการส่งออกกุ้งกระป๋อง โดยอาศัยวิธีการทางสถิติอย่างง่ายในรูปอัตราส่วน หรือร้อยละ การวัดแนวโน้มเข้าสู่ส่วนกลางโดยใช้ค่าเฉลี่ย แล้วแสดงในรูปตารางประกอบการอธิบาย

2. การวิเคราะห์เชิงปริมาณ (Quantitative Analysis) เพื่อให้การดำเนินงานวิจัยบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ผู้วิจัยได้แบ่งวิธีการวิเคราะห์ดังนี้

ใช้การวิเคราะห์อุปสงค์การนำเข้าของประเทศสหรัฐอเมริกาจากข้อมูลที่เป็นข้อมูลทศนิยม โดยใช้ข้อมูลรายปีตั้งแต่ปี พ.ศ. 2543 ถึง 2552 เนื่องจากงานวิจัยฉบับนี้ได้นำตัวเลขอันเป็นข้อมูลทศนิยมมาจากหลากหลายหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ในบางแห่งมีการจัดเก็บเป็นฐานข้อมูลเพียงแค่รายปี ไม่ได้จัดทำเป็นรายเดือน หรือรายไตรมาส ผู้วิจัยจึงจัดเก็บรวบรวม และกระทำกับข้อมูลที่อยู่ในรูปข้อมูลรายปีเท่านั้น โดยวิเคราะห์ข้อมูลในรูปแบบสมการถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Model) และประมาณค่าสัมประสิทธิ์โดยใช้วิธีกำลังสองน้อยที่สุด (Ordinary Least Squares) อันจะสามารถนำตัวเลขที่ยังไม่ได้อ้างอิงมาปรับให้เข้ากับตัวเลขดัชนีต่างๆที่มีการอ้างอิงตามปีฐานและมีการปรับระดับอัตราเงินเฟ้อไว้แล้ว จะทำให้การวิจัยได้ข้อมูลตัวเลขที่มีความแน่นอน สามารถมาคำนวณทางสถิติได้ต่อไป

บทที่ 2

การตรวจเอกสาร

ธิดาลักษณ์ ปิ่นสุวรรณ (2534) ทำการวิเคราะห์เสถียรภาพของตลาดส่งออกกุ้งสดแช่แข็งของประเทศไทยโดยวิธีหาค่าความแปรปรวนในรูปแบบล็อกการิทึม โดยทำการศึกษาดตลาดในประเทศญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา สิงคโปร์ ฮองกง สหราชอาณาจักร อิตาลี ออสเตรเลีย ฝรั่งเศส และเยอรมันตะวันตก ผลจากการวิเคราะห์ส่วนแบ่งตลาดของประเทศไทยในตลาดญี่ปุ่น ในระหว่างช่วงปี พ.ศ. 2519 - 2524 เปรียบเทียบกับระหว่างปี พ.ศ. 2525-2530 พบว่าส่วนแบ่งตลาดในประเทศนี้ลดลงจากร้อยละ 6.6 เป็นร้อยละ 5.1 โดยเป็นผลจากการสูญเสียส่วนแบ่งตลาดจากการแข่งขันถึงร้อยละ 50.2 ในขณะที่ได้รับประโยชน์เพิ่มขึ้นจากการขยายขนาดของตลาดนี้เพียงร้อยละ 49.8 และส่วนแบ่งตลาดกุ้งสดแช่เย็นแช่แข็งของไทยในสหรัฐอเมริกาในช่วงระยะเวลาเดียวกัน ประเทศไทยมีส่วนแบ่งในตลาดนี้เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 3.1 เป็นร้อยละ 4.8 อันเป็นผลจากการแข่งขันในตลาดร้อยละ 53.7 และจากการขยายขนาดของตลาดอีกร้อยละ 46.3 ส่วนผลการวิเคราะห์ดัชนีความไม่มีเสถียรภาพจากการส่งออกกุ้งสดแช่แข็งของไทยไปยังตลาดที่สำคัญจำนวนเก้าประเทศนั้น พบว่าการขาดเสถียรภาพของรายได้จากการส่งออก ส่วนใหญ่มีสาเหตุมาจากการเปลี่ยนแปลงทางด้านอุปสงค์โดยอุปทานมีความยืดหยุ่นสูงกว่าและคงที่ มีเพียงสองประเทศเท่านั้นที่การขาดเสถียรภาพของรายได้มาจากการเปลี่ยนแปลงทางด้านอุปทาน คือ ประเทศสิงคโปร์ และอิตาลี และพบว่าอิทธิพลของการเปลี่ยนแปลงทางด้านปริมาณจะมีผลกระทบต่อรายได้มากกว่าอิทธิพลของการเปลี่ยนแปลงทางด้านราคา

อิสระพล คັນสร (2534) ทำการศึกษาวิเคราะห์ศักยภาพการส่งออกสินค้าไทยไปสหรัฐอเมริกา พบว่า ในการพิจารณาศักยภาพการผลิตและการส่งออกนั้น ในด้านการผลิตภาคอุตสาหกรรมมีการขยายตัวการผลิตเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องและยังมีการผลิตสินค้าเพิ่มขึ้นในสินค้าหลาย ๆ ชนิด จากเดิมที่มีอยู่ไม่กี่ชนิด ส่วนสินค้าเกษตรกรรมมีการขยายตัวในอัตราต่ำมีสินค้าที่มีความสำคัญทางการผลิต ได้แก่ ยางพารา ข้าว และสินค้าเกษตรกรรมแปรรูป เช่น อาหารทะเลกระป๋อง และสับปะรดกระป๋อง สำหรับภาคการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมมีบทบาทต่อการส่งออกไปยังสหรัฐอเมริกา โดยมีสัดส่วนถึงร้อยละ 80 ของมูลค่าการส่งออกไปสหรัฐอเมริการวมขณะที่สินค้าเกษตรกรรมมีมูลค่าการส่งออกไปสหรัฐอเมริกาส่งออกเพิ่มขึ้น แต่มูลค่าต่อการส่งออกรวมกลับมีสัดส่วนลดลง

วรพจน์ ชนากอบกิจ (2538) ทำการศึกษาต้นทุนการพัฒนา และรายได้ของอุตสาหกรรม การผลิตกุ้งและปูบรรจุกระป๋องในประเทศไทย พบว่า โรงงานผลิตกุ้งบรรจุกระป๋องขนาดกลางมี กำไรทางเอกชนและทางสังคมสูง ผลการวิเคราะห์ต้นทุนการใช้ทรัพยากรภายในประเทศ ปรากฏว่า โรงงานผลิตกุ้งบรรจุกระป๋องทุกขนาด โรงงานมีต้นทุนการใช้ทรัพยากรภายในประเทศต่ำกว่า โรงงานผลิตปูบรรจุกระป๋องทุกขนาด โรงงาน โดยโรงงานผลิตกุ้งบรรจุกระป๋องขนาดกลางมีค่า อัตราต้นทุนทรัพยากรภายในประเทศต่ำที่สุดคือ เท่ากับ 0.74 รองลงมา ได้แก่ โรงงานขนาดใหญ่ และขนาดเล็ก ซึ่งมีค่าดังนี้คือ 0.77 และ 0.81 ตามลำดับ

นิรันดร์ คำเสมานันท์ (2539) ทำการศึกษาเสถียรภาพการส่งออกสินค้าอาหารทะเลแปรรูป ของประเทศไทย จากการศึกษาพบว่า รายได้จากส่งออกสินค้าอาหารทะเลแปรรูปโดยรวม ก่อนข้างมีเสถียรภาพ แม้ว่าสินค้าส่งออกแต่ละชนิดและตลาดส่งออกแต่ละตลาดมีค่าดัชนีความไว้ เสถียรภาพสูง ทั้งนี้เพราะมีการชดเชยกันในความผันผวนของรายได้ที่ได้รับจากชนิดสินค้าและ ตลาดส่งออกชนิดสินค้าที่มีส่วนสร้างความไว้เสถียรภาพในรายได้จากการส่งออกสูงสุด ได้แก่ กุ้ง สดแช่เย็นแช่แข็ง ส่วนด้านการตลาด พบว่าประเทศคู่ค้าที่มีส่วนสำคัญในการซื้อสินค้ากุ้งของไทย ได้แก่ สหรัฐอเมริกา และญี่ปุ่น นอกจากนี้ การศึกษาเฉพาะชนิดสินค้าที่สำคัญนี้ พบว่า ความไว้ เสถียรภาพในรายได้จากการส่งออกที่มีสาเหตุมาจากปัจจัยทางด้านอุปสงค์ในสินค้าอาหารทะเล ได้แก่ ทุนบรรจุกระป๋อง และปลาหมึกสดแช่เย็นแช่แข็ง

ยะหรีนทร์ มะสกุล (2543) ทำการศึกษาความได้เปรียบ โดยเปรียบเทียบที่ปรากฏและ การศึกษาการเปลี่ยนแปลงมูลค่าการส่งออกปลาทูน่ากระป๋อง กุ้งกระป๋อง และปูกระป๋อง โดยใช้ แบบจำลองส่วนแบ่งตลาดลงในตลาดส่งออกที่สำคัญได้แก่ สหรัฐอเมริกา สหภาพยุโรป และ ญี่ปุ่น ผลการศึกษาความได้เปรียบ โดยเปรียบเทียบที่ปรากฏของกุ้งกระป๋องในตลาดสหรัฐอเมริกา ช่วงปี พ.ศ. 2536 - 2537 , 2538 - 2539 , 2539 - 2540 , 2540 - 2541 พบว่าประเทศไทยมีค่าเท่ากับ 1.7454 1.9859 2.8571 และ 3.3077 มีประเทศคู่แข่งคือ อินโดนีเซีย ส่วนในตลาดญี่ปุ่นพบว่า ประเทศไทยมีค่าเท่ากับ 0.2052 0.2631 0.3082 และ 0.2520 มีประเทศคู่แข่งคือจีน และอินโดนีเซีย ส่วนผลการศึกษาการเปลี่ยนแปลงมูลค่าการส่งออกกุ้งกระป๋องของประเทศไทยช่วงปี 2536 - 2537 เปรียบเทียบกับช่วงปี 2538-2539 พบว่าปัจจัยที่มีผลมากที่สุดต่อการส่งออกที่เพิ่มขึ้นคือ ผลจากการ ขยายตัวจากการส่งออกของโลก ส่วนในช่วงปี 2539 - 2540 เปรียบเทียบกับช่วงปี 2540 - 2541 พบว่าปัจจัยที่มีผลมากที่สุดต่อการส่งออกเพิ่มขึ้นคือ ผลจากการแข่งขัน

พาสิริ พุฒิชัย (2544) ทำการวิเคราะห์ความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบและความได้เปรียบเชิงแข่งขันของอุตสาหกรรมปลาหมึกกระป๋องของประเทศไทย พบว่า ประเทศไทยมีความได้เปรียบเหนือประเทศฟิลิปปินส์ และอินโดนีเซียในทุกปัจจัยกำหนดความได้เปรียบเชิงแข่งขัน ยกเว้นปัจจัยด้านสภาวะปัจจัยการผลิตในประเทศในส่วนของราคาตลาดวัตถุดิบและค่าจ้างแรงงานที่เพิ่มสูงขึ้น ส่งผลให้ประเทศไทยมีศักยภาพในการส่งออกโดยมีค่าความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ (Revealed Comparative Advantage : RCA) >1 ในทุกตลาดส่งออกสำคัญ ทั้งช่วงก่อนและหลังการเปลี่ยนแปลงอัตราแลกเปลี่ยน อย่างไรก็ตามในช่วงหลังการเปลี่ยนแปลงอัตราแลกเปลี่ยนประเทศไทยมีแนวโน้มค่า RCA ลดลงในตลาดสหภาพยุโรป แคนาดา ออสเตรเลีย และญี่ปุ่น เนื่องจากประเทศไทยเสียเปรียบประเทศคู่แข่งในด้านการขาดแคลนวัตถุดิบและค่าจ้างแรงงานที่เพิ่มสูงขึ้น ประกอบกับประสพภาวะการแข่งขันที่รุนแรงและการกีดกันทางการค้าของประเทศผู้นำเข้า ดังนั้นผู้ประกอบการควรพัฒนาสินค้าให้มีมูลค่าเพิ่ม (Value Added) สูงขึ้น รวมทั้งควรขยายการส่งออกในตลาดใหม่ ๆ ที่มีศักยภาพเพื่อทดแทนตลาดส่งออกเดิมที่กำลังสูญเสียความสามารถในการส่งออก

ปรีชา โทษานาพงษ์ (2545) ทำการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อปริมาณการส่งออกกุ้งสดแช่เย็นแช่แข็งของประเทศไทยไปยังประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่า การศึกษาความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏของประเทศไทยและประเทศคู่แข่งที่สำคัญ ได้แก่ ประเทศเอกวาดอร์ เม็กซิโก อินโดนีเซีย และอินเดีย ในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2537 - 2543 พบว่า ทุกประเทศมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการส่งออกกุ้งสดแช่เย็นแช่แข็งไปยังประเทศสหรัฐอเมริกา โดยประเทศไทยมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบลดลงในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2538 - 2540 จากนั้นแนวโน้มความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบเริ่มเพิ่มขึ้นในช่วงหลัง ระหว่างปี พ.ศ. 2541 - 2543 ในขณะที่ประเทศเอกวาดอร์มีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบเพิ่มขึ้นในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2537 - 2541 จากนั้นความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบดังกล่าวเริ่มลดลง ประเทศเม็กซิโกมีแนวโน้มความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบลดลงอย่างต่อเนื่องในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2537 - 2543 สำหรับประเทศอินโดนีเซียและอินเดียมีแนวโน้มความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในระหว่างปี พ.ศ. 2537 - 2543 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อปริมาณการส่งออกกุ้งสดแช่เย็นแช่แข็งของประเทศไทยไปยังประเทศสหรัฐอเมริกา ระหว่างปี พ.ศ. 2529 - 2543 พบว่า ปัจจัยทางด้านมาตรการทางการค้าของประเทศสหรัฐอเมริกาว่าด้วยการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในเรื่องการอนุรักษ์เต่าทะเล และปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการกำหนดอุปสงค์การนำเข้ากุ้งสดแช่เย็นแช่แข็งของประเทศไทย ส่วนปัจจัยทางด้านราคามีความสำคัญน้อยมากในการกำหนดอุปสงค์การนำเข้าดังกล่าว ทั้งนี้เพราะ

ประเทศสหรัฐอเมริกาค่านึงคุณภาพของกุ้งสดแช่เย็นแช่แข็งเป็นสำคัญในการกำหนดการนำเข้ากุ้งสดแช่เย็นแช่แข็งจากประเทศไทย ส่วนปัจจัยทางด้านรายได้และจำนวนประชากรของประเทศสหรัฐอเมริกาพบว่าไม่มีความสำคัญมากนักในการกำหนดอุปสงค์การนำเข้ากุ้งสดแช่เย็นแช่แข็งจากประเทศไทย

ประพันธ์ โนระดี (2548) ศึกษาการวิเคราะห์ศักยภาพในการแข่งขันกุ้งของไทยในตลาดสหรัฐอเมริกา เพื่อให้ทราบถึงความได้เปรียบและแนวโน้มส่วนแบ่งตลาดกุ้งในสหรัฐอเมริกา ผลการศึกษาพบว่า ในช่วงปี พ.ศ. 2546 - 2547 ประเทศไทยประสบปัญหาาราคากุ้งตกต่ำ เนื่องจากผลกระทบจากเรื่องอัตราภาษีอากรที่เรียกเก็บจากการทุ่มตลาดกุ้งรวมถึงผลผลิตกุ้งโลกเพิ่มสูงขึ้น ผลการวิเคราะห์ความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ (Revealed Comparative Advantage: RCA) ในช่วงปี พ.ศ. 2536 - 2547 พบว่า ประเทศไทยมีความได้เปรียบเชิงแข่งขันการส่งออกกุ้งไปสหรัฐอเมริกา หากแต่แนวโน้มความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบลดลงเรื่อย ๆ ส่วนค่าความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏของทุกประเทศมีค่ามากกว่า 1 แสดงว่าทุกประเทศเป็นคู่แข่งของประเทศไทยทั้งสิ้น โดยในปี พ.ศ. 2547 สาธารณรัฐประชาชนจีน และบราซิลได้รับผลกระทบจากการฟ้องทุ่มตลาดทำให้มีความเสียเปรียบโดยเปรียบเทียบในการส่งออกกุ้งไปสหรัฐอเมริกา ส่วนประเทศเอกวาดอร์ อินเดีย เม็กซิโก อินโดนีเซีย บังกลาเทศ และมาเลเซียมีแนวโน้มความได้เปรียบมากขึ้น ส่วนค่าดัชนีความสามารถในการส่งออกเชิงเปรียบเทียบ (Comparative Export Performance: CEP) พบว่า ประเทศไทยมีความได้เปรียบในการส่งออกกุ้งไปสหรัฐอเมริกากับประเทศ เอกวาดอร์ บราซิล อินโดนีเซีย และสาธารณรัฐประชาชนจีน ส่วนประเทศที่ไทยเสียเปรียบได้แก่ ประเทศอินเดีย เวียดนาม เม็กซิโก บังกลาเทศ และมาเลเซีย

นงนวรรณ มณีเทศ (2550) ศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่ออุปสงค์การนำเข้าอาหารกระป๋องของสหรัฐอเมริกาจากประเทศไทย เพื่อศึกษาลักษณะการพัฒนาอุตสาหกรรมอาหารทะเลกระป๋องของประเทศไทย ได้แก่ ซาร์ดีนกระป๋อง ทูน่ากระป๋อง ปูกระป๋อง กุ้งกระป๋อง หอยลายบรรจุภาชนะอัดลม และปัญหาที่พบภายในอุตสาหกรรมดังกล่าว ผลการศึกษาในช่วงที่ทำการศึกษาดังแต่ปี พ.ศ. 2532-2546 พบว่า สินค้าในกลุ่มกุ้งกระป๋องการแข่งขันระหว่างประเทศคู่แข่งกับประเทศไทยยังไม่มากนัก เนื่องจากมีความยืดหยุ่นในด้านราคานำเข้าสินค้าจากประเทศไทยไปยังสหรัฐอเมริกาค่อนข้างมากกว่าประเทศอินโดนีเซีย และประเทศญี่ปุ่น ซึ่งเมื่อรายได้ของประชากรผู้บริโภคสินค้าภายในประเทศสหรัฐอเมริกาเพิ่มขึ้น ทำให้นำเข้าสินค้าจากไทยมากยิ่งขึ้นตามไปด้วย ส่วนสินค้าใน

กลุ่มอื่นๆพบว่าค่าความยืดหยุ่นของประเทศไทยยังอยู่ในระดับสูงเมื่อเทียบกับประเทศคู่แข่งที่น่ากลัวเช่น ญี่ปุ่น อินโดนีเซีย และมาเลเซีย

แนวคิดการวิเคราะห์อุปสงค์การนำเข้าและอุปทานการส่งออก

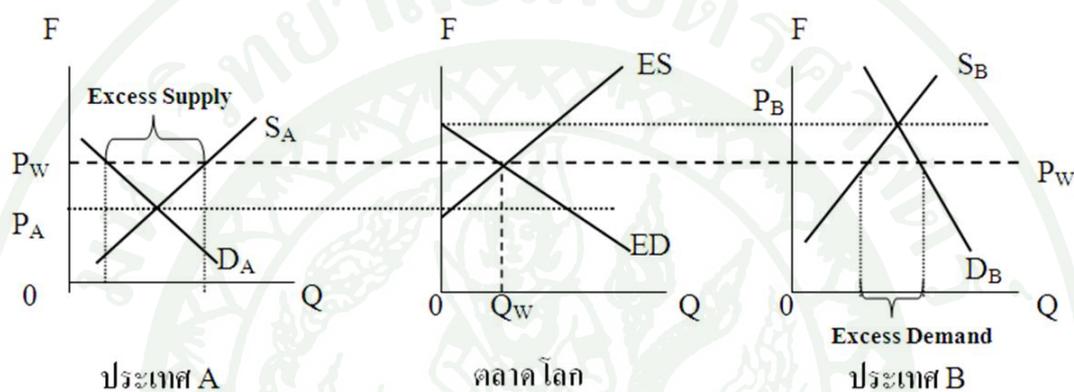
ทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศ

โศภิต ทองปาน (2536) ได้อธิบายว่า การค้าระหว่างประเทศ เป็นการดำเนินการระหว่างรัฐทางด้านเศรษฐกิจ ในลักษณะการแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน เป็นการแลกเปลี่ยนสินค้า รวมถึงบริการระหว่างประเทศ โดยประกอบไปด้วยสินค้าส่งออก และสินค้านำเข้า สิ่งที่ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนสินค้าขึ้น คือความแตกต่างในการการผลิต ต้นทุนการผลิต และความแตกต่างในเรื่องของทรัพยากรที่ใช้ในการผลิตสินค้า เช่น สินค้าประเภทอาหารทะเล ทรัพยากรที่ใช้ผลิต ได้แก่ กุ้ง ปลา หมึก ซึ่งมีความแตกต่างกันตามแต่ภูมิภาคของโลก ส่วนต้นทุนการผลิต ได้แก่ ค่าจ้างแรงงาน ขึ้นต่ำ ค่าใช้จ่ายด้านอุปกรณ์เครื่องจักรขนาดใหญ่ เป็นต้น นอกจากนี้ความแตกต่างระหว่างประเทศ ยังได้แก่ ความเอื้ออำนวยของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ภูมิประเทศ และความรู้ความสามารถของแรงงานด้านการใช้เทคโนโลยี ในส่วนของเทคโนโลยีทำให้สัดส่วนต้นทุนการผลิตสินค้าแตกต่างกันออกไป ดังนั้นสรุปได้ว่า ผลผลิตที่เกิดขึ้นจากประเทศที่มีทรัพยากรที่แตกต่างกันสืบเนื่องมาจากความแตกต่างด้านกระบวนการผลิตที่ไม่เหมือนกันของแต่ละประเทศ

ความได้เปรียบโดยเด็ดขาด หรือความได้เปรียบโดยสัมบูรณ์ (absolute advantage) เป็นสิ่งที่ทำให้การค้าระหว่างประเทศมีความชัดเจนยิ่งขึ้น เนื่องมาจากประเทศที่ทำการผลิตสินค้าได้ด้วยต้นทุนที่ต่ำกว่าก็จะส่งออกสินค้าชนิดนั้น และในขณะที่เดียวกันก็จะเลือกนำเข้าสินค้าเฉพาะที่ไม่สามารถผลิตในประเทศได้ หรือหากผลิตแล้วมีต้นทุนค่าใช้จ่ายที่สูง

การนำทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศมาใช้ในการงานวิจัยนี้ เพื่อจะมุ่งอธิบายว่า เหตุใดจึงมีการแลกเปลี่ยนสินค้าระหว่างประเทศ และยังคงศึกษาต่อไปว่า เมื่อมีการซื้อขายกันเกิดขึ้นแล้ว ราคาและปริมาณสินค้าที่ซื้อขายกันนั้นจะอยู่ในระดับสูงหรือต่ำมากน้อยประการใด โดยจะใช้การอธิบายถึงสถานการณ์ทางด้านอุปสงค์และอุปทานของสินค้าที่แลกเปลี่ยนกัน จะทำให้ทราบได้ว่ามีปัจจัยอะไรบ้างที่มีความสำคัญจนสามารถนำไปวิเคราะห์และอธิบายแนวโน้มของอุปสงค์และอุปทานระหว่างประเทศได้

แบบจำลองการค้าระหว่างประเทศต่อไปนี้ ผู้วิจัยสมมติให้เป็นการค้าระหว่างประเทศ A และ B โดยประเทศ A มีความชำนาญในการผลิตสินค้าชนิด X จึงสามารถผลิตสินค้าจนได้ในราคาที่ต่ำคือ P_A ส่วนในประเทศ B ผลิตสินค้าชนิดเดียวกัน (X) แต่กลับผลิตได้ในราคาที่สูงกว่าคือ P_B ดังนั้นประเทศ A จึงเป็นประเทศผู้ส่งออกสินค้า X และประเทศ B เป็นผู้นำเข้าสินค้า X รายสำคัญจากประเทศ A โดยในที่นี้สมมติให้ไม่มีค่าขนส่งสินค้า และภาระค่าใช้จ่ายอื่นๆ ในการค้าระหว่างประเทศขึ้น ซึ่งจะปรากฏภาพความสัมพันธ์เชิงเส้นได้ดังนี้

ภาพที่ 1 การค้าระหว่างประเทศ A และ B

ที่มา: ไสภิณ ทองปาน (2536)

จากภาพที่ 1 แสดงความสัมพันธ์การค้าขายสินค้า X ระหว่างประเทศ A และ B โดยสินค้าที่ออกจากประเทศ A ราคาอยู่ที่ระดับ P_A ส่วนสินค้าที่ออกจากประเทศ B ราคาตั้งอยู่ที่ระดับ P_B ซึ่งจะเห็นความแตกต่างกัน ทำให้ประเทศ A สามารถส่งสินค้า X ออกไปตลาดต่างประเทศได้ในราคาสูงกว่าที่ราคา P_A โดยแสดงด้วยเส้นความสัมพันธ์ ES (Excess Supply) ส่วนของประเทศ B นั้นเมื่อราคานำเข้าสินค้าชนิด X ต่ำกว่าราคา P_B ซึ่งเป็นราคาที่ประเทศ B ผลิตได้ดีที่สุด ทำให้ B ก็มีความต้องการนำเข้าในสินค้าชนิดนี้จาก A เช่นกัน แสดงด้วยเส้น ED (Excess Demand)

ถ้าราคาส่งออกสินค้า X เพิ่มมากขึ้น จะทำให้ประเทศ A ต้องมีการผลิตสินค้ามากขึ้นตามไปด้วยเพื่อเพิ่มรายได้เข้าประเทศ แต่ขณะเดียวกันในประเทศ B เมื่อราคาสินค้า X ต่ำกว่าราคา P_B ซึ่งผลิตในประเทศตนเอง ก็จะทำให้ B ต้องสั่งนำเข้าสินค้านี้เพิ่มมากขึ้นจนกระทั่งระดับราคามาอยู่ที่จุดสมดุลที่ P_W ในที่ระดับราคา P_W นี้ ปริมาณการส่งออกของประเทศ A จะเท่ากับปริมาณการ

นำเข้าของประเทศ B ซึ่งเท่ากับ Q_w ที่ระดับจุดนี้เส้นอุปทานส่วนเกิน ES ของประเทศ A จะตัดกับเส้นอุปสงค์ส่วนเกินของประเทศ B ตามความเป็นจริง ถ้าเส้นอุปทานส่วนเกินหรือเส้นอุปสงค์ส่วนเกินของประเทศใดประเทศหนึ่งเปลี่ยนแปลงไปจะทำให้ปริมาณการนำเข้าหรือส่งออกสินค้าระหว่างประเทศทั้งสองย่อมเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย ระดับราคาดุลยภาพของราคาเดิม P_A และ P_B จะเปลี่ยนไปสู่ระดับราคา P_w

ตัวกำหนดอุปสงค์

นราทิพย์ ชุตินวงศ์ (2539) ได้อธิบายว่า ตัวกำหนดอุปสงค์ คือ ปัจจัยหลายๆด้านที่มีอิทธิพลต่อจำนวนสินค้าที่ผู้บริโภคมีความประสงค์ที่จะจับจ่ายซื้อเข้ามาไว้บริโภค ปัจจัยข้างต้นมีอิทธิพลต่อปริมาณการซื้อเล็กน้อยแตกต่างกัน โดยขึ้นอยู่กับพฤติกรรมของผู้บริโภคแต่ละคน และแต่ละช่วงเวลาทั้งที่ผ่านมาและในอนาคตถัดๆไป ปัจจัยเหล่านี้มีหลายอย่างดังนี้

- ปริมาณการซื้อขึ้นอยู่กับราคาสินค้าชนิดนั้นๆ โดยเวลาปกติเมื่อราคาเพิ่มสูงขึ้น ปริมาณการซื้อจะมีน้อยลง แต่ถ้าราคาสินค้าต่ำลงปริมาณการซื้อสินค้าจะกลับมามีมากขึ้นซึ่งมีความสัมพันธ์ในลักษณะผกผันกัน

- ปริมาณการซื้อขึ้นอยู่กับรายได้เฉลี่ยของครัวเรือน ซึ่งหมายถึงรายได้เฉลี่ยของประชากรในประเทศ โดยปกติเมื่อประชากรมีรายได้โดยเฉลี่ยที่สูงขึ้น ความต้องการสินค้าและบริการจะเปลี่ยนไป โดยจะปรารถนาสินค้าที่มีคุณภาพซึ่งต้องมีราคาสูงกว่าสินค้าที่คุณภาพต่ำ กล่าวคือผู้บริโภคมักจะลดการบริโภคสินค้าราคาถูก แต่หันไปเลือกสินค้าชนิดเดียวกันที่มีราคาแพง

- ปริมาณการซื้อขึ้นอยู่กับจำนวนประชากร ตามปกติเมื่อประชากรเพิ่มจำนวนมากขึ้น ความต้องการสินค้าและบริการจะเพิ่มขึ้นตามกัน แต่การเพิ่มของประชากรยังไม่เป็นการเพียงพอ ประชากรเหล่านี้ต้องมีอำนาจการซื้อ การจับจ่ายเพิ่มมากขึ้นตามไปด้วย จึงจะทำให้ซื้อสินค้าได้มากและราคาสูง

- ปริมาณการซื้อขึ้นอยู่กับช่วงเวลาหรือฤดูกาล เช่น ในประเทศเขตร้อน เมื่อเข้าสู่ฤดูหนาว ประชาชนจำเป็นต้องจัดหาเครื่องนุ่งห่มเพื่อมาทำให้ร่างกายอบอุ่น ก่อให้เกิดความต้องการของสินค้าเครื่องกันหนาวมากขึ้นตามไปด้วย

ระบบสมการต่อเนื่อง

การศึกษาเศรษฐศาสตร์มหภาค (Macroeconomtric) เป็นการบรรยายให้เห็นถึงพฤติกรรมทางเศรษฐศาสตร์ของใหญ่ระดับประเทศทั้งด้านอุปสงค์และอุปทาน นอกจากนั้นยังสามารถประเมินนโยบายด้านเศรษฐกิจว่าได้ผลเพียงใด แรกเริ่มของการศึกษานี้ Jan Tinbergen (1991: 3) ได้นำระบบสมการทางสถิติชนิดหนึ่งมาศึกษาถึงรูปแบบพฤติกรรมทางเศรษฐกิจขนาดใหญ่ของระบบเศรษฐกิจระดับประเทศ โดยมีเป้าหมายศึกษาที่ประเทศเนเธอร์แลนด์และสหรัฐอเมริกา ในช่วงโดยอาศัยการสังเกตจุดตัดที่ดีที่สุด (Pride of Place) บนแบบจำลองของระบบสมการต่อเนื่อง (Simultaneous Equation Systems)

ระบบสมการต่อเนื่องแตกต่างจากสมการถดถอย (Regression Equation) โดยสมการถดถอยเป็นการศึกษาผลของตัวแปรตาม (Y) ที่ได้รับอิทธิพลจากตัวแปรต้น (X_1, X_2, X_3, \dots) แต่สมการต่อเนื่องนั้น ประกอบไปด้วยภายนอก (Exogenous Variables) ได้แก่ X และตัวแปรที่ต้องการศึกษาในช่วงเวลาปัจจุบัน (Endogenous Variables) หรือเรียกว่าตัวแปรร่วมกัน (Jointly Determined Variables) ได้แก่ Y นอกจากนั้นยังต้องนำตัวแปรที่แสดงการเปลี่ยนแปลงของ Y ในช่วงที่ผ่านมา เรียกว่า Lagged Endogenous เข้ามาร่วมวิเคราะห์ด้วย สามารถเขียนในรูปสมการได้ดังนี้

$$AY_t = B_1X_t + B_2Y_{t-1} \quad \text{-----} \quad (1)$$

จากสมการต่อเนื่องข้างต้น สามารถอธิบายตัวอักษร A หมายถึง ค่าสัมประสิทธิ์ที่บ่งบอกความสัมพันธ์ของตัวแปร Y รวมถึงบ่งบอกทิศทางหรือแนวโน้มด้วย ส่วนตัวอักษร B_1 และ B_2 หมายถึง ค่าสัมประสิทธิ์ที่บ่งบอกความสัมพันธ์ของตัวแปรภายนอกที่นำมาศึกษา กับตัวแปร Y ในช่วงที่ผ่านมา ตามลำดับ

ในแต่ละตัวแปรที่ปรากฏในระบบสมการต่อเนื่อง เรียกว่า “สมการเชิงโครงสร้าง” (Structural Equations) เป็นรูปแบบการวิเคราะห์ที่จะเป็นตัวกำหนดว่าตัวแปรใดเป็นตัวแปรภายนอกที่ต้องการศึกษา และตัวแปรใดเป็นตัวแปรภายในที่ต้องนำมาคำนึงในการหาแนวโน้มของตัวแปรภายนอกที่จะเกิดขึ้น ส่วนตัวแปรที่ไม่ได้ปรากฏในลักษณะสมการเชิงโครงสร้างนั้นอาจจะนำมาเสนอไว้ในรูปแบบสมการได้เช่นกันแต่ต้องให้ค่าสัมประสิทธิ์เป็นศูนย์ (Coefficient of Zero) ดังนั้นหากมีตัวแปรภายนอกจำนวน g การอธิบายระบบสมการต่อเนื่องอาศัยรูปแบบสมการเชิง

โครงสร้างของแต่ละตัวแปรนั้นก็จะต้องประกอบไปด้วยสมการเชิงโครงสร้างจำนวน g เช่นเดียวกัน โดยจะเห็นได้จากสมการเชิงโครงสร้างต่อไปนี้

$$C_t = \alpha_0 + \alpha_1 (Y_t - T_t) \quad \text{_____ (2)}$$

$$I_t = \beta_0 + \beta_1 (Y_t - Y_{t-1}) \quad \text{_____ (3)}$$

$$T_t = \gamma_0 + \gamma_1 Y_t \quad \text{_____ (4)}$$

$$Y_t = C_t + I_t + G_t \quad \text{_____ (5)}$$

ในที่นี้กำหนดให้ $C =$ ปริมาณการใช้เงินในการบริโภคสินค้า

$I =$ มูลค่าด้านการลงทุน

$T =$ อัตราภาษี

$Y =$ รายได้ของประชากรในประเทศ

$G =$ การใช้จ่ายของภาครัฐ (Exogenous)

จากสมการข้างต้นสามารถจำแนกตัวแปรที่เป็นตัวแปรภายในระบบสมการ (Endogenous Variables) ที่เกี่ยวกับการค้าระหว่างประเทศได้แก่ C_t , I_t , T_t และ Y_t ส่วนตัวแปรที่เป็นตัวแปรกำหนดการเปลี่ยนแปลงหรือตัวแปรภายนอกในระบบสมการ ได้แก่ G_t และ Y_{t-1} เป็นตัวแปรที่แปรผันตามช่วงเวลาที่ผ่านมา

ต่อจากนั้นสามารถนำสมการเชิงโครงสร้างแต่ละตัวแปรไปเขียนเป็นระบบสมการต่อเนื่องในรูปแบบเมตริกซ์ (Matrix Form) ในขั้นตอนแรกจะทำการปรับให้ตัวแปรภายในระบบสมการ (Endogenous Variables) ไปอยู่ด้านซ้ายมือของสมการ ส่วนตัวแปรที่เป็นตัวกำหนด (Predetermined Variables) จะยังคงให้ปรากฏเฉพาะด้านขวามือเท่านั้น

$$C_t + \alpha_1 T_t - \alpha_1 Y_t = \alpha_0 \quad \text{_____ (6)}$$

$$I_t - \beta_1 Y_t = \beta_0 - \beta_1 Y_{t-1} \quad \text{_____ (7)}$$

$$T_t - \gamma_1 Y_t = \gamma_0 \quad \text{_____ (8)}$$

$$Y_t - C_t - I_t = G_t \quad \text{_____ (9)}$$

ถัดจากนี้ จะปรับเข้าสู่การนำเสนอเพื่อให้เข้าใจมากยิ่งขึ้นในรูปแบบเมตริกซ์ (Matrix Form) ซึ่งจะเห็นลักษณะการเปลี่ยนแปลง และสามารถนำไปพิจารณาคู่ค่าของตัวแปรภายนอกในระบบสมการ

$$\begin{bmatrix} 1 & 0 & \alpha_1 & -\alpha_1 \\ 0 & 1 & 0 & -\beta_1 \\ 0 & 0 & 1 & -\gamma_1 \\ -1 & -1 & 0 & 1 \end{bmatrix} \begin{bmatrix} C_t \\ I_t \\ T_t \\ Y_t \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} \alpha_0 & 0 \\ \beta_0 & 0 \\ \gamma_0 & 0 \\ 0 & 1 \end{bmatrix} \begin{bmatrix} 1 \\ G \end{bmatrix} + \begin{bmatrix} 0 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & -\beta_1 \\ 0 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 0 \end{bmatrix} \begin{bmatrix} C_{t-1} \\ I_{t-1} \\ T_{t-1} \\ Y_{t-1} \end{bmatrix}$$

ผลที่ออกมาได้จากรูปแบบเมทริกซ์ข้างต้น จะสามารถอธิบายอิทธิพลของตัวแปรภายในระบบได้เช่นเดียวกับระบบสมการต่อเนื่องของการค้าระหว่างประเทศดังสมการ (1)

แบบจำลองสมการต่อเนื่องย้อนกลับ

ระบบสมการต่อเนื่องย้อนกลับ (Recursive Model) เมื่อนำมาใช้ทำนายแนวโน้มของการค้าระหว่างประเทศจะมีลักษณะการวิเคราะห์เช่นเดียวกับระบบสมการต่อเนื่องปกติ (Simultaneous) แต่จะทำให้ตัวแปรภายในระบบสมการมีอิทธิพลอย่างเป็นลำดับขั้นมากกว่าความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องระหว่างตัวแปรเท่านั้น กล่าวคือ เมื่อเขียนในสมการต่อเนื่องย้อนกลับในรูปแบบสามเหลี่ยม (Triangular) สามารถกำหนดค่าศูนย์เหนือเส้นทแยงมุมในเมทริกซ์ที่ชื่อ A ทุกตัว

เนื่องจากว่าตัวแปรภายในระบบแต่ละตัวจะมีความสัมพันธ์ระหว่างกัน และส่งอิทธิพลต่อกันในลักษณะจากตัวแปรที่ 1 ไปตัวแปรที่ 2 แต่ตัวแปรภายในที่ 2 นี้ไม่ส่งอิทธิพลย้อนกลับมาที่ตัวแปรที่ 1 แต่กลับกลายเป็นว่าตัวแปรที่ 1 และ 2 จะส่งอิทธิพลรวมกันไปยังตัวแปรที่ 3 ไปเรื่อยเช่นนี้ หากจะเขียนสมการต่อเนื่องย้อนกลับจะปรากฏในลักษณะดังนี้

$$Y_{1t} = \gamma_{11} X_{1t} \quad \text{-----} \quad (10)$$

$$Y_{2t} = \gamma_{21} X_{1t} + \beta_{21} Y_{1t} \quad \text{-----} \quad (11)$$

$$Y_{3t} = \gamma_{31} X_{1t} + \beta_{31} Y_{1t} + \beta_{32} Y_{2t} \quad \text{-----} \quad (12)$$

จากรูปแบบสมการโครงสร้างข้างต้น จะบ่งบอกได้ว่าความสัมพันธ์ของตัวแปร X และ Y เป็นไปในทิศทางเดียวเท่านั้น ซึ่งเป็นข้อแตกต่างกับสมการต่อเนื่องปกติ (Simultaneous) ที่มีทิศทางความสัมพันธ์ได้ 2 ทิศ

ตัวอย่างงานวิจัยที่ศึกษาการค้ำระหว่างประเทศโดยใช้แบบจำลองย้อนกลับ (Recursive Model) ดังเห็นได้จากงานวิจัยของ Gujarati (1995: 681) โดยอาศัยสมมติฐานความสัมพันธ์ระหว่างค่าแรงกับราคาของสินค้า ดังปรากฏตามสมการดังนี้

$$P_t = \beta_{10} + \beta_{11}W_{t-1} + \beta_{12}R_t + \beta_{13}M_t + \beta_{14}L_t \quad \text{————— (13)}$$

$$W_t = \beta_{20} + \beta_{21}U_t + \beta_{22}P_t \quad \text{————— (14)}$$

โดยกำหนดความหมายให้ตัวแปรดังนี้

P	=	อัตราการเปลี่ยนแปลงของราคาสินค้าที่ส่งออกต่อหนึ่งหน่วย
W	=	อัตราการเปลี่ยนแปลงของค่าแรงต่อแรงหนึ่งคน
R	=	อัตราการเปลี่ยนแปลงของค่าใช้จ่ายด้านการผลิตสินค้า
M	=	อัตราการเปลี่ยนแปลงของมูลค่าการนำเข้าสินค้าชนิดเดียวกัน
L	=	อัตราการเปลี่ยนแปลงของงานที่ต้องใช้แรงงานของคนในการผลิตสินค้า
U	=	อัตราการว่างงาน (%)

การคำนวณหาราคาสินค้าโดยสมการข้างต้นนี้ อยู่บนหลักการความสัมพันธ์ระหว่างราคาสินค้า (P) ในช่วงเวลาหนึ่งที่ปฏิสัมพันธ์กับอัตราการเปลี่ยนแปลงราคาของวัตถุดิบ เช่น กุ้งทะเลขนาดเล็ก สำหรับผลิตกุ้งกระป๋อง เป็นต้น รวมทั้งอัตราการปรับเปลี่ยนงานที่ใช้แรงงานของคนในการผลิต และการปรับเปลี่ยนค่าแรงขั้นต่ำของแรงงานในช่วงเวลาที่ผ่านมา ในส่วนของตัวแปรด้านค่าแรงในช่วงเวลาปัจจุบันอาศัยสมการความสัมพันธ์กับราคาของสินค้าที่ผลิตร่วมกับอัตราการว่างงาน ซึ่งสามารถเขียนทิศทางความสัมพันธ์ของ P และ W ตามช่วงเวลาได้ดังนี้

$$W_{t-1} \longrightarrow P_t \longrightarrow W_t$$

อธิบายความสัมพันธ์ข้างต้นได้ว่า เมื่อค่าแรงมีการปรับเปลี่ยนในช่วงอดีตที่ผ่านมาจะส่งผลกระทบต่อราคาสินค้าในช่วงเวลาปัจจุบัน นอกจากนั้น ทั้งค่าแรงในอดีต กับราคาสินค้าปัจจุบัน ยังมีอิทธิพลต่อการปรับเปลี่ยนค่าแรงในช่วงเวลาปัจจุบันและอนาคตได้อีกด้วย และยังสามารถเขียนในรูปแบบเมตริกซ์ของสมการต่อเนื่องได้ดังนี้

$$\begin{bmatrix} 1 & 0 \\ -\beta_{21} & 1 \end{bmatrix} \begin{bmatrix} P \\ W \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} \beta_{10} & \beta_{12} & \beta_{13} & \beta_{14} & 0 \\ \beta_{20} & 0 & 0 & 0 & \beta_{21} \end{bmatrix} \begin{bmatrix} U_c \\ R_c \\ M_c \\ L_c \\ 1 \end{bmatrix} + \begin{bmatrix} 0 & \beta_{11} \\ 0 & 0 \end{bmatrix} \begin{bmatrix} P_{-1} \\ W_{-1} \end{bmatrix}$$

จากรูปแบบเมตริกซ์ข้างต้นจะสังเกตได้ว่ามีลักษณะเป็นสามเหลี่ยมซึ่งเรียกอีกอย่างได้ว่าเป็นความสัมพันธ์ของระบบสมการย้อนกลับ

การปรับระบบสมการต่อเนื่องเข้ากับการวิเคราะห์อุปทานเพื่อการส่งออก

การศึกษาอุปทาน ผู้วิจัยจะปริมาณการส่งออก (Q) สินค้าให้ขึ้นอยู่กับราคาส่งออกที่แท้จริง (P) กับปัจจัยทางด้านต้นทุนการผลิต ในที่นี้ได้แก่ ค่าจ้างแรงงานขั้นต่ำตามความเป็นจริง (W) รวมถึงต้นทุนแปรผันที่สำคัญคือ ราคาแท้จริงของวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิต (Pm) เมื่อสิ่งเหล่านี้มีราคาสูงขึ้นก็จะส่งผลให้เส้นอุปทานในภาพที่ 1 เลื่อนไปทางซ้ายของประเทศผู้ผลิต ซึ่งสามารถนำเสนอในรูปแบบฟังก์ชันได้ดังนี้

$$Q^s = f(P^x, P_m, W, P^D) \quad \text{----- (15)}$$

โดย P^D เป็นราคาขายในประเทศของสินค้าชนิดนี้ ผู้ผลิตสามารถเลือกที่จะส่งออกน้อยลงหากราคาในประเทศกลับคิดตัวสูงขึ้น (ดูความสัมพันธ์ของราคาสินค้าและปริมาณสินค้าในภาพที่ 1 ประเทศ B) ตัวแปร P^x ในสมการ (15) มีผลทางบวกต่อปริมาณการส่งออกในขณะที่ตัวแปร P_m, W, P^D นั้น กลับมีผลในทางลบมากกว่า

อุปสงค์การนำเข้าของสินค้าออกในสายตาของชาวต่างประเทศนั้น (Q^D) แปรผกผันกับราคาส่งออกที่แท้จริง (P^x) และแปรตามระดับรายได้ที่แท้จริงของประเทศคู่ค้า (Y_f) หากกิจกรรมทางเศรษฐกิจในต่างประเทศขยายตัวมากขึ้นย่อมส่งผลให้มีความต้องการสินค้าออกของประเทศไทยมากขึ้น และหากราคาสินค้าชนิดเดียวกันนี้มีขายอยู่ในตลาดต่างประเทศ (P_f) มีค่าสูงขึ้นก็จะทำให้เราสามารถส่งออกสินค้าได้มากขึ้นกว่าเดิม การส่งออกจะเกิดการขยายตัวมากขึ้นเท่าใด ก็ขึ้นอยู่กับความสามารถในการทดแทนกันระหว่างสินค้าส่งออกของไทย และสินค้าที่ผลิตในประเทศคู่ค้าหรือสินค้าที่คู่แข่งของไทยส่งไปขายยังตลาดนั้นๆ ซึ่ง สมการอุปสงค์ต่อสินค้าส่งออกสามารถแสดงได้ดังนี้

$$Q^D = f(P^X, Y_f, P_f) \quad \text{_____} \quad (16)$$

ซึ่งสามารถแสดงในรูปฟังก์ชันส่วนกลับได้ดังนี้

$$P^X = f^{-1}(Q^D, Y_f, P_f) \quad \text{_____} \quad (17)$$

ในดุลยภาพปริมาณของอุปสงค์เท่ากับอุปทาน $Q^D = Q^S = Q$ ดังนั้น สามารถนำเสนอสมการของปริมาณการส่งออก (Q) และราคา (P^X) ในแบบลดรูป หรือ Reduced Form ในรูปของตัวแปรภายนอก (Exogenous Variables) ดังนี้

$$Q = f(P_m, W, P^D, P_f, Y_f, e) \quad \text{_____} \quad (18)$$

หรือ

$$P^X = f^{-1}(P_m, W, P^D, P_f, Y_f, e) \quad \text{_____} \quad (19)$$

การประมาณค่าตัวแปรในสมการ (19) อาจประสบปัญหาทางสถิติ เพราะระดับราคาภายในประเทศ (P^D) กับระดับราคาในต่างประเทศ (P_f) มีความสัมพันธ์กันค่อนข้างสูง บางกรณีอาจทำให้เกิดความสัมพันธ์ของตัวแปรในลักษณะ Perfect Collinearity ทำให้เราไม่สามารถประมาณค่าที่แท้จริงได้ นอกจากนั้น P^D จะมีความสัมพันธ์กับ e และ W และ P_f มีความสัมพันธ์กับ Y_f จึงต้องตัดตัวแปรบางตัวออกจากสมการ และเนื่องจาก P^X มีความสัมพันธ์ทางสถิติกับ P^D และ P_f สมการ (19) จึงควรลดรูปลงมาเป็น

$$P^X = f(P_m, W, Y_f, e) \quad \text{_____} \quad (20)$$

ราคาของสินค้าหลากหลายชนิดใช้การประมาณค่าโดยวิธีกำลังสองน้อยที่สุดเพราะตัวแปรทางขวามือของสมการ (20) ถือเป็นตัวแปรภายนอกอย่างแท้จริง (Exogenous Variables) และในสินค้าบางชนิดที่มีการประมาณค่าในรูปของสมการที่ (15) จะมีความเหมาะสมในกรณีที่ส่วนแบ่งของสินค้าส่งออกชนิดนั้นในตลาดโลกของไทยมีน้อยจนการเปลี่ยนแปลงของปริมาณส่งออกไม่มีผลใดๆ ต่อราคาส่งออกของไทย การใช้การประมาณค่าโดยวิธีกำลังสองน้อยที่สุดแบบธรรมดาจึงเป็นวิธีที่เหมาะสม ยกเว้นในกรณีที่ปริมาณการส่งออกของไทยมีผลกระทบต่อราคาส่งออก การประมาณค่า สมการ (15) จึงต้องทำควบคู่กับสมการ (20)

การนำทฤษฎีไปอธิบายตามวัตถุประสงค์

ด้วยการวิเคราะห์ตามสมการในรูปตัวแปรข้างต้นนี้ เป็นการนำปัจจัยที่มีอิทธิพลสำคัญต่อการวิเคราะห์การส่งออกกุ้งกระป๋อง โดยการนำปัจจัยทั้งภายในประเทศผู้ผลิตได้แก่ประเทศไทย กับ ปัจจัยภายในประเทศคู่ค้า ได้แก่ สหรัฐอเมริกามาทำการคำนวณ ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ ใช้การสังเกตค่าการเปลี่ยนแปลงของตัวเลข และข้อมูลปฐมภูมิที่จะนำมาทดสอบหาความสัมพันธ์ ต้องนำข้อมูลรายปีของแต่ละปัจจัยมาใช้ทดสอบ จึงจะสามารถทำนายแนวโน้มการส่งออกกุ้งกระป๋องของไทยได้

เมื่อก้าวถึงตัวแปรตามสมการที่นำมาวิเคราะห์นี้ ได้แก่ ปัจจัยที่เป็นอุปสงค์การนำเข้าสินค้า(หรือ การส่งออกกุ้งกระป๋อง) กล่าวคือ อุปสงค์การนำเข้ากุ้งกระป๋องของประเทศสหรัฐอเมริกาจากประเทศไทย ซึ่งแทนด้วยตัวแปรตามสมการคือ Q^D

จากศึกษาวิจัยเชิงเอกสาร พบว่า การรายงานแสดงตัวเลขสถิติที่เกี่ยวข้องกับการส่งออกสินค้าสำคัญของประเทศ อันเป็นข้อมูลหน่วยงานภาครัฐ นิยมใช้การนำเสนอข้อมูลที่สำคัญ 2 ด้านด้วยกัน คือ (1.) ปริมาณการส่งออก และ (2.) มูลค่าการส่งออก

จากข้อมูลที่ได้ พบว่า การนำตัวเลขปริมาณการส่งออก และมูลค่าการส่งออก ซึ่งย่อมสอดคล้องกับอุปสงค์การนำเข้า และมูลค่าการนำเข้า จากประเทศไทยไปยังสหรัฐอเมริกา สามารถแทนได้ด้วยตัวแปร Q^D

ดังนั้น เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ที่ต้องหาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสามารถในการส่งออกกุ้งกระป๋องของไทยไปยังสหรัฐอเมริกา จึงต้องทำการทดสอบตัวแปรตาม คือ ปริมาณการส่งออก จึงจะสามารถวิเคราะห์และทำนายแนวโน้มการส่งออกกุ้งกระป๋องได้ตามวัตถุประสงค์ที่คาดหมายไว้

แบบจำลองอุปทานกุ้งกระป๋องส่งออกของประเทศไทยที่ใช้ในการวิเคราะห์

ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว การวิเคราะห์แนวโน้มการส่งออกสินค้ากุ้งกระป๋องของไทยไปยังตลาดในต่างประเทศ มักนิยมนำเสนอในรูปแบบปริมาณการส่งออก (หน่วยเป็น กิโลกรัม หรือ ตัน) เพื่อสะดวกต่อการทำความเข้าใจที่จะเห็นภาพรวมของการส่งออกว่ามีทิศทางไปในทางใด หาก

ตัวเลขเพิ่มสูงขึ้นในปีถัดไป ก็อธิบายได้ว่า การส่งออกมีทิศทางเพิ่มสูงขึ้น จากการตัวเลขที่อ้างอิงได้ ดังตารางที่ 5 ที่นำเสนอสถิติการส่งออกอาหารทะเลประเภทกุ้งแปรรูป ซึ่งรวมถึงกุ้งกระป๋องด้วย

จากแนวคิดดุลยภาพราคาระหว่างภูมิภาค/ประเทศ และแนวคิดการวิเคราะห์อุปทานและอุปสงค์เพื่อการส่งออกสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความสามารถในการส่งออกกุ้งกระป๋องของไทย โดยใช้การวิเคราะห์อุปทานการส่งออกจากข้อมูลที่เป็นทุติยภูมิ (Secondary Data) รายปีตั้งแต่ปี พ.ศ. 2543 - 2551 โดยใช้ระบบสมการต่อเนื่องย้อนกลับ (Recursive Equation Systems) ของราคาส่งออกกุ้งกระป๋องและอุปทานเพื่อการส่งออก นำมาวิเคราะห์ในรูปแบบสมการถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Model) และประมาณค่าสัมประสิทธิ์โดยใช้วิธีกำลังสองน้อยที่สุด (Ordinary Least Squares) เพื่อพิจารณาหาความสัมพันธ์ของตัวแปรที่เกี่ยวข้องกันว่า มีผลกระทบต่อปริมาณการส่งออกกุ้งกระป๋องไปยังตลาดสหรัฐอเมริกาอย่างไร จากนั้นก็นำสมการที่กะประมาณได้แล้ว ไปหาค่าความยืดหยุ่นของปริมาณการส่งออกกุ้งกระป๋อง เมื่อคำนึงถึงปัจจัยที่มีผลกระทบต่อปริมาณส่งออกกุ้งกระป๋อง โดยกำหนดแบบจำลองเศรษฐมิติของระบบสมการต่อเนื่องได้ดังนี้

$$Q_t = f(P_t, Pm_t, W_t) \quad \text{-----} \quad (21)$$

$$P_t = f(Pm_t, W_t, Y_t, E_t) \quad \text{-----} \quad (22)$$

โดยกำหนดความหมายของตัวแปรดังนี้

Q_t = อุปทานการส่งออกกุ้งกระป๋องจากไทยสู่ตลาดในประเทศสหรัฐอเมริกา ในปีที่ t มีหน่วยเป็น ตัน

P_t = ราคากุ้งกระป๋องของประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งนำเข้าจากประเทศไทย ในปีที่ t นำมาปรับด้วยดัชนีราคาสินค้าส่งออก มีหน่วยเป็น เหรียญดอลลาร์สหรัฐต่อตัน

Pm_t = ราคากุ้งทะเลขนาดเล็ก ได้แก่ กุ้งเป็ลือกแข็งขนาดเล็ก ที่ใช้เป็นหนึ่งในวัตถุดิบหลักในการผลิตกุ้งกระป๋อง ในปีที่ t ปรับด้วยดัชนีราคาผู้ผลิต (วัตถุดิบสำหรับอาหาร) มีหน่วยเป็น บาทต่อกิโลกรัม

W_t = อัตราค่าจ้างแรงงานขั้นต่ำในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร ในปีที่ t ปรับด้วยดัชนีราคาผู้บริโภคของประเทศไทย มีหน่วยเป็นบาทต่อวัน

Y_t = รายได้ประชาชาติต่อหัวของประเทศสหรัฐอเมริกา (ตัวแปรด้านอุปสงค์การนำเข้า)

E_t = อัตราแลกเปลี่ยนในรูปของเงินบาทต่อเงินสกุลดอลลาร์ ทั้งนี้ได้มีการถ่วงน้ำหนักอัตราแลกเปลี่ยนดังกล่าวด้วยสัดส่วนของค่าดัชนีการบริโภคของสหรัฐอเมริกาต่อดัชนีการบริโภคของประเทศไทย (ตัวแปรทางด้านอุปสงค์การนำเข้า)

t = ปีที่ทำการศึกษา

นำมาเขียนในรูปสมการได้ดังนี้

$$Q_t = \alpha_0 + \alpha_1 P_t + \alpha_2 P m_t + \alpha_3 W_t + u_1 \quad \text{———— (23)}$$

$$P_t = \beta_0 + \beta_1 P m_t + \beta_2 W_t + \beta_3 Y_t + \beta_4 E_t + u_2 \quad \text{———— (24)}$$

โดยงานวิจัยนี้ สมมติให้ค่าความคลาดเคลื่อนของสมการราคาส่งออกกึ่งกระป๋อง (u_1) และค่าความคลาดเคลื่อนของสมการอุปทานปริมาณส่งออกกึ่งกระป๋อง (u_2) ไม่มีความสัมพันธ์ต่อกัน คือ $\text{Cov}(u_1, u_2) = 0$

สามารถนำสมการ (23) และ (24) มาเขียนอธิบายในรูประบบสมการต่อเนื่องได้ดังนี้

$$Q_t = a_0 + a_1 P_t + a_2 P m_t + a_3 W_t + e_{1t} \quad \text{———— (25)}$$

$$P_t = b_0 + b_1 P m_t + b_2 W_t + b_3 Y_t + b_4 E_t + e_{2t} \quad \text{———— (26)}$$

$$Q_t = \frac{a_0 + a_1 b_0}{(1 - a_1 b_1)} + \frac{a_1 b_2 P_t}{(1 - a_1 b_1)} + \frac{a_2 P m_t}{(1 - a_1 b_1)} + \frac{a_3 W_t}{(1 - a_1 b_1)} + \frac{a_1 e_{2t} + e_{1t}}{(1 - a_1 b_1)}$$

$$Q_t = \pi_0 + \pi_1 P_t + \pi_2 P m_t + \pi_3 W_t + V_{1t} \quad \text{———— (27)}$$

$$P_t = \frac{b_0 + b_1 a_0}{(1 - b_1 a_1)} + \frac{b_1 a_2 P m_t}{(1 - b_1 a_1)} + \frac{b_2 W_t}{(1 - b_1 a_1)} + \frac{b_3 Y_t}{(1 - b_1 a_1)} + \frac{b_4 E_t}{(1 - b_1 a_1)} + \frac{b_1 e_1 t + e_2 t}{(1 - b_1 a_1)}$$

$$P_t = \pi_4 + \pi_5 P m_t + \pi_6 W_t + \pi_7 Y_t + \pi_8 E_t + e_{2t} \quad \text{———— (28)}$$

สมมติฐานในการวิเคราะห์

ด้านอุปสงค์

การวิเคราะห์ราคาส่งออกกุ้งกระป๋องคาดว่าตัวแปรอิสระต่างๆจะมีความสัมพันธ์กับตัวแปรตาม ดังนี้

1. รายได้ประชาชาติต่อหัวของประเทศสหรัฐอเมริกา คาดว่าจะมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับค่าราคาส่งออกกุ้งกระป๋องเนื่องจากเมื่อรายได้ประชาชาติต่อหัวโดยรวมเพิ่มมากขึ้นทำให้เกิดกำลังซื้อมากขึ้นตามไปด้วยส่งผลให้ประเทศไทยส่งออกกุ้งกระป๋องในราคาที่สูงตามไปด้วย
2. อัตราแลกเปลี่ยนในรูปของเงินสกุลดอลลาร์ต่อหนึ่งบาท คาดว่าจะมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับค่าราคาส่งออกกุ้งกระป๋องเนื่องจากเมื่ออัตราแลกเปลี่ยนปรับตัวแข็งค่ามากขึ้น แสดงว่าค่าเงินบาทอ่อนลงลงมีผลทำให้ราคากุ้งกระป๋องสูงมากขึ้น
3. ราคากุ้งทะเลเปลือกแข็งขนาดเล็กที่ใช้เป็นวัตถุดิบ คาดว่าจะมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับค่าราคาส่งออกกุ้งกระป๋องเนื่องจากเมื่อราคาปัจจัยในการผลิตกุ้งกระป๋องเพิ่มมากขึ้นย่อมมีผลผลักดันให้ผู้ผลิตต้องเพิ่มราคากุ้งกระป๋องจึงทำให้ราคาส่งออกกุ้งกระป๋องเพิ่มสูงขึ้นด้วย
4. อัตราค่าจ้างแรงงานขั้นต่ำ คาดว่าจะมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับค่าราคาส่งออกกุ้งกระป๋องเนื่องจากเมื่อราคาปัจจัยในการผลิตกุ้งกระป๋องเพิ่มมากขึ้นแล้ว ย่อมมีผลผลักดันให้ผู้ผลิตต้องเพิ่มราคาเนื่องจากต้นทุนการผลิตเพิ่มขึ้น

ด้านอุปทาน

การวิเคราะห์การนำเข้ากุ้งกระป๋องจากประเทศไทยสู่ประเทศสหรัฐอเมริกา คาดว่าตัวแปรอิสระต่างๆจะมีความสัมพันธ์กับตัวแปรตาม ดังนี้

1. ราคาส่งออกกุ้งกระป๋อง คาดว่ามีความสัมพันธ์ในทางบวกกับปริมาณการส่งออกกุ้งกระป๋องเนื่องจากเมื่อราคาส่งออกเพิ่มสูงขึ้น ย่อมจะทำให้ผู้ผลิตหรือผู้ส่งออกต้องการส่งออกกุ้งกระป๋องในปริมาณมากขึ้น
2. ราคากุ้งทะเลเปลือกแข็งขนาดเล็กที่ถูกนำมาเป็นวัตถุดิบในโรงงานผลิตกุ้งกระป๋อง คาดว่ามีความสัมพันธ์ในทางลบกับปริมาณส่งออกกุ้งกระป๋อง เนื่องจากเมื่อราคาปัจจัยในการผลิตกุ้งกระป๋องเพิ่มมากขึ้น ย่อมทำให้มีผลต่อการกำหนดต้นทุนการผลิต ส่งผลให้ผู้ผลิตมีความสามารถส่งออกกุ้งกระป๋องได้ลดลง
3. อัตราค่าจ้างแรงงานขั้นต่ำในเขตกรุงเทพฯและปริมณฑล คาดว่ามีความสัมพันธ์ในทางลบกับปริมาณส่งออกกุ้งกระป๋องเนื่องจากเมื่อราคาปัจจัยในการผลิตกุ้งกระป๋องเพิ่มมากขึ้นย่อมมีผลทำให้ต้นทุนการผลิตเพิ่มขึ้นตาม เมื่อปัจจัยอื่นๆไม่เปลี่ยนแปลงย่อมจะทำให้ ผู้ผลิตสามารถผลิตกุ้งกระป๋องได้น้อยลงส่งผลต่อยอดการส่งออกลดลง

บทที่ 3

สภาพทั่วไปของการค้าสินค้าประเภทกุ้งกระป๋องระหว่างไทยกับสหรัฐอเมริกา

การที่จะอภิปรายผลรายงานการวิจัยเรื่อง “การวิเคราะห์การส่งออกกุ้งกระป๋องของประเทศไทยไปยังสหรัฐอเมริกา” นี้ มีความจำเป็นที่ต้องวิเคราะห์และทำความเข้าใจถึงสภาพทั่วไปของการประกอบธุรกิจอาหารทะเลประเภทกุ้งกระป๋องให้สามารถมองเห็นภาพได้ชัดเจน ดังนั้นในบทนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งหัวข้อย่อย เพื่อสะดวกต่อการทำความเข้าใจในมุมมองธุรกิจส่งออกกุ้งกระป๋องของประเทศไทยให้ครอบคลุมทุกด้าน

ด้านการผลิต

อุตสาหกรรมผลิตกุ้งกระป๋องของประเทศไทย

อุตสาหกรรมอาหารทะเลบรรจุกระป๋องของไทยเริ่มพัฒนาเมื่อปี พ.ศ. 2501 ด้วยกรรมวิธีการผลิตง่าย ๆ ต่อมาเมื่อปริมาณการจับสัตว์น้ำสูงขึ้นจึงได้มีโรงงานผลิตอาหารทะเลกระป๋องที่ทันสมัยเพิ่มมากขึ้นแต่ก็ยังมีส่งออกน้อย เนื่องจากในระยษณั้มีการทำการประมงสัตว์น้ำเป็นจำนวนมากเกินความต้องการภายในประเทศ ในส่วนของการผลิตปลาบรรจุกระป๋องผู้ผลิตในระยะแรก ๆ บางรายเป็นผู้ผลิตผักและผลไม้บรรจุกระป๋องด้วย ส่วนใหญ่เป็นการผลิตเพื่อขายในประเทศเป็นหลัก (สุภัทธ์ ธีวชพีระชัย และคณะ, 2543) โดยในอดีตที่ผ่านมาอุตสาหกรรมเกษตรที่เกี่ยวข้องกับอาหาร โดยเฉพาะอุตสาหกรรมอาหารทะเลกระป๋องแทบจะไม่มีมีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศเลย เนื่องจากสัตว์น้ำทะเลส่วนใหญ่จะใช้เพียงเพื่อบริโภคสดภายในประเทศเท่านั้น จะมีการผลิตเพื่อการส่งออกอยู่บ้างแต่มีปริมาณที่ค่อนข้างน้อยมาก สำหรับอาหารทะเลกระป๋องนั้นยังต้องมีการนำเข้าจากต่างประเทศ เนื่องจากอุตสาหกรรมประเภนี้ยังไม่มีการขยายตัวมากนักเพราะความต้องการภายในประเทศมีน้อยไม่คุ้มค่าต่อการที่จะลงทุน ประกอบกับเทคโนโลยีและวิธีการผลิตก็ยังไม่สามารถแข่งขันกับต่างประเทศได้ เมื่อรัฐบาลได้เริ่มมีการนำเอาแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับต่าง ๆ มาใช้เป็นแผนแม่บทในการพัฒนาประเทศนั้นส่งผลให้เกิดการขยายตัวของอุตสาหกรรมต่าง ๆ เนื่องจากรัฐบาลได้มีมาตรการที่จะสนับสนุนการลงทุนเพื่อที่จะพัฒนาอุตสาหกรรมต่าง ๆ ของไทย

จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ 3 ซึ่งได้เน้นถึงการพัฒนาอุตสาหกรรมอาหารทะเลกระป๋องรวมไว้ด้วย ทั้งนี้เพราะในปี พ.ศ. 2513 ได้มีการผลิตปลาทุ่นำกระป๋องส่งออกอยู่บ้าง

แล้วทำให้รัฐเห็นโอกาสที่จะพัฒนาอุตสาหกรรมดังกล่าว ตลอดจนให้การสนับสนุนการลงทุนของภาคเอกชนในการผลิตด้านต่าง ๆ โดยมีการสนับสนุนในอุตสาหกรรมทั้งเพื่อทดแทนการนำเข้าและเพื่อการส่งออก ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการลดการขาดดุลการค้าและเป็นการแสวงหาเงินตราต่างประเทศในการสนับสนุนการลงทุนของภาคเอกชน รัฐได้จัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนขึ้นในปี พ.ศ. 2515 เพื่อให้การสนับสนุนการลงทุนและการให้สิทธิประโยชน์ทางด้านภาษีอากร ซึ่งในช่วงเวลาดังกล่าวเป็นก้าวสำคัญต่อการขยายตัวของการผลิตในภาคอุตสาหกรรม การเริ่มต้นให้การส่งเสริมการลงทุนในอุตสาหกรรมอาหารทะเลกระป๋องได้เริ่มขึ้นในปี พ.ศ. 2515 ทั้งนี้ผู้ได้รับการส่งเสริมเป็นรายแรก ได้แก่ บริษัท Safcol (Thailand) Co. Ltd. โดยเป็นการร่วมลงทุนระหว่างผู้ประกอบการจากประเทศไทย ออสเตรเลีย และไต้หวัน ผลิตอาหารทะเลกระป๋องทั้งเพื่อการจำหน่ายในประเทศและส่งออก นับจากปี พ.ศ. 2515 – 2524 มีการให้การสนับสนุนการลงทุนเพื่อการผลิตอาหารทะเลกระป๋องและแปรรูปเป็นจำนวน 10 ราย โดยมียอดการลงทุนรวมกันเป็นจำนวน 773.35 ล้านบาท ทำให้การส่งออกอาหารทะเลกระป๋องเริ่มมีการขยายตัวในการส่งออกเรื่อยมานับจากปี 2518 โดยมีจำนวนการส่งออกในปีดังกล่าว 2,780 ตัน และเพิ่มขึ้นเป็น 65,769 ตัน ในปี พ.ศ. 2525 (จุลพล และ ศิริลักษณ์, 2530) ในปี พ.ศ. 2525 เป็นช่วงที่ประเทศไทยกำลังประสบปัญหาทางด้านเศรษฐกิจอันเนื่องมาจากการขาดดุลทางการค้าและยังมีปัญหาการว่างงานเป็นอย่างมาก รัฐบาลของไทยในขณะนั้นมีนโยบายที่จะระดมเงินทุนจากต่างประเทศเพื่อนำมาแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจส่งผลให้มีบริษัทต่างชาติจำนวนมาก ได้แก่ สหรัฐอเมริกา ไต้หวัน ออสเตรเลีย ฝรั่งเศส นอร์เวย์ ญี่ปุ่น จีน เกาหลี มาเลเซีย ฮองกง สิงคโปร์ และอังกฤษ เป็นต้น เข้ามาลงทุนในอุตสาหกรรมอาหารทะเลกระป๋อง เนื่องจากประเทศไทยมีความได้เปรียบในด้านค่าจ้างแรงงานและสิทธิพิเศษทางด้านภาษีศุลกากร จึงส่งผลให้ในช่วงปี พ.ศ. 2525 เป็นต้นมาอุตสาหกรรมอาหารทะเลกระป๋องได้มีการขยายตัวทางการลงทุนเพื่อการผลิตอาหารทะเลกระป๋องอย่างรวดเร็ว รวมถึงอุตสาหกรรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น อุตสาหกรรมห้องเย็น อุตสาหกรรมสิ่งพิมพ์ อุตสาหกรรมกระป๋อง เป็นต้น

ในปี พ.ศ. 2535 ได้มีการกำหนดนโยบายแห่งชาติด้านอาหารและจัดตั้งคณะกรรมการด้านอาหาร ซึ่งต่อมาได้จัดทำระบบความปลอดภัยด้านอาหารแห่งชาติ โดยได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการแห่งชาติด้านอาหารเมื่อวันที่ 28 กรกฎาคม พ.ศ. 2542 ซึ่งอุตสาหกรรมอาหารนี้ได้รวมถึงทั้งสัตว์น้ำและผลิตภัณฑ์ประมงด้วย ปัจจุบันรัฐบาลไทยมีนโยบายที่จะผลักดันให้ประเทศไทยก้าวไปสู่การเป็น “ครัวโลก” ในปี พ.ศ. 2550 (มัทนา พนานิรามย์, 2545) ส่งผลให้ผู้ผลิตเร่ง

ปรับปรุงพัฒนาศักยภาพในการผลิตสินค้าให้มีความปลอดภัยเพื่อให้ได้มาตรฐานตามที่ตลาดต้องการและเป็นที่ยอมรับในตลาดต่างประเทศ

การผลิตกุ้งกระป๋องในประเทศไทย

อุตสาหกรรมแปรรูปสัตว์น้ำเพื่อการบริโภค สามารถจำแนกออกได้เป็น 4 ประเภทตามลักษณะการผลิต ได้แก่ อาหารเยือกแข็งและอาหารแช่แข็ง อาหารกระป๋อง อาหารหมักดอง และอาหารตากแห้ง จะเห็นได้ว่า อุตสาหกรรมผลิตอาหารทะเลกระป๋องเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญในอุตสาหกรรมแปรรูปสัตว์น้ำเพื่อการบริโภค ด้วยเหตุที่มีมูลค่าสินค้าในแต่ละปีเป็นจำนวนมาก ส่งผลกระทบต่อสภาพเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศเสมอ

มัทนา พนานิรามัย (2545) กล่าวว่า การนำอาหารมาบรรจุกระป๋องเป็นวิธีการถนอมรักษาอาหารไว้เพื่อบริโภคเป็นเวลานาน โดยที่อาหารจะถูกบรรจุในกระป๋องซึ่งทำให้เกิดสุญญากาศระหว่างการปิดผนึกแล้วนำไปฆ่าเชื้อโรคด้วยความร้อนที่อุณหภูมิและเวลาที่เหมาะสม กระป๋องจะทำหน้าที่ป้องกันอาหารจากการปนเปื้อนของจุลินทรีย์ภายนอก โดยทั่วไปในการฆ่าเชื้ออาหารนั้น จะใช้ความร้อนในปริมาณเพียงพอที่จะทำให้อาหารกระป๋องมีสภาพปราศจากเชื้อแบบเชิงการค้าเท่านั้น การฆ่าเชื้ออาหารกระป๋องแบบเชิงการค้า หมายถึง การใช้ความร้อนที่อุณหภูมิและเวลาที่เหมาะสมที่สามารถทำลายจุลินทรีย์ และสปอร์ที่เป็นอันตรายต่อผู้บริโภค โดยเฉพาะ Clostridium Botulinum รวมทั้งแบคทีเรียและสปอร์ที่ทนความร้อนสูง (Thermopiles) ไม่ให้เจริญในอาหารกระป๋องเมื่อเก็บรักษาที่อุณหภูมิปกติ เพราะการฆ่าเชื้ออาหารจะต้องใช้ความร้อนปริมาณสูง ซึ่งจะทำให้คุณลักษณะและคุณค่าของอาหารเสียไป รายงานเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์หอย 2 ฝา บรรจุกระป๋อง ได้กล่าวถึงเวลาและอุณหภูมิในการฆ่าเชื้อ ซึ่งมีนักจุลชีววิทยาเพียงไม่กี่คนที่เกี่ยวข้อง การถนอมอาหารโดยใช้ความร้อนสูงเป็นการทำลายจุลินทรีย์ในอาหาร โดยความร้อนทำให้โปรตีนตกตะกอนและทำลายเอนไซม์ที่จำเป็นสำหรับกระบวนการเมตาบอลิซึมของจุลินทรีย์ เวลาและอุณหภูมิมีความสำคัญในการฆ่าเชื้อเซลล์และสปอร์ของแบคทีเรีย เมื่ออุณหภูมิสูงขึ้นเวลาที่ใช้ก็ลดลง

ส่วนวัตถุดิบที่นำมาใช้ผลิตกุ้งกระป๋องในประเทศไทยนั้น ต้องเป็นชนิดของกุ้งที่มีขนาดเล็ก ไม่ใหญ่โตเกินไป ได้แก่ กุ้งทราย กุ้งดาและ และกุ้งปลือกแข็งหรือเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า กุ้งหิน

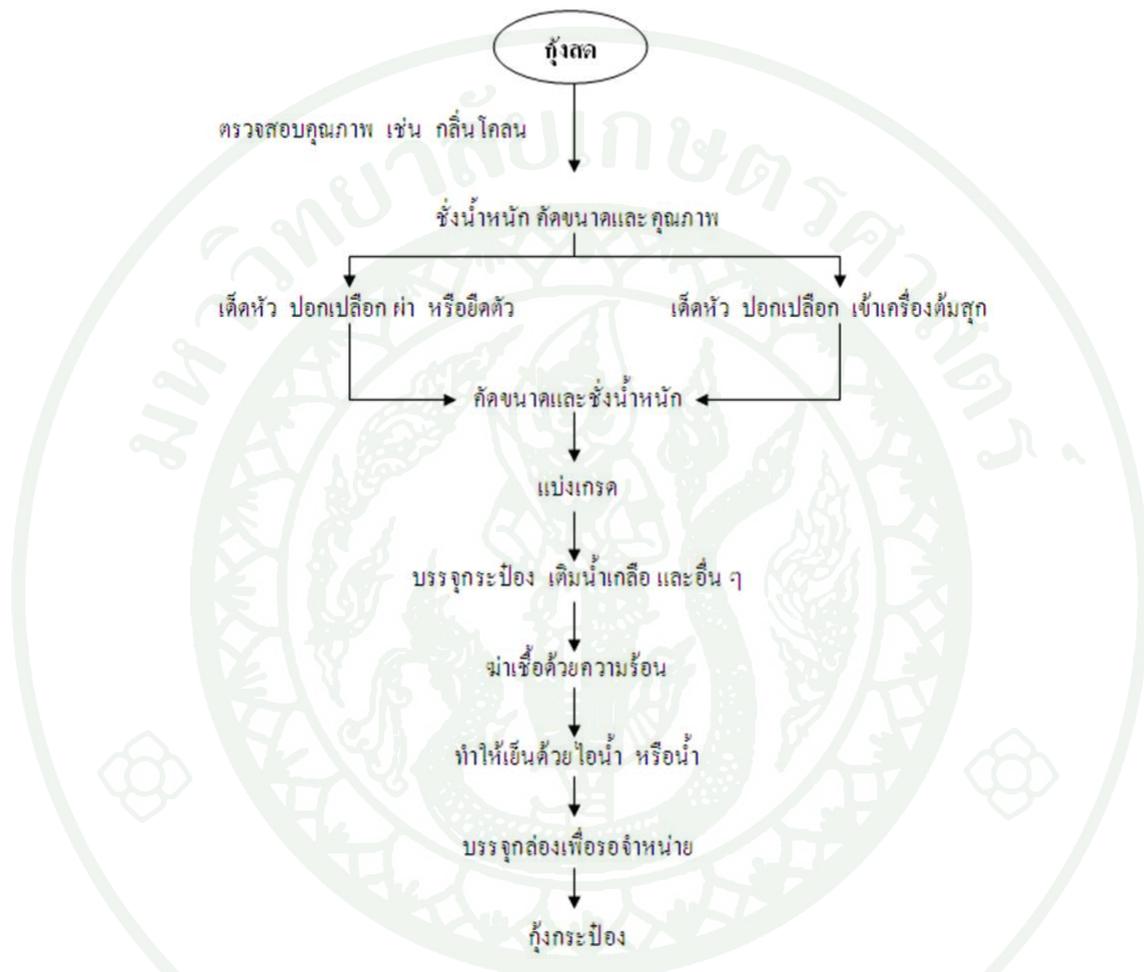
กระบวนการผลิตกุ้งกระป๋อง

การผลิตกุ้งกระป๋องจะมีขั้นตอนคล้ายกับการผลิตกุ้งแปรรูปชนิดอื่นในเฉพาะขั้นตอนแรก คือ การเตรียมวัตถุดิบที่จะผลิต โดยทั่วไปแล้วการผลิตกุ้งกระป๋องทางโรงงานผู้ผลิตจะรับซื้อวัตถุดิบซึ่งมักจะเป็นกุ้งทราย กุ้งตาและซึ่งมีขนาดเล็กแต่รสชาติหวาน ที่มีการแปรรูปขึ้นต้นจากผู้ประกอบการขนาดเล็กในท้องถิ่นก่อน โดยให้ผู้รวบรวมหรือที่เรียกว่าคนกลางนำมาส่งที่โรงงานหรือทางโรงงานอาจจะจัดหน่วยออกไปรับซื้อจากผู้ประกอบการเหล่านั้นแล้วแต่ความสะดวก โดยการแปรรูปวัตถุดิบขึ้นต้นนั้นได้แก่ การต้มหรือลวกกุ้ง (Blanch) ให้สุกก่อนแล้วจึงแกะเปลือกกุ้ง โดยทางโรงงานจะมีการตรวจสอบและควบคุมคุณภาพของกุ้ง โดยการตรวจดูจากลักษณะทางกายภาพและประเมินคุณภาพด้วยประสาทสัมผัสโดยอาศัยความชำนาญ เช่น ใช้การดมกลิ่น คุลีความใส ปริมาณการปนเปื้อนของสิ่งแปลกปลอม เป็นต้น แล้วจึงส่งไปยังโรงงานเพื่อแปรรูปในขั้นตอนต่อไปเพื่อผลิตเป็นผลิตภัณฑ์ที่สามารถส่งออกได้ตามกฎเกณฑ์มาตรฐานการนำเข้าอาหารทะเลกระป๋องของแต่ละประเทศต่อไป ซึ่งสามารถสรุปขั้นตอนการแปรรูปทั้งจากผู้ประกอบการท้องถิ่นและจากโรงงานอุตสาหกรรมผลิตกุ้งกระป๋องได้เป็น 2 รูปแบบ คือ

ก. แบบเนื้อกุ้งสุกกระป๋อง โดยจะนำกุ้งสดที่ได้มาล้างทำความสะอาดแล้วนำไปต้มให้สุกจากนั้นทำให้เย็นลง แล้วจึงเด็ดหัวออกจะได้ส่วนที่เป็นหัวกุ้งและตัวกุ้ง ส่วนที่เป็นหัวกุ้งจะทำให้แห้งแล้วบดเพื่อนำไปผสมกับปลาป่นต่อไป ส่วนตัวกุ้งนั้นจะนำมาแกะเปลือก โดยเอาส่วนที่เป็นเปลือกไปทำให้แห้งแล้วบดเพื่อนำไปผสมกับปลาป่นเช่นเดียวกันกับส่วนที่เป็นหัว ส่วนที่เหลือหลังจากที่แกะเปลือกแล้วจะได้ส่วนที่เป็นเนื้อกุ้ง ส่วนที่เป็นเนื้อกุ้งนี้จะถูกนำไปบรรจุลงกระป๋องและเติมน้ำเกลือ จากนั้นก็จะนำไปผ่านกระบวนการพ่นไอน้ำและฆ่าเชื้อโรคแล้วจึงทำให้เย็นลงก็จะได้ผลิตภัณฑ์กุ้งกระป๋อง

ข. แบบเนื้อกุ้งสดกระป๋อง โดยจะนำกุ้งสดที่ได้มาล้างทำความสะอาด จากนั้นนำมาเด็ดหัวออก จะได้ส่วนที่เป็นหัวกุ้งและตัวกุ้ง ส่วนที่เป็นหัวกุ้งจะทำให้แห้งแล้วบดเพื่อนำไปผสมกับปลาป่นต่อไป ส่วนตัวกุ้งนั้นจะถูกนำไปต้มให้สุก ทำให้เย็นลง แล้วนำมาแกะเปลือก จะได้ส่วนที่เป็นเปลือกและเนื้อกุ้ง ซึ่งเนื้อกุ้งที่ได้นี้จะนำไปบรรจุในกระป๋องและเติมน้ำเกลือ จากนั้นจะนำไปผ่านกระบวนการพ่นไอน้ำและฆ่าเชื้อโรค แล้วจึงทำให้เย็นลงก็จะได้ผลิตภัณฑ์กุ้งกระป๋องเช่นเดียวกันกับแบบที่หนึ่ง ดังนั้นจะเห็นว่ากระบวนการผลิตแบบที่หนึ่งและสองจะแตกต่างกันตรงที่การเด็ดหัวออกก่อนแล้วจึงต้มและแกะเปลือก

กระบวนการผลิตกุ้งกระป๋องต้องเริ่มต้นจากการตรวจสอบคุณภาพวัตถุดิบซึ่งได้แก่ กุ้ง ต้องถูกสุขลักษณะและขนาดตรงตามความต้องการ จากนั้นจึงต้องทำความสะอาด ด้วยการเด็ดหัว กุ้งออก รวมถึงการปลอกเปลือกด้วย แล้วจึงนำไปผ่านกระบวนการฆ่าเชื้อด้วยการต้มให้สุก ซึ่งรายละเอียดปรากฏตามภาพที่ 2 ต่อไปนี้

ภาพที่ 2 กระบวนการผลิตกุ้งกระป๋อง

ที่มา: สถาบันอาหาร (2547)

ต้นทุนการผลิต

ต้นทุนการผลิตกุ้งกระป๋อง จะเป็นต้นทุนค่าวัตถุดิบกุ้งทะเลเป็นสำคัญ โดยมีสัดส่วนประมาณร้อยละ 70 โดยเฉลี่ยของต้นทุนการผลิตทั้งหมด และส่วนที่เหลืออีกประมาณร้อยละ 30 โดยเฉลี่ยนั้นจะเป็นต้นทุนด้านค่าขนส่ง ค่าจ้างแรงงาน สารเคมี บรรจุภัณฑ์และต้นทุนอื่น ๆ อัน

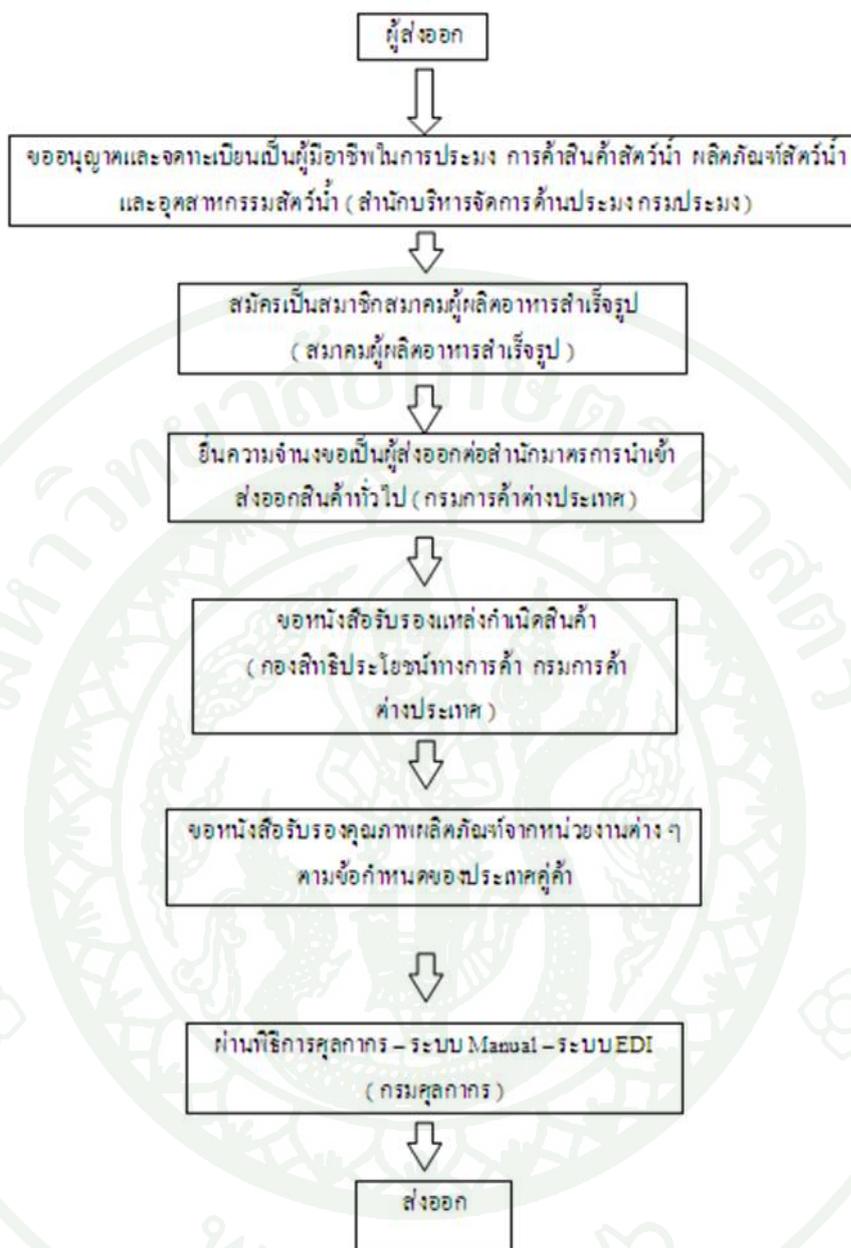
ได้แก่ ค่าไฟฟ้า ดอกเบี้ย ค่าเก็บรักษา ค่าเสื่อมราคาของเครื่องจักร ในการผลิตกึ่งกระป๋อง น้ำเกลือขนาด 7 ออนซ์ ซึ่งเป็นขนาดของบรรจุภัณฑ์ที่พบในท้องตลาดมากที่สุด จะพบว่าในส่วน ของค่าวัตถุดิบและค่าจ้างแรงงาน โรงงานขนาดกลางจะมีความได้เปรียบมากที่สุด ส่วนต้นทุนค่า ขนส่ง ค่าบรรจุภัณฑ์ และต้นทุนอื่น ๆ โรงงานขนาดใหญ่จะมีความได้เปรียบมากที่สุด ทั้งนี้ เนื่องจากต้นทุนเหล่านี้มักจะมีต้นทุนคงที่ที่จะต้องลงทุนสูง เมื่อผลิตกึ่งกระป๋องในปริมาณมากจึง ทำให้ต้นทุนเฉลี่ยลดลง นอกจากนั้นเครื่องจักรที่ใช้ในการผลิตยังมีประสิทธิภาพสูงกว่า ตลอดจน การผลิตในแต่ละครั้งนั้นจะเป็นการผลิตในปริมาณจำนวนมาก เครื่องจักรจึงถูกใช้อย่างเต็ม ประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม โรงงานขนาดใหญ่จะเสียเปรียบในด้านต้นทุนค่าวัตถุดิบโดยเฉลี่ยซึ่ง มากกว่าโรงงานขนาดเล็กและขนาดกลาง

ด้านการส่งออก

ขั้นตอนการส่งออกอาหารทะเลกระป๋อง

ขั้นตอนการส่งออกอาหารทะเลกระป๋อง ปรากฏดังในภาพที่ 2 มีรายละเอียดแต่ละขั้นตอน ดังต่อไปนี้

- 1) ขออนุญาตและจดทะเบียนเป็นผู้ประกอบอาชีพในการประมง การค้าสินค้าสัตว์ น้ำ ผลิตภัณฑ์สัตว์น้ำ และอุตสาหกรรมสัตว์น้ำ
- 2) สมัครเป็นสมาชิกสมาคมผู้ผลิตอาหารสำเร็จรูป
- 3) ขออนุญาตรับรองคุณภาพจากหน่วยงานตามข้อกำหนดของประเทศคู่ค้า
- 4) ยื่นความจำนงขอเป็นผู้ส่งออกต่อสำนักมาตรการนำเข้า สินค้าทั่วไป
- 5) ตรวจสอบสิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากร และขออนุญาตรับรองแหล่งกำเนิดสินค้า ต่อกองสิทธิประโยชน์ทางการค้า
- 6) ผ่านพิธีการศุลกากร

ภาพที่ 3 ขั้นตอนการส่งออกอาหารทะเลกระป๋อง

ที่มา: กรมส่งเสริมการส่งออก (2548)

ด้านการนำเข้า

ขั้นตอนการนำเข้าในสหรัฐอเมริกา

บริษัทนำเข้า โดยการนำสินค้า / ผลิตภัณฑ์อาหารของบริษัทในสหรัฐอเมริกาจากต่างประเทศนั้นสามารถแบ่งออกได้ 2 ลักษณะ คือ

1. การนำเข้าโดยบริษัทขายส่งและบริษัทซูเปอร์มาเก็ตเชน (Supermarket Chain) ซึ่งบริษัทเหล่านี้จะนำเข้าสินค้าอาหารเพื่อจำหน่ายในตลาดของคนอเมริกันหรือตลาดหลัก (Main Steam Market) ซึ่งอาจเป็นซูเปอร์มาเก็ต หรือร้านขายของในราคาถูก (Discount Store) หรือตลาด / ร้านสะดวกซื้อ (Convenience Store) ในบรรดาตลาดหลักเหล่านี้สินค้านำเข้าจากไทยส่วนใหญ่จะเป็นพวกอาหารกระป๋อง ซึ่งสินค้านำเข้าจะติดตราของบริษัทผู้นำเข้าสหรัฐอเมริกา พร้อมทั้งมาตรฐานที่ทางสหรัฐอเมริกาได้กำหนดไว้ และส่วนใหญ่จะซื้อโดยตรงจากโรงงานผู้ผลิตในประเทศไทย

2. การนำเข้าโดยบริษัทสหรัฐอเมริกา ซึ่งมีเจ้าของเป็นคนเอเชีย เช่น จีน ไทย ลาว เวียดนาม เป็นต้น บริษัทเหล่านี้จะนำเข้าสินค้านำเข้าจากประเทศไทยเกือบทุกชนิดที่นิยมบริโภค โดยคนเอเชียเป็นส่วนใหญ่ หรือเพื่อจำหน่ายในตลาดกลุ่มคนเอเชีย บริษัทเหล่านี้ส่วนใหญ่จะซื้อกับบริษัทส่งออกในประเทศไทย และจะใช้ตราของโรงงานหรือบริษัทขนส่งออกของไทย ในบางกรณีโรงงานผู้ผลิตในประเทศจะมีการขายตรงหรือให้บริษัทในสหรัฐอเมริกาเป็นตัวแทนจำหน่ายโดยเฉพาะสินค้านำเข้าที่ติดตลาดคนเอเชียในประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นที่น่าสังเกตว่าตลาดคนเอเชียในสหรัฐอเมริกามีการขยายตัวและมีสินค้านำเข้า/ผลิตภัณฑ์อาหารจากประเทศไทยจำนวนมากและแข่งขันกับสินค้านำเข้า/ผลิตภัณฑ์อาหารจากประเทศเวียดนาม และจากประเทศฟิลิปปินส์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในตลาดแถบมลรัฐแคลิฟอร์เนีย และตามมลรัฐหรือเมืองที่มีคนเอเชียอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก เช่น ลอสแอนเจลิส และนิวยอร์ก เป็นต้น (ชัยวัฒน์ พูลศรีกาญจน์ และคณะ, 2539)

ด้านการตลาด

ลักษณะทั่วไปและพฤติกรรมของผู้บริโภคอาหารทะเลในสหรัฐอเมริกา

สินค้าอาหารทะเลของไทยในตลาดสหรัฐอเมริกา มีหลากหลายชนิด เช่น กุ้ง หอย ปู ปลา ปลาหมึก แต่มีเพียงกุ้งแช่แข็งและกุ้งกระป๋องที่เป็นสินค้าสำคัญ มีมูลค่าการส่งออกมากที่สุด ดังนั้น หากจะมองด้านศักยภาพการส่งออกของอุตสาหกรรมอาหารทะเลแช่แข็งของไทยแล้ว เห็นได้ว่า ขึ้นอยู่กับสินค้ากุ้งเพียงอย่างเดียว หากกุ้งมีปัญหาเจกเช่นกุ้งจากประเทศเอกวาดอร์ จะเป็นผลให้อุตสาหกรรมโดยรวมทรุดตัว ดังนั้น ผู้ผลิตและส่งออกกุ้งเป็นสินค้าหลัก ควรผลักดันให้การผลิตสินค้าแปลกใหม่มากขึ้น โดยควรเป็นไปในทิศทางสินค้าในลักษณะ “พร้อมรับประทานทันที” (Ready-to-Eat) หรือ “กึ่งพร้อมรับประทานทันที” (Semi Ready-to-Eat)

กุ้งและการบริโภคกุ้งในสหรัฐอเมริกา

พฤติกรรมของผู้บริโภคกุ้งในประเทศสหรัฐอเมริกามีความชอบที่แตกต่างกันออกไป แต่ส่วนใหญ่แล้วจะมีหลากหลาย โดยแบ่งกุ้งที่มีวางจำหน่ายในตลาดสหรัฐอเมริกา ได้แก่ กุ้งน้ำอุ่น กุ้งน้ำจืด และกุ้งน้ำเย็น กุ้งที่ได้รับความนิยมบริโภคในตลาดสหรัฐอเมริกามากที่สุด คือ กุ้งน้ำอุ่น (Warm Water Shrimp) ซึ่งได้แก่ กุ้งขาว กุ้งสีน้ำตาล กุ้งสีชมพู และกุ้งกุลาดำ มีรายละเอียดดังนี้

1. **กุ้งขาว** เป็นกุ้งที่มีราคาแพงที่สุด ได้รับความนิยมในการบริโภคสูงสุดในตลาดสหรัฐอเมริกาและโดยเฉพาะอย่างยิ่งในรัฐเท็กซัสด้วยเหตุผลที่ว่าเป็นกุ้งเนื้อแน่นมีรสหวาน (ความนิยมบริโภคในรัฐเท็กซัสอยู่บนเหตุผลที่ว่าเป็นกุ้งที่ผลิตได้ในท้องถิ่น) แหล่งอุปทานกุ้งขาวของสหรัฐอเมริกา คือ

ก. แหล่งอุปทานภายในประเทศ พื้นที่ของรัฐริมนอว์เม็กซิโกที่เป็นแหล่งผลิตสำคัญ คือ เท็กซัส ฟลอริดา มิสซิสซิปปี หลุยเซียน่า และอลาบามา

ข. แหล่งอุปทานภายนอกประเทศ คือ เม็กซิโกที่เป็นกุ้งเลี้ยงหรือกุ้งจับในอ่าวเม็กซิโก เอกวาดอร์ ซึ่งเป็นกุ้งเลี้ยง จีนและอินเดียส่งเข้าสหรัฐอเมริกาทั้งกุ้งจับจากน่านน้ำธรรมชาติและกุ้งเลี้ยง

2. **กุ้งสีชมพู** ได้รับความนิยมสูงมากในตลาดในรัฐฟลอริดา เป็นกุ้งที่นิยมนำมาใช้ ในการอย่างมากที่สุด แหล่งผลิตมาจากน่านน้ำธรรมชาติในอ่าวเม็กซิโก แคริบเบียน และอเมริกา กลาง

3. **กุ้งกุลาดำ** ได้รับความนิยมสูงเพราะเป็นกุ้งราคาถูก ข้อเสียเปรียบเมื่อเปรียบเทียบกับกุ้งอื่น ๆ ข้างต้น คือเนื้อไม่แน่นเท่า เวลานำไปทำอาหารแล้วเนื้อจะหดตัวมากกว่า และมี ภาพพจน์ไม่ดีในเรื่องของการผลิต

4. **กุ้งน้ำจืด** ในตลาดสหรัฐอเมริกาโดยทั่วไปแล้วถือว่าเป็นกุ้งสำหรับโอกาสพิเศษ และส่วนใหญ่จะขายในลักษณะกุ้งที่ยังเป็น ๆ ตลาดหลักคือตลาดคนเอเชีย แต่มีแนวโน้มว่าความ นิยมในการบริโภคจะขยายตัวเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ในกลุ่มผู้บริโภคผิวขาว สาเหตุส่วนหนึ่งมาจากธุรกิจ ฟาร์มเลี้ยงกุ้งน้ำจืดในสหรัฐอเมริกากำลังได้รับการสนับสนุนจากรัฐและมีกำลังการขยายตัว เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ (กุ้งน้ำจืดที่นิยมบริโภคและเลี้ยงในหมู่ผู้บริโภคผิวขาว คือ กุ้งน้ำจืดพันธุ์ มาเลเซีย)

5. **กุ้งน้ำเย็น** ในตลาดสหรัฐอเมริกาเป็นกุ้งจากน่านน้ำธรรมชาติ จากน่านน้ำแถบขั้ว โลก ในสหรัฐอเมริกามาจากชายฝั่งอลาสก้า วอชิงตัน โอเรกอนและเมน เป็นกุ้งที่มีวางตลาด เฉพาะในฤดูกาลผลิตและส่วนใหญ่และเข้าสู่ตลาดสหรัฐอเมริกาในรูปของกุ้งที่ทำสุกแล้ว

นโยบายและมาตรการทางการค้า

ระเบียบ กฎเกณฑ์สำหรับการส่งออก

แต่เดิมสินค้าสัตว์น้ำแช่แข็งที่มีการส่งออกไปนอกราชอาณาจักร ตามพิกัด 03.01 – 03.07 , 16.04 – 16.05 , 23.09 รัฐบาลไม่ได้กำหนดให้ผู้ส่งออกต้องเสียภาษีแต่อย่างใด แต่จะเสียภาษี การค้าในอัตราร้อยละ 1.5 ของรายได้ และเสียภาษีเทศบาลอีกร้อยละ 10 ของภาษีการค้า แต่ สำหรับงานคณะกรรมการการส่งเสริมการลงทุน (Board of Investment : BOI) จะได้รับการ ยกเว้นภาษีการค้าสำหรับการส่งออกสัตว์น้ำทะเลแช่แข็ง หลังจากนั้นจึงทำให้ผู้ส่งออกเป็นจำนวน มากขึ้นความจำเป็นขอรับการส่งเสริมการลงทุนดังกล่าว เพื่อหลีกเลี่ยงภาษีการค้า BOI จึงระงับการ ให้การส่งเสริมอยู่ช่วงหนึ่ง และรัฐบาลพิจารณาขดเซยกการส่งออกตามพระราชบัญญัติค่าภาษีอากร สินค้าส่งออกที่ผลิตในราชอาณาจักร พ.ศ. 2534 ที่ อ 1/2531 และ อ 5/2534 โดยมีเงื่อนไขว่า ผู้มี

สิทธิได้รับเงินชดเชยหรือผู้ผลิตสินค้าส่งออกจะต้องไม่ได้รับ หรือไม่ได้ใช้สิทธิคืน หรือยกเว้น หรือลดหย่อนภาษีอากรตามกฎหมายอื่น นอกจากจะได้รับการยกเว้นอากรเครื่องจักรตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการลงทุน

นอกจากผู้ส่งออกจะได้รับชดเชยค่าภาษีอากรสำหรับสินค้าสัตว์น้ำแล้ว ผู้ส่งออกยังสามารถขอชดเชยค่าไฟฟ้าจากการไฟฟ้านครหลวง และการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคได้ โดยการไฟฟ้าแต่ละแห่งจะลดค่าไฟฟ้าให้ผู้ผลิตเพื่อการส่งออก 20 % ของค่าไฟฟ้าที่ใช้ในการผลิตสินค้าส่งออกที่อยู่ในข่ายได้รับการชดเชยค่าไฟฟ้า ต่อมาคณะกรรมการนโยบายพลังงาน ลงมติยกเลิกมาตรการลดค่าไฟฟ้าอุตสาหกรรมส่งออก เมื่อวันที่ 1 สิงหาคม พ.ศ. 2532 โดยให้เหตุผลว่า ในเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2533 ไทยจะมีความต้องการใช้ไฟฟ้าสูงสุดเกินกว่ากำลังสำรองที่มีอยู่ถึง 100 เมกะวัตต์ ซึ่งทำให้กระแสไฟฟ้าขาดแคลน จึงมีมติให้ยกเลิกการลดกระแสไฟฟ้าให้กับอุตสาหกรรมที่ผลิตเพื่อการส่งออก เนื่องจากเป็นภาระที่รัฐบาลต้องจ่ายเงินสนับสนุนอุตสาหกรรมดังกล่าวปีหนึ่งถึง 300 – 400 ล้านบาท และภายหลังได้ยกเลิกการชดเชยค่าไฟฟ้าไปในที่สุด คงเหลือเพียงการให้เงินชดเชยภาษีอากรสำหรับสินค้าสัตว์น้ำ คือร้อยละ 0.53 และในปี พ.ศ. 2538 รัฐบาลได้รับอัตราเงินชดเชยภาษีอากรสำหรับสินค้าสัตว์น้ำเหลือ ร้อยละ 0.36

ระเบียบของรัฐที่เกี่ยวข้องในการส่งออก

ในการส่งออกสินค้าอาหารทะเลบรรจุกระป๋องโดยเฉพาะประเภทกุ้งกระป๋องนั้นมีระเบียบ ข้อบังคับ กฎเกณฑ์ต่างๆ ที่หน่วยงานภาครัฐมีอำนาจหน้าที่ดูแลการส่งออก ได้แก่ กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงการคลัง โดยมีระเบียบข้อบังคับที่เกี่ยวข้องดังนี้

ก. กระทรวงพาณิชย์

- 1) ประกาศกระทรวงพาณิชย์ ว่าด้วยการส่งสินค้าออกไปนอกราชอาณาจักร (ฉบับที่ 41) พ.ศ. 2530
- 2) ประกาศกระทรวงพาณิชย์ ว่าด้วยการส่งสินค้าออกไปนอกราชอาณาจักร (ฉบับที่ 43) พ.ศ. 2530
- 3) ประกาศกระทรวงพาณิชย์ ว่าด้วยการส่งสินค้าออกไปนอกราชอาณาจักร (ฉบับที่ 67) พ.ศ. 2536

4) ระเบียบกระทรวงพาณิชย์ ว่าด้วยการรับขึ้นบัญชีเป็นผู้ส่งออกสินค้า กุ้ง หอย ปู ปลา และปลาหมึกที่แช่เยือกแข็ง และที่บรรจุภาชนะอัดลม (ฉบับที่ 1) พ.ศ. 2536

5) ระเบียบกระทรวงพาณิชย์ ว่าด้วยหนังสือรับรองที่ต้องแสดงต่อพนักงานศุลกากรในการส่งอาหารทะเลและผลิตภัณฑ์ออกไปนอกราชอาณาจักร พ.ศ. 2531

6) ระเบียบกระทรวงพาณิชย์ ว่าด้วยหนังสือรับรองที่ต้องแสดงต่อพนักงานศุลกากรในการส่งอาหารทะเลและผลิตภัณฑ์ออกไปนอกราชอาณาจักร พ.ศ. 2537

7) ประกาศกรมการค้าต่างประเทศ ฉบับที่ 125 (พ.ศ.2536) เรื่อง การยื่นคำขอขึ้นทะเบียนเป็นผู้ขอหนังสือรับรอง FORMA และการต่ออายุ พ.ศ.2536

8) ประกาศกรมการค้าต่างประเทศ ฉบับที่ 165 (พ.ศ.2536) เรื่อง การขอเป็นผู้ส่งออกสินค้า กุ้ง หอย ปู ปลา และปลาหมึกที่แช่เยือกแข็งหรือบรรจุภาชนะอัดลม

ข. กระทรวงสาธารณสุข

1) พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522

2) ระเบียบกรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ ว่าด้วยการส่งตัวอย่างอาหารเยือกแข็งวิเคราะห์เพื่อขอหนังสือรับรองสำหรับการส่งออกยังประเทศสหรัฐอเมริกา ฉบับที่ 4 พ.ศ.2522

ค. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

พระราชกฤษฎีกา กำหนดให้ผู้มีอาชีพในการประมง การค้าสินค้าสัตว์น้ำ ผลิตภัณฑ์สัตว์น้ำ และอุตสาหกรรมสัตว์น้ำ มาจดทะเบียนตามพระราชบัญญัติการประมง พ.ศ. 2490 (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2534 (ภาคผนวก 9)

ง. กระทรวงการคลัง

ประกาศกรมศุลกากรที่ 44/2531 เรื่อง ระเบียบปฏิบัติในการขอรับเงินชดเชยค่าภาษีอากรสินค้าส่งออกที่ผลิตในราชอาณาจักร (ภาคผนวก 9)

ระบบการตรวจสอบรับรองผลิตภัณฑ์อาหารทะเลบรรจุกระป๋องเพื่อการส่งออก

ในส่วนขั้นตอนการตรวจสอบรับรองผลิตภัณฑ์อาหารทะเลบรรจุกระป๋อง เพื่อให้ได้มาตรฐานและได้รับการยอมรับจากประเทศคู่ค้า จึงมีความจำเป็นต้องมีหน่วยงานภาครัฐเข้ามากำกับดูแลกระบวนการตรวจสอบรับรองผลิตภัณฑ์ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนั้น มีดังนี้

ก. กรมการประมง เจ้าหน้าที่จากส่วนราชการกรมการประมงจะดำเนินการตามขั้นตอนเพื่อจัดระบบการตรวจสอบรับรองผลิตภัณฑ์กุ้งแช่แข็งเพื่อการส่งออก มีขั้นตอนดังนี้ เจ้าหน้าที่สุ่มตัวอย่างจากโรงงาน, ตรวจ Sensory, ตรวจสอบสารปฏิชีวนะตกค้าง, ตรวจทางจุลชีววะ, ตรวจสอบสารเคมีและสารปนเปื้อน, ตรวจน้ำหนัก ขนาด ฉลาก และขั้นตอนการออกใบรับรองคุณภาพผลิตภัณฑ์ (Health Certificate)

ข. กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ การตรวจสอบของกรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ มีขั้นตอนที่สำคัญ ได้แก่ ผู้ส่งออกส่งตัวอย่าง, ตรวจสอบสารปฏิชีวนะตกค้าง, ตรวจทางจุลชีววะ, ตรวจสอบสารเคมี และสารปนเปื้อน, ตรวจน้ำหนัก ขนาด ฉลาก และขั้นตอนการออกใบรับรองคุณภาพผลิตภัณฑ์ (Health Certificate)

ค. สำนักงานปรมาณูเพื่อสันติ มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับขั้นตอนการออกใบรับรองคุณภาพการปลอดสารกัมมันตภาพรังสีสำหรับสินค้าปลาหมึกที่ส่งไปยังประเทศอิตาลี ปัจจุบันยกเลิกไปแล้วหลังจากการรวมตัวของสหภาพยุโรป (European Union)

ระเบียบ กฎเกณฑ์ ของประเทศผู้นำเข้า

นอกจากจะมีระเบียบ กฎเกณฑ์ในการส่งออกของประเทศนั้น ๆ แล้ว ยังมีระเบียบ กฎเกณฑ์ในการส่งออก ซึ่งแต่ละประเทศนำเข้าได้ตั้งขึ้นมาเพื่อที่จะปกป้องอุตสาหกรรมในประเทศรวมถึงคุ้มครองผู้บริโภคภายในประเทศให้ได้รับสิ่งที่เป็นประโยชน์มากที่สุด ระเบียบ กฎเกณฑ์ทางการค้าของคู่ค้าที่สำคัญของไทย คือ สหรัฐอเมริกา

รัฐบาลสหรัฐอเมริกา พยายามที่จะรักษาและปกป้องผลประโยชน์ของประชากรโดยการควบคุมคุณภาพและมาตรฐานของอาหารทะเลที่มีการนำเข้าเพื่อการบริโภคเป็นการสร้างความปลอดภัยในการบริโภคอาหารให้แก่คนอเมริกัน เพื่อปกป้องและรักษาสิทธิของผู้บริโภคไม่ให้ถูกละเมิด โดยผู้ผลิตสินค้า มีความพยายามในการปกป้องสิทธิของผู้บริโภคในสหรัฐอเมริกา ดังนั้นจึงทำให้เกิดกฎหมาย Nutrition Labeling & Education Act of 1990 (NLEA) มีสาระสำคัญ คือ

1. การบังคับให้สินค้าอาหารที่บรรจุอยู่ในบรรจุภัณฑ์ทุกชนิด ต้องทำการปิดฉลากแจ้งรายการ ส่วนผสม แหล่งที่ทำการผลิต คุณค่าทางอาหาร และขนาดบรรจุตามมาตรฐานที่ FDA (Food and Drug Administration) กำหนด
2. การอ้างสรรพคุณในด้านโภชนาการต่าง ๆ เช่นการใช้คำว่า Low Fat , Light , NO Salt และ Low Sodium จะต้องกระทำบนรากฐานของความเป็นจริง และเป็นไปตามมาตรฐานที่ FDA กำหนด
3. การอ้างสรรพคุณในด้านคุณประโยชน์ต่อสุขภาพอนามัย จะต้องอยู่บนรากฐานของความเป็นจริงที่พิสูจน์ได้ และเป็นไปตามที่ FDA กำหนด

การส่งสินค้าเข้าสหรัฐอเมริกา

กระบวนการขนส่งสินค้าเข้าประเทศสหรัฐอเมริกามีหลายขั้นตอน แต่ในส่วนที่สำคัญและเกี่ยวข้องกับการนำสินค้าประเภทอาหารทะเลที่มีวัตถุดิบในการผลิตเป็นกุ้ง มีดังนี้

1. สหรัฐอเมริกาไม่มีการเก็บอากรขาเข้ากุ้งแช่แข็งใด ๆ ทั้งสิ้น
2. สินค้าอาหารเป็นสินค้าที่สหรัฐอเมริกาเข้มงวดในการนำเข้ามาก ซึ่งผู้นำเข้าต้องให้ความสำคัญ หากมีความผิดพลาดในเรื่องของระเบียบหรือคุณภาพ ต้องส่งสินค้ากลับ (Reject) หรือ ทำลาย (Destroy)
3. ขั้นตอนการนำเข้ากุ้งไปสหรัฐอเมริกา
 - 3.1) ผู้นำเข้าต้องยื่นเรื่องการนำเข้ากุ้ง และมีเงินค้ำประกัน (Bond) กับศุลกากรสหรัฐอเมริกา
 - 3.2) Food and Drug Administration (FDA) รับเรื่องการนำเข้า
 - 3.3) FDA ตรวจสอบการนำเข้า และตรวจสอบความถูกต้องของเอกสารคุณภาพสินค้า โดยการสุ่มตัวอย่าง โดย FDA จะดูชื่อ , ที่อยู่ของผู้นำเข้าและประวัติเดิม หากไม่เคยมีประวัติการนำเข้า หรือเคยมีประวัติว่าส่งสินค้าเข้า USA โดยไม่ได้คุณภาพจะถูกเพ่งเล็งเป็นพิเศษ (ถูกจัดอยู่ใน Automatic Detention Block List โดยจะตรวจสินค้าละเอียดทุก Shipment จำนวน 5 Shipment ติดต่อกัน หากผ่านการตรวจจนเป็นที่น่าพอใจจึงจะมีสิทธิ์ของอนุญาตยกถอนรายชื่อออกจาก Black List มาใช้ วิธีการสุ่มตัวอย่างดังเดิม

การตรวจสอบคุณภาพ

กระบวนการตรวจสอบคุณภาพสินค้าอาหารทะเลในส่วนที่สำคัญและเกี่ยวข้องกับ การนำเข้าสินค้าประเภทอาหารทะเลที่มีวัตถุประสงค์ในการผลิตเป็นกุ้ง มีดังนี้

1. FDA จะตรวจจากสภาพที่เห็น (Visual Problems) เช่น สภาพความสดของ สินค้า บรรจุภัณฑ์ ตลอดจนการดมกลิ่น (Sensory)
2. ตรวจฉลากชื่อ ฉลากต้องเป็นภาษาอังกฤษ
3. ตรวจใบรับรอง (Government Certificate)
4. ตรวจความถูกสุขอนามัย (Sanitation) ในสินค้าอาหารบางประเภท ตรวจสอบในห้องปฏิบัติการสารเคมีเพื่อหาสารพิษ เช่น ตะกั่ว (Lead) แคดเมียม (Cadmium)ปรอท (Mercury) ตลอดจนยาฆ่าแมลงตกค้าง (Pesticide) ตรวจหาสาร Sulfide ซึ่งเป็นสารที่ช่วยในการรักษาความสดของกุ้งในกรณีที่เกิดรักษาไว้นานให้มีสีน้ำตาลประปราย แต่ถ้าหากใช้มากเกินไป 100 ppm. ก็อาจเป็นอันตรายได้

กฎระเบียบการนำเข้า

ตามรัฐบัญญัติความปลอดภัยของผู้บริโภคอาหารทะเล “ Consumer Seafood Safety Act ” ได้ให้อำนาจกระทรวงเกษตรสหรัฐอเมริกา (USDA) และสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (USFDA) ในการตรวจสอบคุณภาพสินค้าอาหารที่นำเข้าไปจำหน่ายในสหรัฐอเมริกา รวมทั้งให้อำนาจในการตรวจสอบโรงงานผลิตอาหารทะเลในต่างประเทศ เพื่อให้เกิดความมั่นใจว่าสินค้าอาหารทะเลนั้นมีความปลอดภัยต่อผู้บริโภค โดยรัฐบาลสหรัฐอเมริกากำหนดให้อาหารทะเลที่นำเข้าทุกชนิดต้องผ่านการตรวจสอบคุณภาพทั้งในห้องปฏิบัติการ (Laboratory) การใช้วิธีตรวจสอบด้วยประสาทสัมผัสโดยการดม (Organoleptic Test) และเมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ.2536ได้กำหนดให้เพิ่มการตรวจสอบสาร Indole ในสินค้ากุ้งแช่แข็งเพิ่มเติม เมื่อปรากฏว่าสินค้าอาหารที่ส่งออกจากบริษัทใดบริษัทหนึ่งถูกกักกัน 3 ครั้งขึ้นไป และสินค้าที่ถูกกักกันนั้นคิดเป็น 25% ของสินค้าชนิดเดียวกับที่บริษัทนั้นๆ ส่งออกไปสหรัฐอเมริกาภายในระยะเวลา 6 เดือน บริษัทนั้นจะถูก Automatic Detention และหลังจากนั้นจะถูกตรวจสอบ 100% จนกว่าสินค้าชนิดที่ถูกกักกันนั้น ส่งออกไปสหรัฐอเมริกา โดยไม่มีปัญหา 5 – 6 ครั้งติดต่อกัน สหรัฐอเมริกาก็จะถอนชื่อบริษัทผู้ผลิตนั้นออกจากบัญชี Automatic Detention

มาตรการการกักกันสินค้า

เป็นมาตรการกำหนดให้มีการกักกันสินค้า (Automatic Detention) ที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อสุขอนามัย หรืออาจมีคุณภาพต่ำ โดยการกำหนดมาตรการจะขึ้นอยู่กับประวัติของสินค้าและความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นต่อผู้บริโภค 3 รูปแบบ คือ

1. Product Automatic Detention เป็นการกักกันตามชนิดของผลิตภัณฑ์ที่มีปัญหา กรณีที่บริษัทใดเคยส่งสินค้าที่มีปัญหาจะถูกกักกันเฉพาะชนิดของผลิตภัณฑ์ แต่จะส่งผลิตภัณฑ์ชนิดอื่นเข้าได้
2. Company Automatic Detention เป็นการกักกันตามบริษัท ซึ่งบริษัทที่ถูกกักกัน จะไม่สามารถส่งสินค้าเข้าสหรัฐอเมริกาได้
3. Country wide Automatic Detention เป็นการกักกันเป็นประเทศ โดยจะไม่นำเข้าจากประเทศนั้น

กฎหมายและระเบียบที่ส่งผลต่อการส่งออกคุ้มครองป้อง

ระเบียบการนำเข้าสินค้าอาหารทะเลทั่วไป

กฎระเบียบของประเทศสหรัฐอเมริกาในเรื่องอาหารถือว่ามีความสมบูรณ์และครอบคลุม เนื้อหาสาระที่กว้างขวางที่สุดในโลก เป็นกฎหมายและระเบียบที่บัญญัติโดยรัฐสภาและมีการจัดตั้งหน่วยงานเฉพาะที่เรียกว่า Food and Drug Administration (FDA) หรือองค์การอาหารและยา ทำหน้าที่ตรวจสอบสินค้าอาหารทั้งที่ผลิตภายในประเทศและที่นำเข้าจากต่างประเทศ โดยสินค้าอาหารที่จะนำเข้ามาจำหน่ายในประเทศสหรัฐอเมริกาต้องได้รับอนุญาตจาก FDA ก่อน จุดมุ่งหมายของกฎระเบียบทางด้านอาหารของประเทศสหรัฐอเมริกาคือ เพื่อคุ้มครองผู้บริโภคในด้านสุขอนามัย (Sanitation) ความปลอดภัย (Safety) โดยกฎหมายแม่บททางด้านอาหารมีอยู่ 3 ฉบับ คือ

1. Food and Drug and Cosmetic Act 21. U.S.C. 301 – 392
2. Fair Packaging and Labeling Act; 15 U.S.C. 1451 – 1461
3. Nutrition Labeling and Education of 1990

โดยกฎหมายข้างเหล่านี้ มีวัตถุประสงค์ที่แท้จริง คือ ต้องการที่จะสร้างหลักประกันให้แก่ผู้บริโภคในเรื่องต่อไปนี้

ก. ความสะอาด คุณค่าที่สมบูรณ์ (Wholesome) ความปลอดภัยของอาหาร โดยต้องดำเนินการผลิตภายใต้สภาวะที่ถูกต้องสุขลักษณะ

ข. การปิดฉลากและการบรรจุหีบห่อ ต้องบอกข้อเท็จจริง (Informative and Truthful Labeling) ปริมาณสุทธิ ระบุส่วนประกอบด้านโภชนาการของอาหาร เช่น คาร์โบไฮเดรต โปรตีน ไขมัน เกลือแร่ และสารต่างๆ ที่มีผลต่อสุขภาพ โดยต้องไม่มีการหลอกลวงด้วยการปลอมปน (Adulterated) หรือปลอมตราหรือยี่ห้อ (Misbranded) และข้อความต่างๆ ต้องเป็นภาษาอังกฤษ

นอกจากนั้น กฎหมายยังกำหนดให้ผู้ผลิต ผู้นำเข้าทั้งผู้จำหน่ายอาหารต้องปฏิบัติตามระบบมาตรฐานสินค้าที่เรียกว่า Current Good Manufacturing Practice (CGMP) ซึ่งบัญญัติถึงคุณภาพสินค้า ระบบจัดการผลิตในโรงงาน ระบบสุขอนามัยของกระบวนการผลิต การควบคุมกระบวนการผลิตและระบบสุขาภิบาล และนับตั้งแต่ 18 มีนาคม 1997 เป็นต้นมา สหรัฐอเมริกาได้กำหนดให้นำหลัก “ควบคุมการผลิต HACCP” (Hazard Analysis Critical Control Point) มาใช้ในอุตสาหกรรมอาหารทะเลภายในประเทศและอาหารทะเลที่นำเข้ามายังประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นกฎเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยของอาหาร

กฎระเบียบเรื่องการนำเข้ากุ้ง

การบริโภคกุ้งในสหรัฐอเมริกามีปริมาณมากถึง 1 ใน 3 ของปริมาณกุ้งที่จับได้ทั่วโลก ถือว่า ประเทศสหรัฐอเมริกานำเข้ากุ้งรายใหญ่ที่สุดของโลก โดยส่วนใหญ่จะนำเข้าจากประเทศลาตินอเมริกา เช่น เม็กซิโก เอกวาดอร์ ประเทศแถบเอเชีย เช่น อินเดีย ไทย ผู้บริโภคนิยมบริโภคกุ้งที่เนื้อออกสีขาว เช่น กุ้งแชบ๊วย เพื่อนำไปทอด นอกจากนี้ คนในประเทศสหรัฐอเมริกาเห็นว่ากุ้งเป็นสินค้าฟุ่มเฟือย ดังนั้นปริมาณบริโภคกุ้งจึงมีความสัมพันธ์กับรายได้ หากผู้บริโภคมีรายได้สูงขึ้น ก็จะบริโภคกุ้งเพิ่มขึ้นด้วย แต่อย่างไรก็ตามกุ้งก็ยังคงแข่งขันกับอาหารโปรตีนอื่นๆ เช่น เนื้อไก่ เนื้อวัว หอย ดังนั้น ความต้องการบริโภคกุ้งจึงมีความสัมพันธ์กับราคากุ้งด้วย แต่ราคากุ้งมิได้ขึ้นอยู่กับปริมาณการผลิต การนำเข้า และการบริโภคเท่านั้น แต่ขึ้นอยู่กับเวลาที่ซื้อเข้ามา และการระบายสินค้าออกจากคลังเก็บสินค้า (Stock) ของห้องเย็นต่างๆด้วย และยังขึ้นกับชนิด ขนาด รูปแบบ และการแปรรูป แหล่งที่มาของกุ้งด้วย โดยกุ้งขนาดใหญ่จะแพงกว่ากุ้งขนาดเล็ก และกุ้งสีขาจะแพงกว่ากุ้งสีน้ำตาลและสีชมพู

กุ้งที่นำเข้าประเทศสหรัฐอเมริกาส่วนมากจะถูกจัดส่งไปจำหน่ายให้กับภัตตาคาร และ ผู้บริโภคที่เป็นสถาบัน เช่น โรงแรม มากถึงร้อยละ 85 ของการนำเข้า อีกร้อยละ 15 จะเป็นการขายปลีก กุ้งที่ผลิตในประเทศสหรัฐอเมริกาเองจะมีขนาดเล็กเช่นเดียวกับที่นำเข้าจากประเทศเขตหนาว ส่วนกุ้งของไทยมีขนาดใหญ่ ได้มาตรฐานตรงตามความต้องการ สามารถบริโภคเนื้อกุ้งได้มากกว่า และนำไปทำอาหารได้หลากหลายชนิด

กุ้งเป็นสินค้าอาหารทะเลอีกชนิดหนึ่งที่ต้องปฏิบัติตาม HACCP นับตั้งแต่วันที่ 18 ธันวาคม ค.ศ. 1997 เป็นต้นมา สหรัฐอเมริกาต้องการให้หลักประกันเรื่องความปลอดภัยในการผลิตสินค้าอาหารทะเลทุกชนิด โดยผู้ผลิตและผู้นำเข้าต้องทำการวิเคราะห์อันตรายที่จะเกิดขึ้นกับผลิตภัณฑ์ที่ตนจะผลิตในทุกขั้นตอนของการผลิต และกำหนดวิธีควบคุมเพื่อป้องกันอันตรายที่จะมีผลต่อความปลอดภัยของสินค้าชนิดนั้นๆ ตามที่ระบุไว้ใน Code of Federal Regulations (CFR) Title 21, Volume 2, Part 123 ซึ่งกำหนดเรื่อง CGMP, HACCP Plan, Corrective Actions, Verification, Records, Training, Sanitation Control Procedures ประเด็นที่สำคัญในเรื่องนี้ คือ Section 123.12 ที่กำหนดให้ผู้นำเข้าอาหารทะเลต้องนำเข้าสินค้าจากประเทศที่มีการทำ MOU (Memorandum of Understanding) หรือข้อตกลงอื่นที่คล้ายคลึงกับ FDA หรือผู้นำเข้าสินค้าต้องมีกระบวนการตรวจสอบที่ทำเป็นลายลักษณ์อักษร (Written Verification Procedure) ที่เป็นหลักประกันว่าสินค้าทะเลที่ตนนำเข้านั้นผลิตภายใต้กระบวนการที่กำหนดตามกฎหมาย HACCP นี้

กฎกติการะหว่างประเทศ

กฎเกณฑ์ระหว่างประเทศที่มีผลต่อการออกกฎระเบียบการนำเข้าของประเทศสหรัฐอเมริกา คือ World Trade Organization (WTO) ซึ่งมีกฎเกณฑ์หลายข้อตกลงที่มีผลต่อการส่งออกสินค้าอาหารทะเล สรุปโดยย่อได้ดังนี้

Agreement on Sanitary and Phytosanitary standard

มีสาระสำคัญ คือ

1. ประเทศสมาชิกต้องยอมรับถึงระบบกฎเกณฑ์เกี่ยวกับอาหารทะเลของประเทศสมาชิกอื่นที่มีความเท่าเทียมกัน (Equivalent) ถ้าระบบกฎเกณฑ์ของประเทศอื่นนั้นมีระดับเดียวกันกับที่ประเทศตนใช้บังคับในการคุ้มครองสุขอนามัยของผู้บริโภคเท่ากับว่าระบบกฎเกณฑ์ของแต่ละประเทศสมาชิกไม่ต้องเหมือนกัน มาตรการของประเทศผู้ส่งออกอาจต่างจากของประเทศผู้นำเข้าที่ใช้กับสินค้าภายในประเทศก็ได้ เพียงแต่ขอให้อยู่ในระดับเดียวกันกับการคุ้มครอง

สุขอนามัยผู้บริโภคในประเทศผู้นำเข้า ซึ่งมาตรการนี้หมายถึง กฎหมาย (Laws) ประกาศ (Decrees) และกฎระเบียบ (regulations) รวมถึง Procedures Relating To End – Product Criteria, Processes, Production Methods, Testing, Inspection

2. การระในการพิสูจน์ว่ากฎเกณฑ์ของประเทศตนมีความเท่าเทียมกับประเทศผู้นำเข้าเป็นของประเทศผู้ส่งออก

3. ประเทศผู้นำเข้ามีสิทธิ์ในการพิจารณาความเท่าเทียมกันหรือระดับความเท่าเทียมกันรวมถึงความพอเพียงของเอกสารที่ประเทศผู้ส่งออกเสนอมา

4. ประเทศผู้ส่งออกต้องยอมให้ประเทศผู้นำเข้าเข้ามาตรวจสอบ (Reasonable Access) หรือดำเนินการใดๆ ภายในประเทศตนเพื่อประเมินความเท่าเทียมกัน

5. ประเทศผู้นำเข้าจะยอมรับถึงความเท่าเทียมกันเมื่อประเทศผู้ส่งออกสามารถแสดงให้เห็นได้ตามนั้น

เมื่อพิจารณาแล้วเห็นว่า การกำหนดกฎเกณฑ์ของประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นสิ่งที่กระทำไม่ได้ไม่ขัดต่อกติการะหว่างประเทศรียบเท่าที่กฎระเบียบนั้นใช้กับสินค้าที่ผลิตภายในประเทศเช่นเดียวกัน แต่จะเห็นได้ว่าเป็น “สิทธิ” ของประเทศผู้นำเข้าแต่ฝ่ายเดียวที่จะรับรองว่ากฎเกณฑ์ของประเทศผู้ส่งออกมีความเท่าเทียมกับตน ถือว่าเป็นความได้เปรียบอย่างหนึ่งของประเทศผู้นำเข้า

Agreement on Agriculture

ประเด็นที่สำคัญของข้อตกลงนี้คือ เรื่องการช่วยอุดหนุน โดยทั้งรัฐและผู้ส่งออกต้องทราบถึงหลักเกณฑ์และกลไกของข้อตกลงนี้ เพื่อจะได้ทราบว่าเรามีสิทธิอย่างไรเมื่อถูกกล่าวหาว่า มีการช่วยอุดหนุนสินค้าเกษตรที่ส่งออก ขณะเดียวกันต้องทราบว่า หากมีการช่วยอุดหนุนสินค้าที่นำเข้ามายังประเทศไทย เราจะดำเนินการอะไรได้บ้างเพื่อเยียวยาความเสียหายที่อาจจะเกิดจากการแข่งขันที่ไม่เป็นธรรมนั้น

นอกจากนั้น ต้องทำการศึกษาค้นคว้า มีการช่วยอุดหนุนประเภทใดที่กระทำได้ ประเภทใดที่กระทำไม่ได้ เพื่อจะได้ปฏิบัติให้สอดคล้องกับพันธกรณี ขณะเดียวกันจะได้ทราบว่า ประเทศผู้ส่งออกอื่นปฏิบัติฝ่าฝืนหรือไม่ จะได้ดำเนินการฟ้องร้องได้ ในเบื้องต้นข้อตกลงแบ่งการช่วยอุดหนุนเป็น 2 ประเภท คือการช่วยอุดหนุนเพื่อการส่งออก และการช่วยอุดหนุนภายในประเทศ โดยประเทศไทย แทบจะไม่มี การช่วยอุดหนุนเพื่อการส่งออกในสินค้าเกษตรเลย (มีกรณีเดียว คือ Packing Credit) ไม่เหมือนประเทศสหรัฐอเมริกาแต่การช่วยอุดหนุนภายในนั้นประเทศไทยยังมี มาตรการนี้ อยู่ซึ่งต้องพิจารณาว่าอยู่ในชนิดใดด้วย กล่าวคือ หากเป็น Green Policies เช่น การวิจัย เพื่อพัฒนาพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ การจัดหาจัดทำสาธารณูปโภคให้แก่เกษตรกร เป็นต้น เป็นสิ่งที่กระทำได้ภายใต้ข้อตกลง แต่กรณีอื่นนอกจาก Green Policies ซึ่งเรียกว่า Amber Policies นั้นจะกระทำไม่ได้เลย

Agreement on Technical Barrier to Trade : TBT

เป็นข้อตกลงที่อาจมีผลต่อการส่งออกสินค้าได้เช่นกัน โดยระบุว่ารัฐอาจใช้ มาตรการต่างๆ ได้เพื่อการคุ้มครองสุขอนามัย ความปลอดภัยของมนุษย์ สัตว์ พืช และสิ่งแวดล้อม ประเด็นที่น่าสนใจคือ มาตรา 2.3 ระบุว่า หากสถานการณ์และวัตถุประสงค์ที่ทำให้ต้องการมีการใช้ มาตรการนี้หมดหรือเปลี่ยนแปลงไป หรืออาจมีการใช้มาตรการอื่นใดที่มีลักษณะกีดกันน้อยกว่าได้ มาตรการที่ใช้อยู่ก็ควรจะถูกลบเลิกไป รัฐบาลและผู้ส่งออกควรศึกษาให้ดีว่า จะนำกฎหมายในส่วน นี้มาใช้ประโยชน์อะไรได้บ้าง หากเหตุผลในการใช้มาตรการของประเทศผู้นำเข้าได้สิ้นสุดหรือ เปลี่ยนแปลงไปแล้ว แต่อย่างไรก็ตามข้อตกลงนี้ยังคงมีข้อถกเถียงกันอยู่บ้าง ต้องคอยดูทิศทางของ ข้อตกลงนี้ในอนาคตต่อไป

ปัญหาและอุปสรรคของอุตสาหกรรมกึ่งการป้องกัน

ปัญหาระบบภาษี

นโยบายของรัฐในด้านภาษี นับว่าเป็นสิ่งสำคัญที่จะเอื้ออำนวยให้การส่งออกเป็นไปอย่าง คล่องตัวหรือสะดุด ในเรื่องการค้ากึ่งการป้องกันนี้ พอจะแบ่งประเด็นสำคัญๆ ในด้านภาษี ได้ดังนี้

ภาษีวัตถุดิบ

แม้ว่าประเทศไทยจะประสบความสำเร็จอย่างสูงในการเพาะเลี้ยงกุ้ง แต่เนื่องจากพื้นที่ที่ทำการเพาะเลี้ยงมีอัตราการขยายในขอบเขตที่จำกัด อาจจะเป็นเพราะพื้นที่ทำการเกษตรเลี้ยงกุ้ง ส่วนใหญ่อยู่ในพื้นที่ราบลุ่ม ประสบปัญหาอุทกภัยบ่อยครั้ง ขณะที่ความต้องการกุ้งในท้องตลาดทั้งภายในและต่างประเทศยังขยายตัวได้อย่างต่อเนื่อง สิ่งที่จะต้องมีการวางแผนระยะยาวคือ การนำเข้าวัตถุดิบจากต่างประเทศเพื่อมามีส่วนร่วมกระบวนการผลิตเพื่อการส่งออก ซึ่งผู้นำเข้าจะต้องเสียภาษีนำเข้า หรือภาษีนำเข้าทำที่ศุลกากรได้กำหนดให้มีการยกเว้นภาษี ทางปฏิบัติก่อให้เกิดปัญหาต่อผู้นำเข้าตลอดมา และกระทรวงการคลังจะมีการปรับโครงสร้างภาษีให้สอดคล้องกับข้อตกลงของ GATT (General Agreement on Trade and Tariff) และ AFTA (Asean Free Trade Area) แล้วก็ตาม แต่สินค้าประมงซึ่งอยู่ในตอนที่ 3 ของหมวดสินค้าเกษตร ยังไม่มีการปรับโครงสร้างภาษี

ต่อมาเมื่อประมาณต้นปี 2538 ได้มีการปรับโครงสร้างภาษีศุลกากรเป็นการทั่วไป แต่สินค้าสัตว์น้ำบางชนิดไม่มีการปรับเปลี่ยนพิกัดสินค้า ทำให้ไม่มีการปรับโครงสร้าง โดยกรมศุลกากรถือว่า ได้มีการกำหนดท่าเรือที่นำเข้าโดยไม่ต้องเสียภาษี นอกจากนี้ยังมีการปรับโครงสร้างอัตราเงินชดเชยอากรสำหรับสินค้าสัตว์น้ำลงอีกจากเดิมร้อยละ 0.53 เหลือร้อยละ 0.36 ทั้งนี้ เนื่องจากกรมศุลกากรได้มีการปรับโครงสร้างวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการจับสัตว์น้ำ อาทิ แห อวน ลดลง แต่โดยข้อเท็จจริงในปัจจุบันกุ้งที่ส่งออกกว่า 85 % เป็นกุ้งที่ได้จากการเพาะเลี้ยงซึ่งยังมีภาระภาษีแฝงในรูปแบบของภาษีนำเข้าวัตถุดิบ เพื่อมาผลิตเป็นอาหารกุ้ง อาทิ กากถั่วเหลือง ปลาป่น โปรตีนสูง ฯลฯ

ภาษีสินค้าสำเร็จรูป

ก. การขอคืนภาษีชดเชยการส่งออก มีความล่าช้าโดยเฉพาะอย่างยิ่งในทางปฏิบัติ ยกตัวอย่างเช่น หากผู้ส่งออกทรายใด มีการนำสินค้าเข้ามาผลิตและขึ้นแบบนำเข้าตามมาตรา 19 ทวิ ซึ่งจะต้องผลิตเพื่อส่งออกภายใน 1 ปี กรมศุลกากรจะคืนภาษีให้ตามลำดับใบขนที่ได้มีการใช้ผลิตไปแล้ว หากใบขนก่อนหน้าสูญหายไปต่อ ๆ ไป จะยังไม่คืนจนกว่าจะมีการคืนใบขน ๆ ตามลำดับ เป็นต้น

ข. การนำเข้าวัตถุดิบเพื่อมาผลิตเป็นตัวอย่างหรือนำเข้าตัวอย่างในกรณีที่เป็นของสด และนำเข้าทางเครื่องบิน ศุลกากรจะคำนวณภาษีจาก Gross คือน้ำหนักตัวอย่างสินค้า+ Dry Ice

+ ค่าระวาง ซึ่งในการนำเข้าตัวอย่างสินค้าสด แต่ครั้งจำเป็นจะต้องใส่ น้ำแข็งแห้ง เพื่อถนอมมิให้สินค้าเน่าเสียระหว่างทางทำให้ผู้ผลิตต้องรับภาระค่าใช้จ่ายในการนำเข้าในอัตราภาษีที่สูง ซึ่งเป็นการเพิ่มต้นทุนการผลิต

ภาษีขาเข้าวัตถุดิบอาหารสัตว์

ผลจากการตกลงในการเจรจา รอบอรุทวิชัย ทำให้มีการปรับโครงสร้างภาษีวัตถุดิบอาหารสัตว์ คือ

1. กากถั่วเหลืองใหม่ โดยยกเลิกเซอร์ชาร์จตันละ 925 บาท และภาษีนำเข้า 6 % มาเป็นการกำหนดโควตานำเข้า และเสียภาษีการนำเข้าในโควตา 450,000 ตัน ในอัตรา 15 %

2. วัตถุดิบตัวอื่น เช่น ปลาป่น , วิตามิน , Wheat Gluten ฯลฯ ก็มีภาระภาษีแฝงซึ่งทำให้ผู้เลี้ยงต้องซื้ออาหารสัตว์ในราคาสูง ขณะที่ประเทศคู่แข่งเช่น อาทิจ อินเดียน โคนีเซีย ได้ประกาศยกเลิกภาษีนำเข้าวัตถุดิบอาหารสัตว์ ทำให้มีความได้เปรียบเรื่องต้นทุนการผลิต

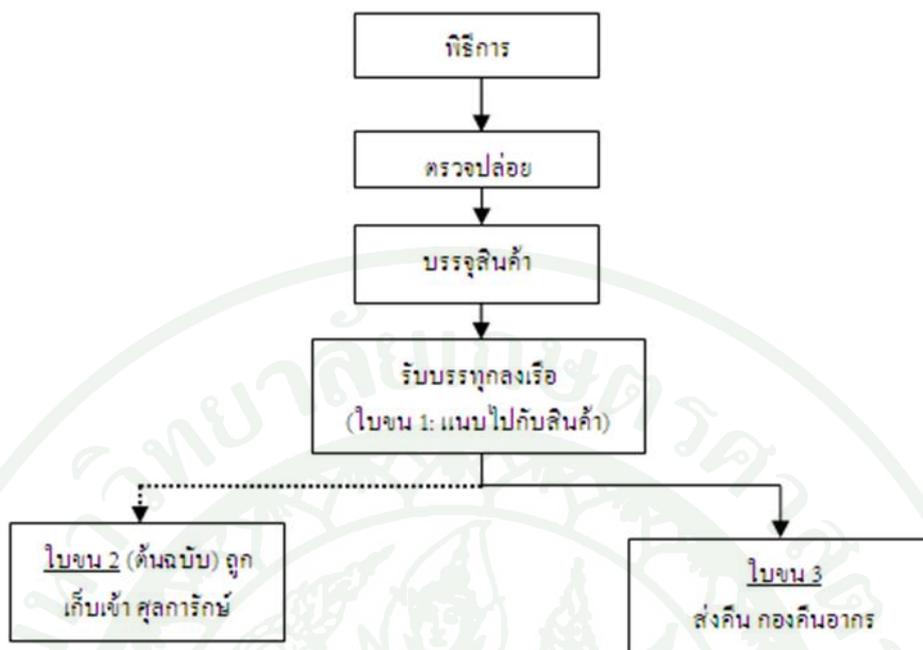
ปัญหาด้านการขนส่ง

การตรวจปล่อยสินค้าของศุลกากร

ขั้นตอนของการตรวจสินค้า และปล่อยสินค้านี้จะมีอยู่หลายขั้นตอน และเกี่ยวพันกับใบขนซึ่งจะมีด้วยกัน 3 ฉบับ คือ

1. แนบไปกับสินค้ารับบรรทุก
2. ต้นฉบับถูกเก็บเข้าศุลกากร
3. ส่งคืนกองกั้นอากร

ส่วนขั้นตอนการปล่อยสินค้านี้มีดังนี้

ภาพที่ 4 กระบวนการตรวจสอบปล่อยสินค้า

ที่มา: กรมศุลกากร (2550)

เมื่อพิจารณาจากแผนผังจะเห็นว่าการส่งออกต้องผ่านหน่วยงานของศุลกากรตามตารางดังกล่าว ก่อให้เกิดความยุ่งยากต่อการส่งสินค้าขาออก สามารถแยกได้ดังนี้

ก. เอกสารชุดที่คืนกองอากรล่าช้า มีสาเหตุจาก

1. ปริมาณใบขนมีจำนวนมาก
2. เจ้าหน้าที่บันทึกตรวจรับคู่มีจำนวนไม่เพียงพอ
3. ในกรณีส่งออกนอกเขตคลองเตย เช่น แหลมฉบัง ท่าเรือสงขลา ฯลฯ ซึ่งต้องส่งใบขนมาเก็บที่ศุลกากรกรุงเทพฯ ยังมีระบบที่ไม่มีประสิทธิภาพ ทำให้ติดตามใบขนไม่ได้
4. ใบขนสูญหาย ติดตามไม่ได้ ทำให้ผู้ส่งของต้องขอจำลองใบขน ซึ่งเป็นการเพิ่มค่าใช้จ่าย และเสียเวลา เนื่องจากต้องไปแจ้งความ และมาเริ่มกระบวนการใหม่
5. ใบขนล่าช้า เนื่องจากต้องรอเอกสารจากบริษัทตัวแทนเจ้าของเรือ
6. เจ้าหน้าที่ศุลกากรใช้เวลานาน 1 – 3 เดือน กว่าจะมีการตรวจสอบพบว่า

เอกสารไม่ถูกต้อง เช่น การเปลี่ยนเรือ หมายเลขตู้คอนเทนเนอร์ไม่ตรง เพื่อให้ผู้ส่งออกมาแก้ไขเอกสาร

ข. การตรวจสอบเอกสารในการขอเงินชดเชยค่าภาษีอากรสำหรับสินค้าออก

1. ใช้ดุลยพินิจของเจ้าหน้าที่ตรวจสอบ ซึ่งจะตีความแตกต่างกันไป
2. การยื่นเอกสารใช้ประกอบการพิจารณาเป็นเอกสารชุดเดิม อาทิเช่น กพ. 20 ใบ รง. 4 ฯลฯ ซึ่งการขอคืนทุกครั้งต้องยื่นทุกครั้ง

ค. การยื่นเรื่องร้องขอในการยื่นใบขนสินค้าขาออกมากเกินไป

ปัจจุบันการยื่นแบบจะต้องใช้เอกสารมาก อาทิ

1. แบบ กศก.129
2. แบบจำลองใบขนมุลำเงินของ BOI หรือกระทรวงพาณิชย์
3. แบบขอผ่อนผันนำเข้าบรรจุพลาสติกแล้วบรรจุกล่อง

แต่หากเป็นกรณีส่งออกด้านแหลมฉบัง จะต้องมีเอกสารเพิ่มเติม คือ

1. แบบขออนุมัติผ่านพิธีการที่ขาออก
2. แบบขออนุญาตผ่านพิธีการที่ขาออก
3. แบบขออนุญาตผ่านพิธีการที่ สตส.
4. แบบขออนุญาตผ่านพิธีการที่ รพท.

ง. การส่งสินค้าในลักษณะ LCL

1. มีการเปลี่ยนแปลงตู้บรรจุสินค้าบ่อยมาก โดย Freight Forwarder ทำให้เมื่อใช้กระบวนการหาสินค้า กลับไม่พบสินค้าที่ต้องการ
2. ทำให้การเดินพิธีการศุลกากรมีปัญหา
3. สินค้าเกิดการสูญหาย

การขนส่งในเขตท่าเรือกรุงเทพ

ขั้นตอนการขนถ่ายสินค้าอาหารทะเลกระป๋องลงบนเรือขนสินค้า รวมถึงการถ่ายสินค้าขึ้นไว้ที่ท่าเรือ นั้น มีความยุ่งยากเกิดขึ้นหลายด้าน จำแนกได้ดังนี้

ก. ปัญหาระบบการขนส่งในท่าเรือ

1. ระบบการวางตู้ซ้อนกัน ยกแก่การทำพิธีตรวจปล่อย และเป็นกรเพิ่มค่าใช้จ่ายในการยกตู้ออก
2. เครื่องมืออุปกรณ์ไม่เพียงพอ
3. เจ้าหน้าที่ขาดความรับผิดชอบ และไม่ระมัดระวังการขนถ่าย ทำให้สินค้าเสียหาย
4. สินค้าสูญหายในการท่าเรือบ่อยครั้ง ทั้งที่มีเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยดูแล

ข. ปัญหาการปรับภาระหน้าท่า

การทำเรือแห่งประเทศไทยได้มีการปรับอัตราภาระหน้าท่า โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อลดค่าใช้จ่ายที่สูงขึ้น แต่ในทางปฏิบัติแล้วกลับมีปัญหาเนื่องจากบริษัทเรือเอกชนโอกาสขึ้นค่า THC โดยอ้างข้อตกลงในเรื่องภาระหน้าท่าซึ่งการทำเรือไม่สามารถปฏิบัติตามข้อตกลงที่ได้เจรจาไว้

โรงงานอาหารแช่แข็งส่วนใหญ่อยู่กระจายไปยังจังหวัดริมทะเลทั้งฝั่งตะวันออก ฝั่งอ่าวไทย และอันดามัน ซึ่งรัฐได้มีการจัดสร้างท่าเรือเพื่อบรรเทาความเดือดร้อนโดยกระจายไปยังภูมิภาค เช่น ท่าเรื่อน้ำลึกที่สงขลา แต่ยังมีปัญหาในเรื่องของ FACILITIES ของท่าเรือสงขลา ที่ไม่สามารถจะรองรับการขนส่งได้ จึงมีสายการบินเรือบางสายเท่านั้นที่จอดที่สงขลา และค่าใช้จ่ายเมื่อเทียบกับการขนส่งมากรุงเทพมหานครแล้ว ไม่แตกต่างกัน จึงทำให้โรงงานจำเป็นต้องขนส่งมายังกรุงเทพมหานคร หรือบางรายหันไปใช้บริการจากประเทศเพื่อนบ้าน คือ มาเลเซีย โดยการลงสินค้าที่ปีนัง เป็นต้น ซึ่งค่าใช้จ่ายจะถูกกว่าการลงเรือในประเทศไทย

การขนส่งผ่านทางบริษัทเรือ

ก. การขึ้นค่า THC (Terminal Handling Charge)

ในปี พ.ศ. 2537 ชมรมสายการบินเรือ Thailand Japan Conference ร่วมกับ Japan - Thailand Freight Conference ได้ประกาศขึ้นค่า Terminal Handling Charge (THC) อีก 33 % โดยมีผลบังคับใช้ตั้งแต่ 1 พฤษภาคม 2537 ดังนี้

1. ตู้ REEFER 20 ฟุต จาก 2,000 บาท เป็น 2,500 บาท

2. ตู้ REEFER 40 ฟุต จาก 3,000 บาท เป็น 3,750 บาท

โดยชมรมเรืออ่าวเหตุอัตราค่าภาระใหม่ของการท่าเรือกรุงเทพฯ ทำให้เรือมีค่าใช้จ่ายสูงขึ้น ทั้ง ๆ ที่บริษัทเรือได้สัญญาไว้ในตอนเจรจาขอร้องให้การทำเรือลดอัตราค่าภาระที่จะเปลี่ยนแปลงให้ต่ำลงได้สำเร็จ หลังจากที่ชมรมสายการเดินเรือไทย – ญี่ปุ่น ยืนยันการใช้ THC อัตราใหม่แล้ว ชมรมสายการเดินเรือและกลุ่มข้อตกลงบริษัทเรืออื่น ๆ ก็ได้ประกาศขึ้นค่า THC ตามด้วยในอัตราเดียวกัน รวมทั้งชมรมสายการเดินเรือกลุ่ม ANERA (Asia North America Eastbound Rate Agreement) ซึ่งถึงแม้ว่าผู้ส่งออกกุ้งแช่แข็งซึ่งรวมตัวกันโดยใช้ชื่อกลุ่มว่า North America Shrimp Exporters Group (NASEG) และอยู่ภายใต้สมาคมอาหารแช่เยือกแข็งไทย จะได้เซ็นสัญญาจองระวางเรือ โดยได้อัตราเดียวตลอดปี และเป็นอัตราที่ถูก เมื่อหมดสัญญาก็จะต้องชำระค่า THC ที่ ANERA ประกาศขึ้นเช่นเดียวกัน ซึ่งการขึ้นค่า THC หรือค่าระวางของสายการเดินเรือต่าง ๆ นั้น ผู้ส่งออกไม่มีอำนาจต่อรอง เนื่องจากประเทศไทยไม่มีกองเรือที่มีศักยภาพเป็นของตนเอง

ข. การยกเลิก CY (Container Yard)

การประกาศยกเลิก CY ของบริษัทเรือให้เหลือ CFS เพียงแห่งเดียว ซึ่งแต่เดิม CY มีการกระจายไปในเขตรอบปริมณฑล เมื่อมีการยกเลิก CY ทำให้สินค้าต้องไปบรรจุที่ทำ CFS เพียงแห่งเดียว โดยตั้งอยู่บนถนนบางนา – ตราด ทำให้เกิดปัญหาสำหรับโรงงานตั้งแต่สมุทรสาคร จนถึงสงขลา ที่จะต้องเสียค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น และเสียเวลาในการเดินทางฝ่าการจราจรของกรุงเทพฯ เพื่อไปบรรจุที่ CFS และย้อนกลับมาลงเรือที่ทำเรือคลองเตย

ปัญหาการทุ่มตลาด

ประชาชาติธุรกิจ (2547) ในปี พ.ศ.2547 อธิบายไว้ว่ากลุ่มพันธมิตรชาวประมงกึ่งภาคใต้ของสหรัฐอเมริกา (Southern Shrimp Alliance : SSA) ได้ยื่นคำฟ้องทุ่มตลาด (Anti-Dumping: AD) กับประเทศผู้ส่งออกสินค้ากุ้งไปยังสหรัฐอเมริการวม 6 ประเทศ ได้แก่ ประเทศไทย จีน เวียดนาม อินเดีย เอกวาดอร์ และบราซิล โดยเป็นการยื่นต่อกระทรวงพาณิชย์สหรัฐอเมริกา ภายหลังจากมีการรวบรวมข้อมูลการนำเข้าสินค้าอาหารทะเลราคาถูกในช่วงปี พ.ศ.2545 เป็นต้นมา

กลุ่มรายย่อยที่รวมขึ้นฟ็องจำนวน 4 ราย จากทั้งหมด 12 รายเป็นผู้ผลิตกุ้งกระป๋อง และกุ้งแช่แข็งรายใหญ่ของสหรัฐอเมริกา โดยอ้างว่าเป็นตัวแทนจากผู้ค้าอาหารทะเลในส่วนแบ่งตลาดถึง 14.1%

การพิจารณาในส่วนของประเทศไทย ทางกลุ่ม SSA พบว่า ตัวเลขเปรียบเทียบราคาส่งออกกุ้งไทยไปยังสหรัฐอเมริกาเฉลี่ยแล้วราคาอยู่ที่กิโลกรัมละ 7.99 เหรียญสหรัฐ เมื่อนำไปเปรียบเทียบกับราคากุ้งที่ไทยส่งออกไปยังญี่ปุ่นอยู่ที่ 12 เหรียญสหรัฐต่อกิโลกรัม ทำให้สัดส่วนความเหลื่อมล้ำของการทุ่มตลาดไทยอยู่ที่ 57%

สถานการณ์ดังกล่าว พบว่าก่อนหน้านี้ประเทศไทยมีการแข่งขันด้านราคาในการจำหน่ายกุ้งเข้าสู่สหรัฐอเมริกาเป็นจำนวนมาก มีบริษัทผู้ผลิตและส่งออกของไทยมากถึง 120 บริษัท มีจำนวน 12 บริษัทที่ถูกกลุ่ม SSA เพ่งเล็งเป็นอย่างมาก เนื่องจากมีแนวโน้มสร้างความเสียหายต่อตลาดการค้ากุ้งในสหรัฐอเมริกา หากปล่อยให้เป็นอย่างนี้จะส่งผลให้การค้าขายกุ้งจากประเทศไทยเข้าสู่สหรัฐอเมริกาอาจถูกเรียกเก็บภาษีมากถึง 57% จากผู้ผลิตทุกราย

จากปัญหาดังกล่าว ส่งผลให้ตลาดการค้ากุ้งในสหรัฐอเมริกาได้รับผลกระทบอย่างรุนแรง โดยเฉพาะกุ้งที่เพาะเลี้ยงจากฟาร์มมีราคาตกต่ำ เนื่องจากต้นทุนการผลิตที่ต่ำลง และมีขีดความสามารถมากกว่าการนำเข้ากุ้งมาจากแหล่งทางธรรมชาติจากการประมง

บทที่ 4

ผลการศึกษา

การส่งออกกุ้งกระป๋องของไทยไปยังตลาดในสหรัฐอเมริกา นั้น ในช่วงปี พ.ศ. 2543-2551 มีการทำรายได้เข้าสู่ประเทศไทยอย่างสม่ำเสมอ แม้จะน้อยกว่าช่วงก่อนปี พ.ศ.2543 ที่ประเทศไทยทำรายได้จากอุตสาหกรรมการส่งออกกุ้งกระป๋องเป็นปริมาณ โดยมีมูลค่าการส่งออกกุ้งมากถึง 38,902 ล้านบาท (วรรณพร อัสวธีระเกียรติ, 2546) เมื่อเปรียบเทียบกับ ปี พ.ศ. 2544 ที่มีปริมาณการนำเข้ากุ้งกระป๋องในสหรัฐอเมริกาค่อนข้างน้อยลง แม้ข้อมูลเช่นนี้ จะยังไม่สามารถบ่งบอกความสำเร็จในอุตสาหกรรมกุ้งกระป๋องของแต่ละปีได้ เนื่องจากภายหลังปี พ.ศ. 2543 เป็นต้นมา กรมศุลกากรได้มีการปรับเปลี่ยนพิกัดสินค้าอาหารทะเลจำพวกกุ้งและกุ้งใหม่ ส่งผลให้กุ้งกระป๋องถูกจำแนกออกมาต่างหาก แต่เดิมกุ้งกระป๋องถูกจัดในจำพวกเดียวกับกุ้งแปรรูปชนิดอื่นๆ ดังนั้นในช่วงก่อนปี พ.ศ.2543 ตัวเลขต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นมูลค่าการส่งออก และปริมาณการส่งออกกุ้งกระป๋องจะถูกจัดรวมกับกุ้งแปรรูปชนิดอื่นๆด้วย ส่งผลให้ตัวเลขมีค่าสูงมาก

ดังนั้น การศึกษานี้จึงจำกัดช่วงปีที่ทำการศึกษา คือ ระหว่างปี พ.ศ. 2543 -2551 ซึ่งภายหลังปี พ.ศ. 2543 กรมศุลกากรได้ทำการปรับเปลี่ยนพิกัดกุ้งกระป๋องเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ทำให้ตัวเลขต่างๆ หากเมื่อผู้สนใจนำไปเปรียบเทียบกับปีก่อนหน้าที่ทำการศึกษา จะเห็นว่ามีความแตกต่างกันสูงมาก สาเหตุที่มีการปรับเปลี่ยนพิกัดศุลกากร เนื่องมาจาก การแข่งขันกุ้งกระป๋องในตลาดโลกมีความรุนแรงมาก ประเทศหลายประเทศไม่ว่าจะในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่เป็นแหล่งวัตถุดิบกุ้งน้ำจืด รวมไปถึงแหล่งวัตถุดิบกุ้งน้ำจืดในแถบยุโรป มีการปรับตัวทางด้านการผลิต และเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้ากุ้งของตนเองอย่างสม่ำเสมอ ประเทศไทยก็เป็นหนึ่งในประเทศที่ส่งออกกุ้งมากเป็นอันดับต้นๆของโลก จึงต้องปรับตัวตามกัน จากสิ่งเหล่านี้ส่งผลให้การจำแนกพิกัดอัตราภาษีสินค้าส่งออกต้องจำแนกกุ้งกระป๋องออกจากกุ้งกระป๋องอื่นๆ อันจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาอุตสาหกรรมกุ้งกระป๋องโดยตรง รวมถึงกุ้งแปรรูปโดยอ้อมอีกด้วย

บทนี้ ผู้วิจัยจึงทำการรายงานผลการศึกษา แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ในส่วนแรก จะกล่าวถึงผลการศึกษาสภาพทั่วไปของอุตสาหกรรมกุ้งกระป๋องในประเทศไทย โดยอาศัยการศึกษาทางเอกสาร หนังสือ งานวิจัย ประกอบกับการวิเคราะห์ตัวเลขมูลค่าการส่งออกและปริมาณการนำเข้ากุ้งกระป๋องในตลาดสหรัฐอเมริกา ในส่วนที่สอง ผู้วิจัยทำการศึกษาและรายงานผลการวิเคราะห์ปัจจัย

ที่มีผลกระทบต่อความสามารถในการการส่งออกกุ้งกระป๋องจากประเทศไทยไปยังประเทศสหรัฐอเมริกาโดยใช้ระบบสมการต่อเนื่อง (Recursive Equation Systems) ของราคากุ้งกระป๋อง และอุปสงค์การนำเข้ากุ้งกระป๋องในสหรัฐอเมริกา การแสดงผลการศึกษาจะถูกแบ่งออกตามวัตถุประสงค์เพื่อให้เนื้อหาการนำเสนอรายงานวิจัยสอดคล้องต้องกันอย่างถูกต้องและชัดเจน

สภาพทั่วไปของอุตสาหกรรมการส่งออกกุ้งกระป๋องในประเทศไทย

1. กุ้งที่ถูกนำมาผลิตเป็นกุ้งบรรจุกระป๋องหรือเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า “กุ้งกระป๋อง” นั้น เป็นกุ้งที่ถูกจับได้ภายในเขตน่านน้ำของประเทศไทย และประเทศเพื่อนบ้านใกล้เคียง

2. กุ้งสดที่นำมาแปรรูปบรรจุกระป๋องนั้น นิยมนำวัตถุดิบกุ้งสดมาจากแหล่งกำเนิด 2 แหล่งด้วยกัน คือ กุ้งน้ำเย็น (Cold Water Shrimp) เป็นกุ้งที่มีเฉพาะในแถบภาคพื้นทวีปยุโรป มีขนาดใหญ่ คุณภาพดี ทำให้มีราคาสูง และอีกชนิดหนึ่งคือ กุ้งน้ำอุ่น (Tropical Water Shrimp) เป็นกุ้งที่มีขนาดเล็กไปจนถึงขนาดกลาง เห็นได้ชัดคือกุ้งที่เลี้ยงในประเทศในแถบใกล้เส้นศูนย์สูตร ได้แก่ ประเทศในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ส่วนในประเทศไทย เริ่มแรกเป็นกุ้งที่จับได้จากน่านน้ำไทยและประเทศเพื่อนบ้านทั้งหมด ทั้งที่มาจากทะเลและจืด และจากแหล่งน้ำทะเลตามธรรมชาติ ส่วนประเภทของกุ้งที่ใช้ ได้แก่ กุ้งทราย กุ้งดาและ และกุ้งเปลือกแข็งหรือกุ้งหินซึ่งกุ้งเหล่านี้ก็เป็นวัตถุดิบสำหรับการทำกุ้งแห้งด้วย

3. กระบวนการผลิตกุ้งกระป๋อง ผู้ผลิตจะนำกุ้งไปผ่านการต้มหรือลวกให้สุก จากนั้นแกะหรือแกะเปลือกกุ้ง แล้วจึงส่งเข้าไปยังกระบวนการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์อาหารทะเลบรรจุกระป๋อง สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะ ดังนี้

ก. แบบเนื้อกุ้งสุกกระป๋อง

นำกุ้งที่ผ่านขั้นตอนลวกแล้ว นำมาแยกส่วนหัวออกจากตัวกุ้ง แล้วบรรจุภาชนะพร้อมกับเติมน้ำเกลือ ผนิกฝาปิด และกำจัดเชื้อโรค แล้วมาทำให้เย็นลงเพื่อให้วัตถุดิบคงคุณภาพ

ข. แบบเนื้อกุ้งสดกระป๋อง

คล้ายคลึงกับข้อแรก แตกต่างตรงที่ ภายหลังได้คัดเลือกตัวกุ้ง ต่อไปเป็นการเด็ดหัวกุ้ง แล้วจึงค่อยผ่านกระบวนการทำให้สุกโดยการลวกหรือต้ม แล้วจึงนำมาทำให้เย็นลง

จากรายงานของสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย พบว่า การแปรรูปขั้นต้นที่ขาดการดูแลด้านสุขอนามัยเป็นพิเศษอาจมีผลต่อระดับมาตรฐานการผลิตได้ เช่น ในขั้นตอนการต้มหรือลวกนั้นอาจใช้ภาชนะที่ใช้ไม่สะอาดเท่าที่ควร น้ำที่ใช้เป็นน้ำจากบริเวณท่าเรือ ลูกจ้างรับและกุ้งไม่รักษาความสะอาด นอกจากนั้น กุ้งที่แกะแล้วยังแช่น้ำท่าเรือ และพักไว้อยู่นานโดยไม่ได้ใส่น้ำแข็ง เพื่อรอรวบรวมจนได้ปริมาณมากพอสมควร จึงนำไปซังคืดน้ำหนักเพื่อจ่ายค่าแรงงาน ซึ่งใช้เวลาประมาณ 2 – 3 ชั่วโมง ซึ่งแต่ละช่วงตอนนั้นจะเปิดโอกาสให้เกิดการปนเปื้อนของเชื้อจุลินทรีย์ได้ นอกจากนั้น กุ้งทะเลที่นำมาผลิตเป็นกุ้งกระป๋อง โดยมากจะเป็นกุ้งขนาดเล็กซึ่งถ้าหากถูกกดทับกันมากจะทำให้เกิดการชำรุดได้ง่าย หรืออาจเป็นกุ้งที่ถูกคัดทิ้งมาจากการเลือกกุ้งเพื่อผลิตกุ้งแช่แข็ง กุ้งเหล่านี้ก็จะไม่ค่อยสดเท่าที่ควรและโดยมากจะพบจุดดำ (Black Spot) ซึ่งลามถึงเนื้อกุ้งแล้วในระหว่างการผลิต และนอกจากนั้นยังพบว่า มีทรายปะปนอยู่กับเนื้อกุ้งเสมอ เนื่องจากนิยมนำกุ้งทรายซึ่งอาศัยอยู่กับทรายมาเป็นวัตถุดิบ ดังนั้นทางแก้ไขทางหนึ่งคือ ควรใช้อุปกรณ์และเครื่องมือที่สะอาด ล้างง่าย และยกระดับจากพื้นให้สูงเพื่อป้องกันเชื้อโรคที่อาจจะติดได้จากพื้น

ดังนั้นก่อนจะนำกุ้งไปบรรจุกระป๋อง ควรล้างกุ้งให้สะอาด โดยใช้น้ำสะอาดผสมน้ำคลอรีน 5 – 10 ppm และแช่กรดอะซิติก ร้อยละ 0.5 - 1.0 ก่อนล้างน้ำสะอาดเป็นครั้งสุดท้าย ก่อนบรรจุกระป๋อง หรืออาจนำกุ้งแช่น้ำยา Poly Petabisulphite 500 ppm เพื่อป้องกันการเกิดจุดดำในช่วงต่อไป จะช่วยลดปัญหาเนื้อกุ้งเสื่อมสภาพลงได้

จะเห็นได้ว่าขั้นตอนการเตรียมวัตถุดิบดังกล่าว จะต้องใช้แรงงานอย่างมาก ซึ่งไม่สามารถจะใช้เครื่องจักรทดแทนได้ ราคาวัตถุดิบที่โรงงานรับซื้อจึงได้แก่ มูลค่ากุ้งทะเลที่ใช้เป็นวัตถุดิบที่โรงงานต้องการรวมกับค่าจ้างแรงงานในการแปรรูปขั้นต้นนี้ด้วย ดังนั้นการเพิ่มของราคาปัจจัยทั้งสองดังกล่าว จึงเป็นการเพิ่มต้นทุนในการผลิตกุ้งกระป๋องนั่นเอง

4. ต้นทุนของการผลิตกุ้งกระป๋องนั้น แบ่งเป็นต้นทุนทางวัตถุดิบ กับต้นทุนค่าขนส่ง ค่าจ้างแรงงาน ค่าใช้จ่ายในกระบวนการผลิต รวมถึงค่าต้นทุนทั่วไปอื่นๆ ในด้านสาธารณูปโภค

5. กระบวนการส่งออกกุ้งกระป๋อง เริ่มจากผู้ประกอบการในการประมงมีใบอนุญาตและได้รับการรับรองโดยถูกต้องตามกฎหมาย จากกรมประมง และสมาคมผู้ผลิตอาหารสำเร็จรูป จากนั้นยื่นหนังสือแสดงเจตนาประกอบการเป็นผู้ส่งออกอาหารทะเลต่อสำนักมาตรการนำเข้า ส่งออกสินค้าทั่วไป และต้องมีหนังสือรับรองการขนถ่ายสินค้าจากกรมการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ นอกจากนี้ต้องได้รับหนังสือรับรองคุณภาพสินค้าจากประเทศสหรัฐอเมริกา ด้วย

6. ปัญหาของอุตสาหกรรมผลิตอาหารทะเลกระป๋อง แบ่งออกได้เป็นหลายด้าน ดังนี้

ก. ปัญหาด้านวัตถุดิบ

ปัญหาสำคัญที่อุตสาหกรรมแปรรูปอาหารประสมอยู่ และเป็นปัญหาสำคัญ คือ การขาดแคลนวัตถุดิบ และความไม่สม่ำเสมอของปริมาณและคุณภาพของวัตถุดิบที่ใช้ป้อนโรงงาน เช่น อาหารทะเลกระป๋อง ปรากฏว่าวัตถุดิบที่สามารถหาได้ในประเทศมีจำกัดและไม่สามารถขยายตัวต่อไปได้อีก ทั้งนี้เป็นเพราะทรัพยากรสัตว์น้ำในเขตน่านน้ำไทยมีสถานะเสื่อมโทรม ทำให้สัตว์น้ำที่จับได้มีปริมาณน้อยลง เมื่อเทียบกับความต้องการที่จะใช้ในการผลิตของภาคอุตสาหกรรม ความไม่สม่ำเสมอของปริมาณและคุณภาพของวัตถุดิบ ปัญหาวัตถุดิบที่เกิดขึ้นมีผลโดยตรงต่อต้นทุน การผลิตของอุตสาหกรรมอาหารแปรรูป

ข. ปัญหาที่เกิดจากโครงสร้างภาษี

ผู้ผลิตอาหารกึ่งแปรรูป เช่น ผู้ส่งออกกุ้งสดแช่แข็งต้องได้รับผลกระทบกระเทือน ผู้ผลิตต้องซื้อข้าวโพด ปลาป่นและกากถั่วเหลืองในราคาสูง เช่น การนำเข้าปลาป่นสามารถนำเข้าโดยเสรี แต่ผู้นำเข้าต้องเสียภาษีในอัตราร้อยละ 6 รวมกับค่าธรรมเนียมพิเศษ (Surcharge) ในอัตราร้อยละ 2,400 บาท เกี่ยวพันกับภาษีขาเข้าคือการจัดสรรโควตา ปัญหาสำหรับผู้ผลิตอุตสาหกรรม คือ ปริมาณการจัดสรรโควตานำเข้า มักจะไม่เพียงพอกับปริมาณความต้องการที่ใช้ในประเทศ และช่วงเวลาประเทศผู้มิสิทธิให้นำเข้าตามโควตาที่ได้รับการจัดสรรมักจะล่าช้า ทำให้ผู้ใช้วัตถุดิบเหล่านี้ไม่สามารถวางแผนการผลิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ค. ปัญหาการขาดแคลนบุคลากร

อุตสาหกรรมแปรรูป นอกจากเป็นอุตสาหกรรมที่ต้องใช้วัตถุดิบมากแล้ว ยังเป็นอุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานมากด้วย ในอุตสาหกรรมอาหารแปรรูป ประสบกับปัญหาการขาดแคลนบุคลากรในหลายระดับ นับตั้งแต่ระดับคนงานที่ไม่ต้องมีทักษะการทำงานสูงนัก ระดับช่าง

เทคนิคที่ดูแลบำรุงรักษาเครื่องจักรและการควบคุมการทำงานของเครื่องจักร นักโภชนาการที่มีความรู้ในเรื่องการถนอมอาหาร และนักวิทยาศาสตร์การอาหารในระดับที่สามารถทำวิจัยค้นคว้าและตรวจสอบคุณภาพอาหาร โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักวิทยาศาสตร์ในระดับที่สามารถทำการค้นคว้าในเรื่องพฤติกรรมผู้บริโภคทั้งภายในและต่างประเทศที่แปรเปลี่ยนไปตามกาลเวลา และการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีรูปแบบของอาหารแปรรูป ในอนาคตมีแนวโน้มว่าจะเปลี่ยนเป็นอาหารพร้อมบริโภคได้ทันที ดังนั้นผู้ส่งออกของไทยจึงสามารถแข่งขันได้ในตลาดโลกและสามารถรองรับตลาดภายในประเทศที่สอดคล้องกับพฤติกรรมของผู้บริโภคที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองมากขึ้น

ง. ปัญหาการตลาด

สินค้าอาหารกระป๋องที่ส่งออกโดยประเทศไทยต้องประสบการแข่งขันที่รุนแรงจากประเทศผู้ส่งออกรายอื่น ๆ ซึ่งมีการแข่งขันทั้งทางด้านราคาและการแข่งขันที่ไม่ใช่ราคา (Non-Price Competition) นอกจากนี้ ผู้ส่งออกยังต้องประสบกับปัญหาการกีดกันการนำเข้าจากประเทศผู้นำเข้า เช่น ในบางครั้งมีการเก็บภาษีตอบโต้อุดหนุนการส่งออก (Countervailing Duty) และภาษีป้องกันการทุ่มตลาด (Anti-Dumping Duty) ดังนั้นผู้ผลิตเพื่อการส่งออกในอุตสาหกรรมอาหารของไทยควรมีข้อมูลด้านการตลาดในประเทศนำเข้าที่สำคัญ เช่น สหรัฐอเมริกาและสหภาพยุโรป และรับรู้การเปลี่ยนแปลงทางด้านมาตรการทางการตลาดอย่างเท่าทันต่อเหตุการณ์ และทำความเข้าใจกับประเทศผู้นำเข้า เพื่อแก้ไขข้อกล่าวหาหรือข้อพิพาทต่าง ๆ อันนำมาสู่การวางมาตรการกีดกันการนำเข้า

จ. คุณภาพและมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม

แนวโน้มในด้านการแข่งขันในคุณภาพสินค้าสอดคล้องกับกระแสนิยมของการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อม ประเทศที่พัฒนาแล้วหลาย ๆ ประเทศได้นำเงื่อนไขคุณภาพของสินค้าด้านสุขอนามัยและเงื่อนไขการผลิตสินค้าที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมมาเป็นมาตรฐานในการกีดกันการนำเข้า เช่น การกำหนดมาตรฐานอาหารระหว่างประเทศของ FAO/WHO (Codex Alimentarius Commission) การกำหนดมาตรฐานระบบการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์การระหว่างประเทศว่าด้วยมาตรฐาน (International Organization For Standardization) ได้มีการออกมาตรฐานระบบคุณภาพ ISO 9000 และมาตรฐานการจัดการสิ่งแวดล้อม ISO 14000 เงื่อนไขทางด้านมาตรฐานนี้ นำประโยชน์มาสู่ผู้บริโภคและสังคมของประเทศต่าง ๆ โดยรวม แต่ในขณะเดียวกันก็สามารถนำมาเป็นข้ออ้างในการกีดกันทางการค้าได้ เช่น ข้อกล่าวอ้างเรื่องการ

ตกค้างของสารพิษจากยาฆ่าแมลง การใช้สีและสารปรุงแต่งรสที่ไม่ได้มาตรฐานที่กำหนด สิ่งต่างๆ เหล่านี้ล้วนเป็นข้อกล่าวหาที่ผู้ผลิตในอุตสาหกรรมไทยต้องสามารถหักล้างได้ด้วยผลการตรวจสอบทางวิทยาศาสตร์ ดังนั้นเพื่อรักษาส่วนแบ่งตลาดของผลิตภัณฑ์รวมทั้งการลดแรงกดดันจากประเทศคู่ค้า ผู้ผลิตสินค้าในอุตสาหกรรมอาหารมีความจำเป็นต้องปรับระบบมาตรฐานให้มีความสอดคล้องกับระดับสากล

สืบเนื่องกับปัญหาการตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม การตรวจสอบคุณภาพสินค้าส่งออกที่ใช้ปฏิบัติอยู่ในปัจจุบันมีหลายหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น การส่งออกอาหารทะเลแปรรูปทำการตรวจสอบโดยกรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข และออกไปอนุญาตโดยกรมประมง กระทรวงเกษตร จากการสัมภาษณ์ผู้ผลิตในอุตสาหกรรมอาหารได้ข้อมูลว่า การตรวจสอบใช้เวลานานด้วยข้อจำกัดทางด้านบุคลากรและเครื่องมือของหน่วยงานผู้รับผิดชอบ ทำให้เกิดปัญหาในเรื่องการวางแผนการจัดส่ง และบางครั้งประสบปัญหาการปฏิเสธผลการตรวจสอบเมื่อสินค้าถึงปลายทาง ซึ่งอาจเกิดจากการตรวจสอบคุณภาพไม่รอบคอบหรือปัญหาอาจเกิดขึ้นระหว่างการขนส่ง แต่อย่างไรก็ตามขั้นตอนการปฏิบัติที่เป็นปัญหาเหล่านี้ก็นำไปสู่ข้อเสียหายทางเศรษฐกิจได้มาก

7. แนวทางการแก้ปัญหา จากการวิเคราะห์ปัญหาในแต่ละด้าน สามารถกำหนดแนวทางเพื่อเป็นประโยชน์ในการแก้ไขปัญหาดังนี้

ก. ด้านวัตถุดิบ

กรณีของอาหารทะเลกระป๋องและอาหารทะเลแปรรูป การฟื้นฟูแหล่งเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำภายในประเทศ เช่น การอนุรักษ์พื้นที่ชายเลน คงจะเป็นทิศทางในการแก้ปัญหาในระยะยาว แต่ในระยะสั้นที่เร่งด่วน คือ ส่งเสริมให้มีการขยายฐานแหล่งวัตถุดิบไปยังน่านน้ำของประเทศใกล้เคียงด้วยการสนับสนุนให้มีการลงทุนร่วมกับประเทศที่ทรัพยากรทางทะเลยังสมบูรณ์อยู่ แต่ขาดเทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม จำเป็นต้องร่วมมือกันศึกษาอย่างเป็นระบบในการเชื่อมโยงระบบการผลิตและการแปรรูประหว่างผลผลิตทางการเกษตรกับโรงงานอุตสาหกรรม ซึ่งอาจเริ่มในบางสินค้าที่สำคัญและมีปัญหา ตลอดจนการสนับสนุนทางการวิจัยและการอบรมเกษตรกรทำให้สามารถใช้เทคโนโลยีการผลิตใหม่ๆ ให้เหมาะสม ทั้งในด้านการเพิ่มผลผลิตและการลดต้นทุนการผลิตในสินค้าบางชนิด การจัดการระบบ Contract Farming อาจช่วยทำให้ภาคอุตสาหกรรมและภาคการเกษตรสามารถพัฒนาในทิศทางที่สอดคล้องกันได้

ข. ด้านมาตรการทางภาษี

ด้านภาษีวัตถุดิบของอุตสาหกรรมเป็นเรื่องที่จะต้องมีการจัดการอย่างเป็นระบบ ทั้งนี้เป็นเพราะอุตสาหกรรมที่อยู่ในขั้นตอนการผลิตตอนปลายย่อมต้องการให้ภาษีในตัววัตถุดิบทั้งหมดที่ใช้ในการผลิตถูกที่สุดหรือไม่มีเลย เพื่อให้ต้นทุนในการผลิตลดลง แต่ในขณะเดียวกัน วัตถุดิบของอุตสาหกรรมที่มีขั้นตอนการผลิตตอนปลาย ก็คือผลผลิตขั้นสุดท้ายของอุตสาหกรรมการผลิตขั้นต้น ดังนั้นปัญหาของความขัดแย้งในเรื่องนี้จึงสามารถพบได้แทบทุกอุตสาหกรรมที่มีการเชื่อมโยงต่อเนื่องกัน ดังนั้นการแก้ปัญหาในเรื่องนี้คงมิใช่พิจารณาจากอุตสาหกรรมหนึ่งอุตสาหกรรมหนึ่งอุตสาหกรรมใดโดยเฉพาะ แต่ต้องเป็นการปรับโครงสร้างภาษีทั้งระบบ เช่น ลดภาษีอยู่ในอัตราเดียวกันทุกประเภทสินค้าการผลิต

แต่แนวทางที่สามารถแก้ปัญหาได้ทันทีในเรื่องของการนำเข้า คือ การยกเลิกระบบโควต้าจากข้อมูลที่ได้รับจากผู้ผลิต พบว่า ความต้องการใช้วัตถุดิบภายในประเทศมีมากกว่าความสามารถในการผลิตภายในประเทศ ดังนั้นการมีโควต้าเพื่อจำกัดปริมาณการนำเข้า นอกเหนือไปจากมาตรการทางด้านภาษีแล้ว จะเป็นเหตุทำให้เกิดการบิดเบือนทางการค้ามากขึ้น และมีได้เสริมสร้างศักยภาพในการแข่งขันที่แท้จริงให้แก่ภาคอุตสาหกรรมแต่อย่างใด

ค. ด้านการขาดแคลนบุคลากร

การขาดแคลนบุคลากรช่างฝีมือ (Technicians) และคนงานมีฝีมือ (Skilled Labors) และนักวิทยาศาสตร์สาขาอาหารเป็นปัญหาที่แทบทุกอุตสาหกรรมในสาขาอุตสาหกรรมประสบอยู่ แต่ในกรณีของอาหารแปรรูปเป็นอุตสาหกรรมที่มีความเชื่อมโยงทางภาคเกษตรและเป็นอุตสาหกรรมที่สามารถเพิ่มมูลค่าเพิ่มให้แก่ผลิตผลที่ผลิตภายในประเทศสูง รวมทั้งเป็นอุตสาหกรรมที่ไทยสามารถสร้างจากพื้นฐานของความได้เปรียบโดยธรรมชาติ ดังนั้นการที่รัฐจะให้การสนับสนุนอุตสาหกรรมแปรรูปทางด้านการวิจัยและพัฒนาและการสร้างบุคลากรเป็นพิเศษว่าอุตสาหกรรมอื่นใดก็น่าจะสมเหตุสมผลอยู่มาก เนื่องจากผลิตภัณฑ์อาหารมีอยู่หลายชนิด มีผู้ผลิตและส่งออกอยู่เป็นจำนวนมาก ลำดับความสำคัญในด้านการขาดบุคลากรในอุตสาหกรรมอาหารอยู่ที่บุคลากรที่สามารถทำวิจัย ค้นคว้าได้ในกลุ่ม Food Scientist นักวิทยาศาสตร์สาขา Biotechnology และนักการเกษตรสาขา Horticulture ตามลำดับ การจัดตั้งสถาบันวิจัยอาหารแห่งชาติ (National Food Research Center) เพื่อทำหน้าที่ค้นคว้าวิจัยในเรื่องอาหารโดยเฉพาะ ทั้งในเรื่องของการตรวจสอบคุณภาพ การแปรรูปอาหาร การใช้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อเพิ่ม

ปริมาณและคุณภาพอาหารจะช่วยให้ไทยมีข้อได้เปรียบในระยะยาว สถาบันวิจัยค้นคว้าทางด้านอาหารนี้อาจทำหน้าที่ในการสร้างบุคลากรในรูปแบบของปริญญาหรือวุฒิบัตรการวิจัย (Research Regret) ร่วมกับมหาวิทยาลัย โดยที่ 2 ปีแรกนักศึกษาเรียนวิทยาศาสตร์พื้นฐาน (Basic Sciences) จากมหาวิทยาลัย อีก 2 ปีสุดท้ายเป็นการวิจัยศึกษาในด้านอาหารในรูปแบบของความร่วมมือกันระหว่างมหาวิทยาลัย และสถาบันวิจัยจะช่วยให้อุตสาหกรรมอาหารแปรรูปไทยพัฒนาได้อย่างสืบเนื่อง ทั้งในด้านการผลิตบุคลากรและขยายพรมแดนแห่งความรู้ ตลอดจนการประยุกต์ใช้ความรู้จากวิทยาศาสตร์ประยุกต์ซึ่งสามารถนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ในเชิงพาณิชย์และเศรษฐกิจของชาติโดยรวมด้วย

ง. มาตรฐานสินค้า

อุตสาหกรรมอาหารแปรรูปเป็นอุตสาหกรรมที่ต้องเร่งรัดให้ผู้ผลิตดูแลใส่ใจกับมาตรฐานสินค้า เรื่องการคุ้มครองผู้บริโภคในการปลอดภัย สุขอนามัย ให้อยู่ในระดับสากล เพื่อประโยชน์ด้านการส่งออก ปัจจุบันสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมได้มีบทบาทที่สำคัญต่อการรับรองคุณภาพผลิตภัณฑ์ (Product Certification) เพื่อให้ผู้ผลิตใช้มาตรฐานเป็นแนวทางการผลิต ทำให้ผลิตภัณฑ์มีคุณภาพมาตรฐานเป็นที่ยอมรับและมีการรับรองระบบคุณภาพ (Quality System Certification) เพื่อพัฒนาระบบการบริหารงาน การจัดการขององค์กรให้มีคุณภาพตามมาตรฐานสากล ซึ่งมีผลประโยชน์อย่างยิ่งทางการค้าระหว่างประเทศ แต่เมื่อเปรียบเทียบระหว่างกิจการที่ได้รับการรับรองระบบคุณภาพตาม TIS-ISO 9000 ซึ่งข้อมูลล่าสุดในปี พ.ศ. 2538 มีทั้งหมดเพียง 46 กิจการ ที่ทางสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม เป็นผู้ตรวจสอบและรับรองคุณภาพ (สำนักงานมาตรฐานสินค้าอุตสาหกรรม, 2538) เปรียบเทียบกับกิจการส่งออกอุตสาหกรรมทั้งหมด หรือแม้เฉพาะอุตสาหกรรมอาหารแปรรูปก็ตามยังถือว่าเป็นสัดส่วนที่น้อยมาก ส่วนหนึ่งเป็นเพราะผู้ผลิตสินค้าอุตสาหกรรมภายในประเทศยังไม่เล็งเห็นถึงประโยชน์ที่ตนจะได้รับในระยะยาว โดยถือว่าแม้จะไม่ได้รับการตรวจสอบและรับรองคุณภาพจากหน่วยงานของรัฐก็ตาม ผลิตภัณฑ์ของตนนั้นสามารถที่จะแข่งขันในตลาดทั้งภายในและนอกประเทศได้

แต่ในกรณีของผลิตภัณฑ์อาหารแปรรูป การรับรองคุณภาพของ “สินค้าดี” นั้น จำต้องได้รับการตรวจสอบอย่างเป็นวิทยาศาสตร์ ตามเงื่อนไขของแต่ละประเทศผู้ส่งออก จำเป็นต้องเสนอผลการตรวจสอบทั้งด้านเงื่อนไขทางด้านสุขอนามัยและความปลอดภัยของผู้บริโภค แต่ก็ยังไม่สามารถตรวจสอบและให้การรับรองออกไปอนุญาตส่งสินค้าตามมาตรฐาน

ทางด้านสุขอนามัยได้ทันกับความต้องการทางธุรกิจได้ ดังนั้นข้อเสนอในที่นี้คือ ควรจะมีการรับรองห้องปฏิบัติการทดสอบจากภาคเอกชน (Laboratory Accreditation) ให้ห้องปฏิบัติการที่มีมาตรฐานที่ผ่านการทดสอบทั้งในด้านระบบ การบริหาร บุคลากร เครื่องมือ เครื่องจักร ฯลฯ สามารถออกใบอนุญาตให้ผู้ส่งออกได้ต่อเมื่อห้องปฏิบัติการทดสอบใดไม่ปฏิบัติตามระเบียบที่ได้ตกลงไว้กับทางราชการ จึงดำเนินการทางกฎหมายที่เหมาะสมต่อไป ในกรณีดังกล่าวนี้ จะช่วยให้ผู้ส่งออกสามารถวางแผนการผลิตและการส่งออกได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การบริโภคกุ้งกระป๋องในสหรัฐอเมริกา

ลักษณะทั่วไป

ผู้บริโภคอาหารทะเลโดยเฉพาะกุ้งในสหรัฐอเมริกาอย่างสม่ำเสมอเป็นประชาชนในกลุ่มพวกที่มีรายได้สูงแล้ว และรวมถึงกลุ่มคนที่มีเชื้อสายเอเชียและฮิสแปนิก (Hispanic) ด้วย ซึ่งมีความคุ้นเคยกับการบริโภคอาหารทะเลและรู้จักวิธีการปรุงแต่งอาหารทะเลเพื่อการบริโภคประจำวัน การเติบโตของตลาดอาหารทะเลโดยเฉพาะกุ้งนั้น ส่วนหนึ่งก็เป็นผลเนื่องมาจากการบริโภคอาหารทะเลของชนกลุ่มน้อยทั้ง 2 กลุ่มนี้เช่นกัน และนับวันจำนวนประชากรสหรัฐอเมริกาที่มีเชื้อชาติเอเชียและฮิสแปนิก (Hispanic) จะมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ เนื่องจากเป็นกลุ่มชนที่มีอัตราการเกิดต่อปีสูงในขณะที่อัตราการเกิดต่อปีของกลุ่มชนผิวขาวมีจำนวนคงที่หรือลดลง

ปัจจุบัน ผู้ประกอบการสินค้าอาหารทะเลในสหรัฐอเมริกา ได้พยายามยกระดับอาหารทะเลแบบเพิ่มคุณค่า (Value Added) มีการจัดทำเป็นอาหารชุด (Meal) เช่น พิซซ่าโรยหน้าปลาหมึกซุบ แป้งทอดหรือกุ้งซุบแป้งทอด บาร์บีคิวกุ้ง กุ้งพาสต้า เป็นต้น หรือผลิตเป็นของกินเล่น (Appetizer) เช่น Shrimp Popcorn, Shrimp Cake (คล้ายกับทอดมันกุ้ง) ซึ่งเหล่านี้พร้อมทานได้ทันที การผลิตเหล่านี้เป็นแนวทางหนึ่งให้ผู้ผลิตส่งออกกุ้งของไทยน่าจะพิจารณาดำเนินการปรับเปลี่ยนหรือผลิตให้สอดคล้องตอบสนองความต้องการรูปแบบใหม่ ทานง่าย สะดวก รวดเร็ว และที่สำคัญต้องระลึกไว้เสมอว่า จะต้องผลิตอาหารให้รสชาติเป็นแบบอเมริกัน

การแบ่งกลุ่มผู้บริโภคกุ้ง

ผู้บริโภคอาหารทะเลโดยเฉพาะกุ้งในสหรัฐอเมริกาสามารถแบ่งได้คร่าว ๆ ตามลักษณะการบริโภคออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ ได้แก่ ผู้บริโภคจำนวนปานกลาง (Medium User) และผู้บริโภคจำนวนมาก (Heavy User)

ผู้บริโภคจำนวนมาก (Heavy User) คือผู้ที่บริโภคอาหารทะเลอาทิตย์ละ 1 ครั้งหรือมากกว่านั้นและส่วนใหญ่จะเป็นการบริโภคที่บ้าน

ผู้บริโภคจำนวนปานกลาง (Medium User) คือผู้ที่บริโภคอาหารทะเลในระหว่าง 1 ถึง 3 ครั้งต่อเดือนและส่วนใหญ่จะมีความคิดว่า อาหารทะเล (Seafood) คืออาหารทะเลพวกสัตว์หรือสิ่งมีชีวิตที่มีเปลือกแข็ง (Crustacean) ได้แก่ กุ้ง ปู กุ้ง เป็นต้น และสัตว์หรือสิ่งมีชีวิตในทะเลที่ไม่มีกระดูกสันหลัง (Mollusk) จำพวก หอย ปลาหมึก เป็นต้น ซึ่งจะมีการบริโภคกันในโอกาสพิเศษหรือทำให้ดูเหมือนเป็นโอกาสพิเศษ

ทัศนคติของผู้บริโภคสหรัฐอเมริกาต่ออาหารทะเล

การศึกษาถึงทัศนคตินี้เป็นการสำรวจความคิดเห็นของผู้บริโภคอาหารทะเลเป็นประจำและบ่อยครั้ง ดังนี้

1. อาหารทะเลเป็นอาหารที่เสีงง่าย
2. อาหารทะเลเป็นอาหารที่มีกลิ่นรุนแรง
3. อาหารทะเลเป็นอาหารที่ไม่หนักท้อง ไม่เหมาะที่จะบริโภคในขณะที่หิวมาก ๆ
4. อาหารทะเลเป็นอาหารที่ปรุงแต่งยาก ต้องมีความรู้ความชำนาญพิเศษถึงจะสามารถปรุงแต่งได้

จากทัศนคติข้อนี้เองจึงปรากฏว่า 60 เปอร์เซ็นต์ของการขายอาหารทะเลในสหรัฐอเมริกาเป็นการขายผ่านผู้ให้บริการด้านอาหาร เช่น ภัตตาคาร โรงแรม หรือผู้ผลิตอาหารสำเร็จรูปขาย เป็นต้น

สรุปได้ว่าทัศนคติของผู้บริโภคสหรัฐอเมริกาที่สำคัญที่มีผลต่อธุรกิจการขายอาหารทะเลก็คือ อาหารทะเลส่วนใหญ่ไม่สะอาด การบริโภคอาหารทะเลจึงเป็นการเสี่ยงต่อการเจ็บป่วย และอาหารทะเลมีราคาแพง

ความเชื่อมั่นของผู้บริโภค

สหรัฐอเมริกาได้ชื่อว่าเป็นประเทศที่มีความวิตกกังวลสูงที่สุดในเรื่องความปลอดภัยของการบริโภคอาหารทะเล ความวิตกกังวลในเรื่องนี้มีอัตราสูงที่สุดในราวปี ค.ศ. 1988 จนเป็นผลให้หน่วยงาน National Oceanic and Atmospheric Administration (NOAA) ของสหรัฐอเมริกาได้ขอให้สถาบันการศึกษาทางวิทยาศาสตร์แห่งชาติ (National Academy of Science) ทำการศึกษาเรื่องภาวะความปลอดภัยของอาหารทะเล โดยเน้นเรื่องความเป็นไปได้ของภาวะมลพิษของสิ่งแวดล้อม (Polluted Environment) ที่ก่อให้เกิดสิ่งสกปรกที่เป็นอันตรายเจือปนอยู่ในอาหารทะเล (Contaminated Seafood)

ผลการศึกษาวิจัยในเรื่องนี้ของ National Academy of Science พบว่า โดยทั่ว ๆ ไปแล้วอาหารทะเลที่มีวางขายอยู่ในสหรัฐอเมริกานั้นสะอาด การบริโภคอาหารทะเลจะไม่ก่อให้เกิดความเจ็บป่วยแต่อย่างใด ในทางตรงกันข้ามอาหารทะเลเป็นอาหารที่มีคุณประโยชน์ต่อสุขภาพ อาหารทะเลประเภทปลาและอาหารทะเลประเภทที่มีเปลือก (Shellfish) ต่าง ๆ มีส่วนประกอบของโภชนาการที่เป็นคุณประโยชน์ต่อร่างกาย อย่างไรก็ตาม การบริโภคอาหารทะเลที่มาจากแหล่งน้ำที่ไม่สะอาดจะมีความเสี่ยงสูงในการติดเชื้อที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ

ราคาอาหารทะเลในความคิดเห็นของผู้บริโภค

กลุ่มผู้บริโภคในประเทศสหรัฐอเมริกา มีความคิดว่า ผู้จะบริโภคอาหารทะเลได้บ่อยๆ มักจะเป็นกลุ่มที่มีรายได้สูง เนื่องจากอาหารทะเลเคยเป็นอาหารที่มีราคาสูงมากมาก่อน ทำให้ผู้บริโภคในสหรัฐอเมริกาโดยทั่วไปมีความพึงใจว่า อาหารทะเลโดยเฉพาะอาหารทะเลประเภท Lobster, Oyster หรือ กุ้ง เป็นต้น ไม่ใช่อาหารธรรมดาเพื่อการบริโภคประจำวันในครัวเรือน แต่เป็นอาหารประเภทฟุ่มเฟือยเพราะราคาแพงมาก เหมาะสำหรับบริโภคในโอกาสพิเศษมากกว่า และการบริโภคอาหารทะเลหมายถึงว่าจะต้องออกไปบริโภคนอกบ้านตามภัตตาคารซึ่งเท่ากับเป็นการเพิ่มค่าใช้จ่ายมากขึ้น

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการส่งออกกุ้งกระป๋องของไทยไปยังสหรัฐอเมริกา

ช่วงก่อนปี พ.ศ.2543 ประเทศไทยมีมูลค่าการส่งออกสินค้าอาหารทะเลประเภทกุ้งในประเทศสหรัฐอเมริกาที่เพิ่มขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่งในภูมิภาคเอเชียที่สำคัญด้วยกันแล้ว ซึ่งได้แก่ อินโดนีเซีย จีน เวียดนาม และอินเดีย พบว่า มีการเปลี่ยนแปลงในลักษณะเพิ่มมากขึ้น 31.13 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ซึ่งในขณะนั้นการศึกษาวิจัยพบว่า สิ่งที่ทำให้มูลค่าการส่งออกของประเทศไทยเพิ่มมากขึ้นในภาพกว้างๆ มาจากการกระจายตลาดหรือขยายตลาดกุ้งสดแช่เย็นแช่แข็ง รวมถึงกุ้งแปรรูปของสหรัฐอเมริกา (ปิยะนุช ประกอบกิจ, 2547)

แต่ต่อมา ภายหลังกปี พ.ศ.2543 เป็นต้นมา ประเทศไทยกลับมีตัวเลขมูลค่าการส่งออกสินค้าอาหารทะเลโดยเฉพาะกุ้งมีการเปลี่ยนแปลงที่ลดลง (ปิยะนุช ประกอบกิจ, 2547) ซึ่งในปี พ.ศ.2543 กรมศุลกากรมีการปรับเปลี่ยนพิกัดสินค้าใหม่ ทำให้แต่เดิมสินค้าอาหารทะเลประเภทกุ้งกระป๋องถูกจัดอยู่ร่วมกับสินค้าอาหารทะเลกุ้งแปรรูปทั่วไป แต่หลังจากนั้น กุ้งกระป๋องถูกจัดแยกไว้เฉพาะต่างหาก ทำให้ตัวเลขมูลค่าต่างๆ มีการคลาดเคลื่อนได้ โดยจะเห็นได้จากข้อมูลในตารางที่ 6

ประเทศอินเดียซึ่งแต่เดิมมีการส่งออกกุ้งกระป๋องในปี พ.ศ.2543 แต่พอมานปี พ.ศ.2544 - 2545 กลับไม่มีตัวเลขการส่งออกกุ้งกระป๋องไปยังสหรัฐอเมริกาให้ปรากฏออกมา มาปรากฏอีกครั้งในปี พ.ศ.2546 จากตารางนี้จะสังเกตเห็นได้ว่า ตัวเลขมูลค่าการส่งออกกุ้งกระป๋องของประเทศคู่แข่งในภูมิภาคเอเชีย มีการเปลี่ยนแปลงทั้งสิ้น นอกจากประเทศอินโดนีเซียที่ยังคงรักษาตัวเลขมูลค่าการส่งออกที่มากกว่าประเทศไทยแล้ว นอกนั้นมีอัตราการเปลี่ยนแปลงอุปสงค์การนำเข้ากุ้งกระป๋องในสหรัฐอเมริกาที่ลดลง

ตารางที่ 4 สถิติปริมาณและมูลค่าการส่งออกสินค้ากุ้งแปรรูป (พิกัดศุลกร HS 16.05.20) ไปยังตลาดต่างประเทศ 10 อันดับ ระหว่างปี พ.ศ.2546-2551

อันดับ	ประเทศ	ปี พ.ศ.2546		ปี พ.ศ.2547		ปี พ.ศ.2548		ปี พ.ศ.2549		ปี พ.ศ.2550		ปี พ.ศ.2551	
		ปริมาณ (กก.)	มูลค่า (ล้านบาท)										
	ทั่วโลก	114,706,251.0	35,750.7	117,728,716.0	34,598.5	120,651,422.0	33,465.2	156,738,547.0	42,980.9	158,109,421.0	38,685.0	161,270,708.0	41,279.1
1	สหรัฐอเมริกา	69,301,434.0	21,835.8	72,161,838.0	20,788.5	69,964,985.0	19,129.8	96,751,108.0	26,712.1	88,654,300.0	21,656.2	87,539,992.0	22,262.1
2	ญี่ปุ่น	23,414,870.0	8,154.7	23,690,182.0	8,065.3	26,765,367.0	8,208.3	29,329,471.0	8,087.5	29,389,839.0	7,128.4	34,475,794.0	9,188.7
3	แคนาดา	7,478,965.0	2,079.3	6,119,954.0	1,818.9	6,281,927.0	1,699.4	7,108,803.0	1,994.6	12,478,390.0	2,945.3	9,125,686.0	2,428.0
4	สหราชอาณาจักร	981,563.0	248.6	1,750,453.0	443.9	1,658,228.0	470.8	3,710,054.0	1,108.8	5,439,901.0	1,541.9	5,697,290.0	1,578.6
5	เยอรมนี	1,622,921.0	505.1	1,695,454.0	556.5	2,201,939.0	657.5	3,027,051.0	921.1	5,046,064.0	1,514.2	5,043,720.0	1,502.4
6	ออสเตรเลีย	3,815,889.0	896.0	4,057,727.0	990.8	4,291,413.0	1,144.7	4,471,014.0	1,172.6	3,407,626.0	793.9	4,074,229.0	1,000.2
7	เกาหลีใต้	1,977,230.0	581.9	2,053,426.0	620.8	2,061,529.0	593.0	2,681,917.0	746.8	2,275,154.0	595.3	2,203,819.0	475.9
8	เนเธอร์แลนด์	167,547.0	48.1	446,178.0	87.7	582,982.0	112.6	407,187.0	96.1	1,240,822.0	289.8	1,642,242.0	390.7
9	ฝรั่งเศส	1,256,019.0	203.2	1,133,040.0	188.1	929,530.0	161.2	1,141,060.0	261.4	1,668,731.0	369.3	1,510,083.0	373.0
10	สหภาพโซเวียต	30,700.0	7.8	46,175.0	15.2	116,193.0	35.5	184,966.0	47.5	658,832.0	146.0	1,837,808.0	350.1

ที่มา: กรมส่งเสริมการส่งออก กระทรวงพาณิชย์ (2552)

ตารางที่ 5 สถิติการส่งออกกุ้งแปรรูป(รวมกุ้งกระป๋อง)ของไทยไปยังตลาดในต่างประเทศ ระหว่างปี พ.ศ.2543-2551

อันดับ	ประเทศ	พ.ศ.2543	พ.ศ.2544	พ.ศ.2545	พ.ศ.2546	พ.ศ.2547	พ.ศ.2548	พ.ศ.2549	พ.ศ.2550	พ.ศ.2551
		ปริมาณ (ตัน)								
	ทั่วโลก	103,036.53	110,052.51	112,083.66	114,706.25	117,728.71	120,651.42	156,738.55	158,109.42	161,270.71
1	สหรัฐอเมริกา	52,712.42	56,606.16	65,320.57	69,301.43	72,161.83	69,964.98	96,751.10	88,654.30	87,539.99
2	ญี่ปุ่น	20,542.98	25,041.99	22,884.67	23,414.87	23,690.18	26,765.37	29,329.47	29,389.84	34,475.79
3	แคนาดา	5,394.50	6,174.43	6,597.99	7,478.97	6,119.95	6,281.92	7,108.80	12,478.39	9,125.69
4	สหราชอาณาจักร	2,644.40	2,601.90	1,285.19	981.56	1,750.45	1,658.22	3,710.05	5,439.90	5,697.29
5	เยอรมนี	2,361.79	2,310.10	1,178.27	1,622.92	1,695.45	2,201.93	3,027.05	5,046.06	5,043.72

ที่มา: กรมส่งเสริมการส่งออก (2552)

ตารางที่ 6 มูลค่าการนำเข้ากุ้งกระป๋องในสหรัฐอเมริกา ระหว่างปี พ.ศ.2543 - 2551

ประเทศคู่ค้า	การนำเข้ากุ้งกระป๋องในสหรัฐอเมริกา (ดอลลาร์สหรัฐฯ)								
	พ.ศ.2543	พ.ศ.2544	พ.ศ.2545	พ.ศ.2546	พ.ศ.2547	พ.ศ.2548	พ.ศ.2549	พ.ศ.2550	พ.ศ.2551
-ทั่วโลก-	8,661,476	9,627,499	8,156,832	7,330,554	5,807,661	6,477,772	10,903,142	8,710,691	8,343,735
อินโดนีเซีย	2,400,207	2,044,115	1,580,079	1,237,869	2,848,037	3,806,287	5,735,840	4,086,207	3,888,212
ไทย	4,807,633	4,994,668	4,477,183	4,559,876	1,741,687	908,625	2,387,340	1,440,144	1,918,177
เวียดนาม	330,449	1,485,429	896,765	649,036	142,895	478,304	2,412,116	2,931,763	2,218,873
มาเลเซีย	266,678	187,593	244,656	290,672	823,517	557,196	152,534	105,906	147,128
จีน	197,121	780,024	767,873	458,200	161,341	564,911	204,112	146,671	126,025
อินเดีย	63,768	0	0	58,500	0	0	0	0	0

ที่มา: Global Trade Atlas (2552)

สาเหตุที่ทำให้มูลค่าการนำเข้ากุ้งกระป๋องในสหรัฐอเมริกาดลดลง เนื่องมาจากประเทศไทยประสบปัญหาสารตกค้าง และปัญหาการกีดกันสินค้าทางภาษี ก่อให้เกิดภาวะการท่วมตลาดในปี พ.ศ.2547 กล่าวคือ ประเทศคู่แข่งทั้งรายเดิมและรายใหม่ ต่างสร้างกลไกทางการค้ากับสหรัฐอเมริกา เห็นได้ชัดจากประเทศคู่แข่ง ได้แก่ จีนและเวียดนาม ที่สามารถทำการขายกุ้งสดแช่เย็นแช่แข็งในราคาที่ต่ำกว่ากุ้งที่มาจากประเทศไทยได้ ทำให้ไทยต้องเสียเปรียบดุลการค้ากับประเทศคู่แข่งเสมอมา จึงทำให้ไทยต้องปรับราคาสินค้าลดลงเพื่อการแข่งขัน นอกจากนั้นจากแต่เดิมที่ไทยสามารถผลิตกุ้งแปรรูปได้มากกว่าประเทศคู่แข่ง แต่ปัจจุบันหลายประเทศคู่แข่งสามารถผลิตกุ้งแปรรูปออกสู่ตลาดได้มากขึ้น (นุชจรินทร์ เกตุนิล, 2545)

เมื่อกล่าวถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่ออุปทานในการส่งออกกุ้งกระป๋องของไทยไปยังสหรัฐอเมริกา โดยดูที่กระบวนการส่งออกของประเทศไทยเพียงเท่านั้น จากการศึกษางานวิจัยที่ผ่านมา พบว่า ปริมาณการส่งออกกุ้งกระป๋องจะขึ้นอยู่กับราคาส่งออกกุ้งกระป๋องที่แท้จริง และกำลังการผลิตแปรรูปกุ้ง หรือการสะสมทุนในการประกอบอุตสาหกรรมกุ้งกระป๋อง ปัจจัยทั้งสองนี้ จะมีผลในทางบวกต่อแนวโน้มอุปทานการส่งออกเสมอ โดยผู้ผลิตสินค้าสามารถเลือกจะส่งสินค้าออกน้อยลงหากราคาวัตถุดิบในประเทศสูงขึ้น (วรรณพร หาญวิริยะพันธ์, 28)

ส่วนอุปสงค์ของสินค้าในประเทศสหรัฐอเมริกา(ประเทศผู้นำเข้า) จะแปรผกผันกับราคาส่งออกกุ้งกระป๋องที่แท้จริง และแปรผันตามระดับรายได้ที่แท้จริงของประเทศสหรัฐอเมริกา โดยหากการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ได้แก่ การนำเข้าสินค้า การโฆษณา ซึ่งเหล่านี้เป็นกลไกทางตลาด หากมีการขยายตัวของกิจกรรมเหล่านี้มากขึ้น ย่อมมีโอกาสส่งผลให้ความต้องการกุ้งกระป๋องที่มาจากประเทศไทยเพิ่มขึ้นตามไปด้วย เพราะสามารถเข้าถึงผู้บริโภคได้มากกว่าการที่ปล่อยให้สินค้าพิสูจน์ตัวเอง โดยไม่ได้มีการนำเสนออย่างถูกต้อง และเหมาะสม นอกจากนี้หากราคากุ้งกระป๋องที่มีขายอยู่ในตลาดสหรัฐอเมริกาโดยมาจากประเทศคู่แข่งรายสำคัญ มีค่าสูงขึ้น ก็จะทำให้ไทยสามารถส่งออกกุ้งกระป๋องในสหรัฐอเมริกาได้มากขึ้นตามไปด้วย สรุปคือ การส่งออกกุ้งกระป๋องของไทยจะขยายตัวมากขึ้นเท่าใดขึ้นอยู่กับความสามารถในการนำสินค้าของไทยไปทดแทนสินค้าชนิดเดียวกันที่ผลิตในประเทศคู่แข่งรายสำคัญที่ส่งไปขายยังสหรัฐอเมริกา (วรรณพร หาญวิริยะพันธ์, 29-30)

การวิเคราะห์ทางสถิติ

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์การส่งออกกุ้งกระป๋องของไทยโดยใช้ข้อมูลในการวิเคราะห์รายปีระหว่างปี พ.ศ. 2543 – 2551 ใช้รูปแบบคำนวณด้วยระบบสมการต่อเนื่อง มุ่งเน้นไปที่ปัจจัยด้านราคาส่งออกกุ้งกระป๋องและอุปทานเพื่อการส่งออกกุ้งกระป๋อง นำมาวิเคราะห์ด้วยวิธีถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression) โดยใช้แบบจำลองระบบสมการต่อเนื่องย้อนกลับ (Recursive Model) ซึ่งผู้วิจัยได้อธิบายไปแล้วในบทที่ 3 ในบทนี้จึงขอกว่าถึงขั้นตอนเมื่อนำตัวเลขมูลค่าของปัจจัยต่างๆ ได้แก่ ปริมาณการนำเข้ากุ้งกระป๋อง ราคากุ้งกระป๋อง ราคากุ้งวัตถุดิบ ค่าจ้างแรงงานขั้นต่ำ รายได้ประชาชาติสหรัฐอเมริกา อัตราแลกเปลี่ยนเงินตรา เข้าไปแทนที่ในสูตรสมการ จากนั้นได้ประมวลผลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ ปรากฏผลการวิเคราะห์ออกมาเป็น 2 รูปแบบดังนี้

รูปแบบที่ 1 การหาความสัมพันธ์ของตัวแปรภายในระบบสมการการค้าระหว่างประเทศที่มีผลต่ออุปสงค์ด้านราคากุ้งกระป๋องในตลาดสหรัฐอเมริกา (P_t)

$$P_t = \alpha_0 + \alpha_1 Y_t + \alpha_2 E_t + \alpha_3 Pm_t + \alpha_4 W_t + u_t$$

$$P_t = -2992.1 + .146 * \ln Y_t + 123176.3 \ln E_t + .278 * \ln Pm_t + 29.172 \ln W_t$$

(0.01)*** (.699)^{NS} (.012)** (.307)^{NS} (.004)**

(29)

$$R^2 = .984$$

$$F\text{-statistic} = 136.180$$

$$\bar{R}^2 = .979$$

$$\text{Durbin-Watson} = 1.698$$

รูปแบบการวิเคราะห์ที่ 1 แสดงให้เห็นว่า ปัจจัยที่สำคัญที่มีผลต่อราคาส่งออกกุ้งกระป๋องของไทย (Pt) ได้แก่ อัตราค่าจ้างแรงงานขั้นต่ำในกรุงเทพฯ ไปด้วยดัชนีราคาผู้บริโภคของประเทศไทย (Wt) , รายได้ประชาชาติต่อหัวของประเทศสหรัฐอเมริกา ไปด้วยสัดส่วนมูลค่าการส่งออกกุ้งกระป๋องจากประเทศไทยไปยังประเทศทั้งสองตามลำดับ รายได้ประชาชาติต่อหัวของประชากรสหรัฐอเมริกา (Yt) และอัตราแลกเปลี่ยนในรูปของเงินบาทต่อเงินสกุลดอลลาร์ถ่วงน้ำหนักอัตราแลกเปลี่ยนดังกล่าวด้วยสัดส่วนของค่าดัชนีการบริโภคของสหรัฐอเมริกาต่อดัชนีการบริโภคของไทย (Et) โดยที่ตัวแปรอิสระทั้งหมดดังกล่าวสามารถอธิบายสมการราคาส่งออกกุ้งกระป๋องของประเทศไทยได้ร้อยละ 97.9 ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 2.1 นั้น เป็นอิทธิพลของตัวแปรอื่นนอกจากที่กล่าวมาแล้วซึ่งไม่ได้นำมาร่วมพิจารณาในสมการ เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างราคาส่งออกกับตัวแปรอิสระทั้งหมดพบว่าความเชื่อถือได้ของตัวแปรอิสระดังกล่าวพิจารณาจากค่าทดสอบนัยสำคัญทางสถิติ (F-statistic) มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99 ส่วนการทดสอบสหสัมพันธ์เชิงอนุกรมเวลา (Autocorrelation) โดยค่าเดอร์บิน - วัตสัน (Durbin - Watson) เท่ากับ 1.698

การอธิบายความคลาดเคลื่อนของการวิเคราะห์ถดถอยเช่นนี้ ค่าเดอร์บิน - วัตสัน (Durbin - Watson) ควรจะเข้าใกล้ 2.0 ถึงจะถือว่าความคลาดเคลื่อนระหว่างตัวแปรมีความเป็นอิสระระหว่างกัน ในรูปแบบที่ 1 นี้มีค่าเท่ากับ 1.698 ซึ่งพอจะอธิบายได้ว่ามีความอิสระระหว่างตัวแปรภายในสมการซึ่งกันและกัน เนื่องจากค่าเดอร์บิน-วัตสัน มีค่ามากกว่า 1.5 และใกล้เคียงกับ 2.0 อยู่ในระดับที่น่าเชื่อถือ

รูปแบบที่ 2 การหาความสัมพันธ์ของตัวแปรภายในระบบสมการการค้าระหว่างประเทศ
ด้านอุปทานด้านปริมาณการส่งออกกุ้งกระป๋องจากไทยสู่ตลาดในประเทศสหรัฐอเมริกา (Q_t)

$$Q_t = \beta_0 + \beta_1 P_t + \beta_2 Pm_t + \beta_3 W_t + u_2$$

$$\ln Q_t = 2767.4 - .408 \ln P_t + .300 * \ln Pm_t - .231 * \ln W_t$$

(.002)**
(.005)**
(.732)^{NS}
(.828)^{NS}

(30)

$$R^2 = .692$$

$$\bar{R}^2 = .648$$

$$F\text{-statistic} = 15.721$$

$$\text{Durbin-Watson} = 1.408$$

* หมายความว่าถึง Method Stepwise

-จำนวนปีที่ใช้ในการวิเคราะห์ $n = 9$

-ตัวเลขในวงเล็บ คือ .Sig ของสัมประสิทธิ์ของตัวแปรต่าง ๆ

*** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95

NS ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

รูปแบบการวิเคราะห์ที่ 2 แสดงให้เห็นว่า ปัจจัยที่สำคัญที่มีผลต่อปริมาณกุ้งกระป๋องส่งออกของไทย ได้แก่ ราคาส่งออกกุ้งกระป๋องของไทยปรับด้วยดัชนีราคาสินค้าส่งออก (P_t) โดยที่ตัวแปรอิสระทั้งหมดดังกล่าวสามารถอธิบายอุปทานการส่งออกกุ้งกระป๋องของประเทศไทยได้ร้อยละ 64.8 ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 35.2 นั้น เป็นอิทธิพลของตัวแปรอื่นนอกจากที่กล่าวมาแล้วซึ่งไม่ได้นำมาพิจารณาในสมการ เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างอุปทานการส่งออกกับตัวแปรอิสระทั้งหมดพบว่าความเชื่อถือได้ของตัวแปรอิสระดังกล่าวพิจารณาจากค่าทดสอบนัยสำคัญทางสถิติ (F-statistic) มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ส่วนการทดสอบสหสัมพันธ์เชิงอนุกรมเวลา (Autocorrelation) โดยค่าเดอร์บิน - วัตสัน (Durbin-Watson) เท่ากับ 1.408 จึงไม่เกิดปัญหา Autocorrelation ในการวิเคราะห์นี้

แม้การทดสอบหาความคลาดเคลื่อนของการกระจายตัวระหว่างตัวแปร โดยดูที่ค่าเดอร์บิน-วัตสัน พบว่าอยู่ที่ 1.408 ซึ่งใกล้เคียงกับ 1.5 จึงพอจะถือได้ว่ามีความเป็นอิสระระหว่างตัวแปรอยู่บ้าง ทั้งนี้อาจมีข้อจำกัดจากการใช้ข้อมูลที่มีปริมาณจำกัด เนื่องจากต้องการศึกษาในช่วงก่อนและ

หลังปี พ.ศ.2547 ในระยะเวลาประมาณ 4 ปี เพื่อดูผลกระทบที่เกิดขึ้นจากภาวะวิกฤตการส่งออก กุ้งไทยไปยังสหรัฐอเมริกา

ส่วนราคากุ้งวัตถุดิบ (ตารางที่ 7) แม้จะถูกนำมาวิเคราะห์ในรูปแบบการวิเคราะห์ทั้งสองแบบก็ตาม แต่เมื่อผลการวิเคราะห์ปรากฏออกมา กลับพบว่า มิได้มีอิทธิพลอย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติเพียงพอที่จะส่งผลให้เกิดความสัมพันธ์ต่ออุปสงค์การส่งออกกุ้งกระป๋องไทย ซึ่งน่าจะมาจากราคากุ้งวัตถุดิบในแต่ละปี มีราคาเมื่อคิดเป็นเงินแล้วไม่แตกต่างกันมากนัก

ตารางที่ 7 ราคากุ้งขนาดเล็กที่ใช้การผลิตกุ้งกระป๋องโดยเฉลี่ย ระหว่างปี พ.ศ.2543-2551

ปี พ.ศ.	ราคากุ้งเปลือกแข็งขนาดเล็ก (บาท)
2543	100
2544	100
2545	90
2546	90
2547	90
2548	90
2549	95
2550	105
2551	100

ที่มา: กรมประมง (2551)

สรุปผลการวิเคราะห์

ความเชื่อถือได้ของตัวแปรอิสระพิจารณาได้จากค่าทดสอบนัยสำคัญทางสถิติ (T-Statistic) ปรากฏว่าค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรราคาส่งออกกุ้งกระป๋องของไทยปรับด้วยดัชนีราคา

สินค้าส่งออกมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 โดยค่าความยืดหยุ่นของอุปทานการส่งออกกุ้งกระป๋องของประเทศไทยอันเนื่องมาจากราคาส่งออกกุ้งกระป๋องของไทยมีค่าเท่ากับ .408 หมายความว่า เมื่อราคาส่งออกกุ้งกระป๋องของไทยเปลี่ยนแปลงร้อยละ 1 มีผลทำให้อุปทานการส่งออกกุ้งกระป๋องของไทยเปลี่ยนแปลงร้อยละ .408 ในทิศทางตรงกันข้าม หมายความว่า เมื่อราคาส่งออกกุ้งกระป๋องไทยปรับตัวลดลง กำลังซื้อเข้าประเทศสหรัฐอเมริกาย่อมเพิ่มมากขึ้นตามลำดับ ซึ่งความยืดหยุ่นมีลักษณะเป็นความยืดหยุ่นมาก (Elastic)

ส่วนค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรราคาวัตถุดิบกุ้งกระป๋องปรับด้วยดัชนีราคาวัตถุดิบสำหรับอุตสาหกรรมประเภทยาอาหารนั้น ผลวิเคราะห์ปรากฏว่าไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ค่าความยืดหยุ่นของอุปทานการส่งออกกุ้งกระป๋องของประเทศไทยอันเนื่องมาจากมีค่าเท่ากับราคาวัตถุดิบกุ้งกระป๋องปรับด้วยดัชนีราคาวัตถุดิบ มีค่าเท่ากับ .300 หมายความว่า เมื่อราคาวัตถุดิบกุ้งกระป๋องปรับด้วยดัชนีราคาวัตถุดิบสำหรับอุตสาหกรรมเปลี่ยนแปลงไปร้อยละ 1 มีผลทำให้อุปทานการส่งออกกุ้งกระป๋องของไทยเปลี่ยนแปลงร้อยละ .300 ในทิศทางเดียวกันซึ่งความยืดหยุ่นมีลักษณะเป็นความยืดหยุ่นน้อย (Inelastic) ส่วนค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรอัตราค่าจ้างแรงงานขั้นต่ำในกรุงเทพปรับด้วยดัชนีราคาผู้บริโภคของประเทศไทยนั้นผลการวิเคราะห์ปรากฏว่าไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ค่าความยืดหยุ่นของอุปทานการส่งออกกุ้งกระป๋องของประเทศไทยอันเนื่องมาจากอัตราค่าจ้างแรงงานขั้นต่ำในกรุงเทพเปลี่ยนแปลงร้อยละ 1 มีผลทำให้อุปทานการส่งออกกุ้งกระป๋องของไทยเปลี่ยนแปลงร้อยละ .231 ในทิศทางตรงกันข้ามซึ่งมีลักษณะเป็นความยืดหยุ่น (Inelastic) และในด้านเครื่องหมายสัมประสิทธิ์ของตัวแปรอิสระพบว่าค่าสัมประสิทธิ์ของทั้งสามตัวแปรสอดคล้องกับสมมติฐานที่กำหนดไว้ ดังนั้น จึงมีเพียงราคาส่งออกกุ้งกระป๋องของไทยปรับด้วยดัชนีราคาสินค้าส่งออกของประเทศไทยเท่านั้นที่มีผลต่ออุปทานการส่งออกกุ้งกระป๋องของประเทศไทย

ตารางที่ 8 มูลค่าการส่งออก ปริมาณการส่งออก และราคาต่อหน่วย ของกุ้งกระป๋องที่ส่งออกจากประเทศไทยไปยังตลาดในสหรัฐอเมริกา ระหว่างปี พ.ศ. 2543-2551

ปี พ.ศ.	มูลค่าการส่งออก (U.S. Dollars)	ปริมาณ (ตัน)	ราคา (U.S. Dollars)
2543	4,807,633	862.00	5,575.22
2544	4,994,668	974.00	5,129.70
2545	4,477,183	983.00	4,556.55
2546	4,559,876	1,079.00	4,225.56
2547	1,741,687	412.00	4,224.09
2548	908,625	207.00	4,381.62
2549	2,387,340	310.00	7,708.81
2550	1,440,144	236.00	6,109.09
2551	1,918,177	263.00	7,282.10

ที่มา: Global Trade Atlas (2552)

หมายเหตุ: ตัวอักษรสีเข้ม หมายถึง ตัวเลขที่มีค่าสูงสุด

ตัวอักษรเอียง หมายถึง ตัวเลขที่มีค่าต่ำสุด

ข้อวิจารณ์

ปริมาณการนำเข้ากุ้งกระป๋องจากประเทศไทยในตลาดสหรัฐอเมริกาตั้งแต่ปี พ.ศ.2543 - 2551 (ตารางที่ 8) มีความผันผวนอยู่มาก เห็นได้จากในปี พ.ศ.2546 มีปริมาณการความต้องการกุ้งกระป๋องในสหรัฐอเมริกาสูงถึง 1,079 ตัน ซึ่งมากกว่าทุกปีที่ผ่านมา และในปีถัดมาหลังจากนั้นพบว่า มีปริมาณกุ้งกระป๋องลดน้อยลงตามลำดับ จนต่ำสุดในปี พ.ศ.2548 ซึ่งอาจเป็นเพราะสหรัฐอเมริกาเริ่มเพิ่มมาตรการกีดกันทางการค้าสินค้ากุ้งจากประเทศไทยที่ได้สร้างภาวะการท่วมตลาดสหรัฐอเมริกาไว้ในปี พ.ศ.2547 จึงส่งผลอย่างเห็นได้ชัดในปี พ.ศ.2548 รวมถึงมูลค่าการส่งออกกุ้งกระป๋องจากประเทศไทยไปยังสหรัฐอเมริกาก็ตกต่ำลงด้วย

จากการศึกษานี้ พบว่า ในปี พ.ศ.2544 ซึ่งเป็นปีที่ประเทศไทยมีมูลค่าการส่งออกกุ้งกระป๋องไปยังตลาดสหรัฐอเมริกาสูงที่สุด แม้ปริมาณการส่งออกจะมีเพียงจำนวน 974 ตัน แต่ด้วยราคาต่อหน่วยนั้นมีราคาค่อนข้างสูง จึงทำให้มูลค่าการส่งออกสูงขึ้นไปด้วย ซึ่งสอดคล้องกับค่าความยืดหยุ่นที่ได้จากการทดสอบทางสมการพบว่า ราคาส่งออกกุ้งกระป๋องกับมูลค่าการส่งออกมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้าม เห็นได้จากในปี พ.ศ.2549 ราคาส่งออกกุ้งกระป๋องมีราคาสูงมากส่งผลให้ตัวเลขมูลค่าการส่งออกลดต่ำลงไปด้วย แต่ทั้งนี้การจะศึกษาเพียงตัวแปรด้านราคาส่งออกเพียงอย่างเดียวก็ไม่สามารถทำนายแนวโน้มการตลาดกุ้งกระป๋องได้ เพราะมีปัจจัยอื่นๆที่ส่งผลสำคัญเช่นกัน ได้แก่ ราคากุ้งวัตถุดิบ ค่าแรงขั้นต่ำ อัตราแลกเปลี่ยนเงินตรา รวมถึงอัตราเงินเฟ้อ นอกจากนี้ยังเกี่ยวข้องกับมาตรการกีดกันของประเทศสหรัฐอเมริกา

นอกจากนี้ในปี พ.ศ.2547 เกิดปัญหาประเทศไทยซึ่งเป็นผู้ค้าอาหารทะเลโดยเฉพาะกุ้งที่สำคัญของสหรัฐอเมริกา ถูกกลุ่มพันธมิตร SSA ฟ้องหาว่าประเทศไทยร่วมกับกลุ่มประเทศค้ากุ้งอีก 5 ประเทศ ทุ่มตลาดการขายกุ้ง ทำให้ราคากุ้งนำเข้าในตลาดสหรัฐอเมริกามีราคาต่ำมาก จนส่งผลกระทบต่ออุตสาหกรรมการผลิตสินค้าชนิดเดียวกันในสหรัฐอเมริกาเอง ซึ่งเน้นการเพาะเลี้ยงกุ้งในฟาร์ม เนื่องจากเชื่อว่ามีต้นทุนการผลิตที่ต่ำกว่า และมีศักยภาพและคุณภาพสินค้าที่เหมาะสมสำหรับผู้บริโภคภายในประเทศของตน จากปัญหานี้อาจส่งผลให้ประเทศไทยต้องเสียภาษีการส่งออกสินค้าประเภทกุ้งมากขึ้นกว่าแต่ก่อน

ด้วยพฤติกรรมของผู้บริโภคชาวสหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นผู้มีรายได้ค่อนข้างสูง ทำให้มีโอกาสเลือกบริโภคสินค้าที่มีคุณภาพมาก ก่อให้เกิดลักษณะเลือกรับประทานอาหารทะเล ที่แม้จะมีราคาสูง แต่ก็ยังไม่ใช่งานชิ้นสำคัญที่สุดที่มีผลกระทบต่อการค้าอาหารทะเลของผู้ประกอบการ เพราะถึงแม้ราคาจะแพง แต่ด้วยค่าครองชีพของคนในประเทศอยู่ในระดับสูงเมื่อเทียบกับชาติอื่นๆ ผู้บริโภคจึงยังสามารถจ่ายซื้อหามาตอบสนองได้เสมอ สิ่งที่สำคัญที่ผู้บริโภคอาหารทะเลในสหรัฐอเมริกาคาดหวังมากที่สุด คือ ความปลอดภัยในสุขภาพจากการบริโภคอาหารทะเล แต่จะเน้นหนักไปที่อาหารทะเลที่เป็นผลผลิตภายในประเทศมากกว่า ผู้ผลิตและผู้ส่งออกสินค้าอาหารทะเลโดยเฉพาะกุ้งกระป๋อง ควรพยายามหาตลาดด้วยการปรับเปลี่ยนนโยบายที่เน้นแต่การขายเป็นการให้ข้อมูลแก่ผู้บริโภคมากขึ้น (Stop Selling, Start Teaching)

การให้ข้อมูลผู้บริโภค หมายถึง การพยายามอย่างมีส่วนร่วมมากที่สุด ให้ความรู้ให้การศึกษาเรื่องคุณค่าโภชนาการทางอาหารทะเลส่งออกจากประเทศไทย พยายามนำเสนอหรือ

แนะนำให้ผู้บริโภคได้รับรู้ว่ามีสินค้าอาหารทะเลชนิดใดบ้างที่ถูกส่งออกจากประเทศไทย อาหารเหล่านั้นมีรสชาติเป็นอย่างไร สามารถนำไปปรุงแต่งอาหารด้วยวิธีใด เป็นต้น

การเลือกกลุ่มผู้บริโภคเป้าหมาย นอกจากจะเลือกกลุ่มคนที่มีอำนาจซื้อแล้ว ควรจะหันไปให้ความสำคัญกับกลุ่มเป้าหมายอนาคต ได้แก่ เด็กและเยาวชนบ้าง ตลาดอาหารทะเลจำพวกกุ้งยังเปิดกว้างอยู่ แม้เด็กจะไม่มีกำลังซื้อแต่ผู้ที่เป็นพ่อแม่มักจะยอมลงทุนเพื่อลูกเสมอ ยิ่งเมื่อลูกมีต้องการรับประทานอาหารที่ตนเองเลือกเอง หรือเห็นว่าเป็นประโยชน์และทนการรบกวนของเด็กไม่ได้ เท่ากับว่าตลาดการส่งออกกุ้งกระป๋องได้ขยายฐานออกไปอีกก้าวหนึ่ง

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

อุตสาหกรรมอาหารทะเลบรรจุกระป๋องถือเป็นอุตสาหกรรมที่มีส่วนสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศในลำดับต้นๆ ประเทศไทยรับรายได้จากการส่งออกสินค้าประเภทอาหารทะเลกระป๋องในอัตราที่สูงมาก โดยวัตถุดิบสัตว์น้ำทะเลที่มักนำมาผลิตบรรจุกระป๋องที่นิยมกัน ได้แก่ ปลากระป๋อง หอยลายกระป๋อง ปลาหมึกกระป๋อง ปลากระป๋อง ซึ่งได้แก่ ปลาทูน่า ปลาซาร์ดีน ปลาแมคเคอเรล และอีกสัตว์น้ำทะเลอีกชนิดที่นิยมมาผลิตบรรจุกระป๋อง คือ กุ้ง

กุ้งกระป๋องของไทยเป็นอุตสาหกรรมเกษตรชนิดหนึ่ง ซึ่งเป็นการนำเอาทรัพยากรธรรมชาติที่หาได้จากการทำประมงสัตว์น้ำทะเลมาเป็นวัตถุดิบในการผลิตกุ้งกระป๋อง โดยการผลิตสินค้ากุ้งกระป๋องจะเน้นไปที่การส่งออกเพียงเท่านั้น เพราะผู้บริโภคในประเทศไม่นิยมรับประทานกุ้งซึ่งเป็นอาหารที่นิยมอย่างกว้างขวางที่มาจากการปรุงแต่งโดยโรงงานผู้ผลิต คนไทยนิยมรับประทานกุ้งที่ผ่านการปรุงหรือประกอบอาหารจากกุ้งสดๆ ไม่ว่าจะป็นกุ้งแม่น้ำ หรือกุ้งทะเลก็ตาม จึงทำให้ผลิตภัณฑ์กุ้งกระป๋องจะได้รับความนิยมในหมู่ผู้บริโภคที่นิยมความสะดวกสบาย ความรวดเร็ว ซึ่งสอดคล้องกับวัฒนธรรมการใช้ชีวิตของผู้คนในประเทศสหรัฐอเมริกา นอกจากนี้ การบริโภคกุ้งสดและนำมาประกอบอาหาร ประชาชนชาวอเมริกาก็ไม่นิยมกัน เพราะถือว่ากุ้งเป็นอาหารทะเลที่มีราคาค่อนข้างแพง ผู้บริโภคส่วนใหญ่จะมีฐานะ และมักจะไปเสาะหา รับประทานกันตามร้านอาหารหรือภัตตาคาร การจะรับประทานกุ้งในที่พักรอพักจึงมักจะใช้การบริโภคกุ้งกระป๋องที่ผ่านกรรมวิธีทำให้สุกหรือกึ่งสุกหรือสำเร็จรูปมาบ้างแล้ว

ผู้ผลิตหรือโรงงานผลิตกุ้งกระป๋องนั้น ส่วนใหญ่จะมีการผลิตอาหารทะเลบรรจุกระป๋องที่หลากหลายไม่จำเพาะตายตัวที่กุ้งกระป๋องเพียงเท่านั้น โดยผลิตหลายชนิดหลายอย่างประสมกันไป เพื่อการนำประสิทธิภาพการทำงานของเครื่องจักรที่ลงทุนสูงมาใช้สอยให้เกิดประโยชน์ต่อองค์กร ผู้ผลิตสูงสุด โดยโรงงานอาหารทะเลกระป๋องนี้มักจะตั้งกระจายไปตามจังหวัดชายทะเล จังหวัดที่สำคัญ และมีปริมาณโรงงานอาหารทะเลกระป๋องเป็นจำนวนมาก ได้แก่ จังหวัดสมุทรสาคร โดยในปี พ.ศ. 2546 มีจำนวนโรงงานมากถึง 13 แห่ง จาก 46 แห่งทั่วประเทศ

วัตถุดิบที่นำมาผลิตกึ่งกระป๋องมักจะใช้กึ่งทะเลขนาดเล็ก จำพวก กุ้งทรายหรือกุ้งกระเปราะ กุ้งตาและ รวมถึงกุ้งเปลือกแข็งหรือกุ้งหิน ส่วนใหญ่จะได้มาจากการจับตามแหล่งน้ำทะเลทางธรรมชาติทั้งในฝั่งทะเลอ่าวไทย และฝั่งทะเลอันดามัน แต่เดิมปริมาณกุ้งขนาดเล็กมีปริมาณเพียงพอต่อความต้องการของ โรงงานผู้ผลิต แต่ในยุคปัจจุบันปริมาณกุ้งขนาดเล็กในท้องทะเลเริ่มลดน้อยลง จนต้องมีการนำเข้าวัตถุดิบจากต่างประเทศบางส่วน ทำให้ราคากุ้งขนาดเล็กมีการปรับตัวสูงขึ้นเป็นบางปีดังตารางที่ 7 (ในบทที่ 4)

จากการเปลี่ยนแปลงด้านราคากุ้งที่ใช้เป็นวัตถุดิบในอุตสาหกรรมกึ่งกระป๋องเพิ่มสูงขึ้น เป็นเหตุสำคัญที่ทำให้ต้นทุนในการผลิตกึ่งกระป๋องต้องปรับตัวสูงขึ้นตาม นอกจากราคากุ้งวัตถุดิบแล้ว ค่าจ้างแรงงานก็ยังมีส่วนสำคัญ เพราะทักษะและความชำนาญของแรงงานในภาคผลิตมีความจำเป็นต่อการแปรรูปสัตว์น้ำทะเล โดยต้องพึ่งพาในหลายขั้นตอนการผลิต ได้แก่ การคัดเลือกกุ้ง การลวกกุ้ง การแกะเปลือกกุ้ง การเด็ดหัวกุ้ง ซึ่งไม่สามารถใช้กำลังของเครื่องจักรมาทดแทนการทำงานในขั้นตอนเหล่านี้ได้

ในภาพรวม แม้ต้นทุนการผลิตกึ่งกระป๋องจะปรับตัวสูงขึ้นเรื่อยๆ แต่ประเทศไทยยังคงเป็นผู้ผลิตกึ่งกระป๋องรายใหญ่ของตลาดสหรัฐอเมริกา ส่วนประเทศอื่นที่เป็นคู่แข่งที่สำคัญได้แก่ อินโดนีเซีย มาเลเซีย เวียดนาม จีน อินเดีย เป็นต้น นอกจากนี้ไทยยังถือว่าเป็นประเทศผู้ส่งออกกึ่งกระป๋องรายใหญ่ของโลกเช่นกัน

สำหรับผลการศึกษาถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการส่งออกกึ่งกระป๋องไทยไปยังสหรัฐอเมริกา นั้น พบว่า การปรับค่าแรงงานขั้นต่ำในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล และอัตราแลกเปลี่ยนสกุลเงินดอลลาร์ต่อหนึ่งบาท มีความสัมพันธ์อย่างยิ่งส่งอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงราคาส่งออกกึ่งกระป๋องในทิศทางบวก แต่ก็ยังมีปัจจัยทางด้านการเปลี่ยนแปลงรายได้ประชาชาติต่อหัว (GDP Per Capita) ของประชาชนชาวอเมริกัน หากยิ่งมากขึ้นยิ่งเพิ่มกำลังในการจับจ่ายใช้สอยสินค้าประเภทกึ่งกระป๋องมารับประทานมากขึ้น และเมื่อราคากุ้งทะเลขนาดเล็กโดยเฉพาะกุ้งเปลือกแข็งอันเป็นหนึ่งในวัตถุดิบของกระบวนการผลิตกึ่งกระป๋องตาม โรงงานในประเทศไทย มีการปรับเพิ่มราคาการรับซื้อที่องค์การสะพานปลารวมถึงท่าเรือที่สำคัญต่างๆ ส่งผลให้ราคาส่งออกกึ่งกระป๋องย่อมปรับตัวสูงขึ้นได้เช่นกัน แต่ทั้งนี้ก็เป็นความสัมพันธ์ที่ยังไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ส่วนปัจจัยที่จะส่งผลต่อการนำเข้าปริมาณกุ้งกระป๋องสู่ตลาดสหรัฐอเมริกาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติได้แก่ การปรับตัวลดลงของราคากุ้งกระป๋องต่อหน่วย ทั้งนี้ปริมาณการนำเข้ากุ้งกระป๋องจากประเทศไทยไปสู่สหรัฐอเมริกามีความผันผวนไม่แน่นอนและมีอิทธิพลภายนอกมาที่มีความสัมพันธ์อยู่ไม่น้อย ส่วนปัจจัยที่ส่งผลอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติได้แก่ ราคากุ้งที่เป็นวัตถุดิบ และอัตราค่าจ้างแรงงาน โดยอธิบายได้ หากมีการปรับค่าจ้างแรงงานขึ้นต่ำในประเทศไทย โดยเฉพาะพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑลย่อมมีผลกระทบต่อยอดการส่งออกกุ้งกระป๋อง (หน่วย: ตัน) ถึงแม้ราคากุ้งวัตถุดิบจะมีอิทธิพลในทางบวกก็ตาม แต่ก็ยังไม่มีความเข้มข้นเพียงพอที่จะนำมาอธิบายความสัมพันธ์โดยตรงในทิศทางบวกระหว่างปริมาณการนำเข้ากุ้งกระป๋องกับราคาวัตถุดิบ และที่สำคัญในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา ประเทศสหรัฐอเมริกามีความเข้มงวดในการนำเข้าสินค้าอาหารทะเล โดยเฉพาะกุ้งกระป๋อง เห็นได้จากในปี 2550 มีการประกาศให้มีการตรวจสอบห้ามนำกุ้งธรรมชาติมาเป็นวัตถุดิบของสินค้าที่จะส่งเข้าอเมริกาเด็ดขาด ซึ่งกุ้งธรรมชาติในที่นี้ย่อมรวมถึงกุ้งทะเลอันเป็นวัตถุดิบสำคัญในกระบวนการผลิตกุ้งกระป๋อง จึงส่งผลต่อความผันผวนในปริมาณยอดการนำเข้ากุ้งกระป๋องจากไทยในช่วงหลายปีที่ผ่านมา

ข้อเสนอแนะ

การปรับตัวของผู้ประกอบการ

สังคมเศรษฐกิจของโลกปัจจุบันอยู่ในยุคที่ถูกเรียกว่า “Information Age” หมายความว่า การจะลงทุนประกอบธุรกิจ โดยเฉพาะการส่งออกสินค้าจำพวกอาหารไปยังต่างประเทศให้ประสบผลสำเร็จตามเป้าที่ประสงค์ส่วนสำคัญอย่างยิ่งอยู่ที่การมีระบบข้อมูลข่าวสารที่ดี และการนำเทคโนโลยีมาใช้ให้เกิดผลประโยชน์สูงสุด อันจะส่งผลอย่างชัดเจนต่อการเข้าถึงผู้บริโภคอย่างทั่วถึงและตรงกลุ่มเป้าหมายมากที่สุด

ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมอาหารทะเลควรทำการศึกษาหาข้อมูลเกี่ยวกับกฎระเบียบข้อบังคับของประเทศสหรัฐอเมริกาที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และต้องพยายามปฏิบัติให้เข้าตามมาตรฐานกฎเกณฑ์มากที่สุด เพื่อสินค้าที่ส่งเข้ามาจะได้ไม่ก่อให้เกิดปัญหาโดนตรวจสอบ ผู้ค้าต้องสำนึกถึงความเป็นจริงข้อหนึ่งว่า สหรัฐอเมริกาเป็นประเทศหนึ่งที่มีความเคารพกฎหมาย ไม่มีการผ่อนผันให้กับสิ่งใดที่ผิดแปลกและไม่ถูกต้องตามบรรทัดฐานทางกฎเกณฑ์ของหน่วยงานภาครัฐ และอีกส่วนหนึ่งผู้บริโภคหรือคนอเมริกันมีจำนวนมากที่คอยตรวจสอบสินค้าที่จะไปถึงมือ

อีกขั้นตอนหนึ่ง เพราะว่าคนอเมริกันถูกปลูกฝังให้มินิส์รักษาผลประโยชน์ของคนเป็นอย่างยิ่ง เมื่อผลประโยชน์ที่ตนเลือกถูกละเมิด จะมีปฏิกิริยาโต้แย้งทันที

ดังนั้น ผู้ผลิตคู่แข่งในประเทศไทยควรสร้างสรรค์และเพิ่มปริมาณการผลิตสินค้าที่มีรูปแบบใหม่ๆ อาจปรับเปลี่ยนบรรจุภัณฑ์ ฉลาก โฆษณา รวมถึงวัตถุดิบ

การศึกษาทำความเข้าใจกับตลาดผู้บริโภคในสหรัฐอเมริกา

การส่งผ่านข้อมูลไปยังผู้บริโภคในสหรัฐอเมริกา ผู้ผลิตและผู้ส่งออกไทยอาจใช้กระบวนการประสานความร่วมมือกับผู้นำเข้า ผู้ขายส่ง หรือผู้ขายปลีกในสหรัฐอเมริกาที่ตนมีฐานอยู่แล้ว อาจเป็นในรูปแบบการร่วมกันทำการโฆษณา หรือทำการส่งเสริมการบริโภคเป็นครั้งคราวตามสถานที่ที่มีการจำหน่ายอาหารทะเล ไม่จำเป็นต้องในตลาดค้าปลีก(Supermarket) เสมอไป อาจพิจารณาร้านอาหารที่มีชื่อเสียงในท้องถิ่น หรืออีกวิถีทางด้วยการเข้าร่วมกับทางร้านอาหารในการคิดวิธีการทำอาหารหรือสูตรใหม่ๆ ในการปรุงอาหารที่ใช้กุ้งไทยเป็นหลัก

การสร้างความร่วมมือกันระหว่างผู้ประกอบการ

ผู้ประกอบการรายย่อยๆ ควรอย่างยิ่งที่จะต้องมีการจับกลุ่มสร้างเครือข่ายและความร่วมมือทางการค้า ร่วมกันประชาสัมพันธ์จัดทำเอกสารแนะนำสินค้าของตน โดยอาจใช้วิธีการฝากผู้นำเข้าสินค้าให้หน่วยงานของรัฐในประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นผู้ช่วยเผยแพร่ให้ เอกสารนี้ ควรเน้นการให้ข้อมูลมากกว่าตีต้นการโฆษณาเพียงแต่ชื่อหรือยี่ห้อเท่านั้น ซึ่งเหมาะสำหรับผู้ประกอบการธุรกิจอาหารทะเลอย่างเดียว

มุ่งเน้นให้ความสำคัญต่อความต้องการผู้บริโภคเป็นหลัก

ผู้ประกอบการทั้งในภาคการผลิต และการส่งออก ควรให้ความสนใจกับสิ่งแปลกใหม่ที่จะมีต่อผู้บริโภค ด้วยการสร้างความน่าสนใจให้กับสินค้าและบรรจุภัณฑ์ ทั้งต้องพุ่งเป้าหมายตรงไปยังผู้บริโภค(Consumer) ให้ได้รับผลประโยชน์จากเอกสารมากที่สุด เรื่องเหล่านี้ยังไม่ได้ได้รับความ

สนใจจากผู้ผลิตไทยเท่าที่ควร เห็นได้ว่า ส่วนมากสินค้าที่มาจากไทยจะไม่ค่อยมีข้อมูลเรื่องโภชนาการที่ผู้บริโภคในต่างประเทศให้ความสนใจมากนัก สิ่งนี้ต้องผ่านการสำรวจทั้งทางวิชาการและข้อมูลข่าวสารทั่วไป นอกไปจากนี้ อาจจะมีการบ่งบอกวิธีการเลือกซื้อที่เหมาะสม การเก็บรักษาที่ดี หรือการปรุงแต่งที่คงรสชาติอาหาร โดยทำเป็นภาพสีสันทึ่ดึงดูดความต้องการบริโภคจากผู้อ่าน

ผู้บริโภคสหรัฐอเมริกาให้ความสำคัญสูงสุดต่อคุณภาพสินค้า โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากสินค้านั้นๆจะมีผลกระทบต่อสุขภาพของผู้บริโภค ดังนั้น สินค้าที่จะประสบความสำเร็จในตลาดสหรัฐฯ จะต้องเป็นสินค้าที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพมาแล้วอย่างดี กุ้งจะต้องสด เนื้อต้องแน่น ไม่มีจุดดำหรือเหลือง ในกรณีที่ยังไม่แกะเปลือก เปลือกกุ้งจะต้องไม่สาก ในกรณีที่มีการตัดหัวทิ้งแล้ว ลักษณะการตัดจะต้องคมชัดเรียบร้อย ไม่ปล่อยให้เนื้อขาดรุ่งริ่ง ไม่มีกลิ่นอื่นใดแปลกปลอม นอกจากกลิ่นของทะเลหรือกลิ่นเกลือ ไม่มีสารตกค้างอันตราย ไม่ใช่สารเคมีอันตรายในการเก็บรักษา

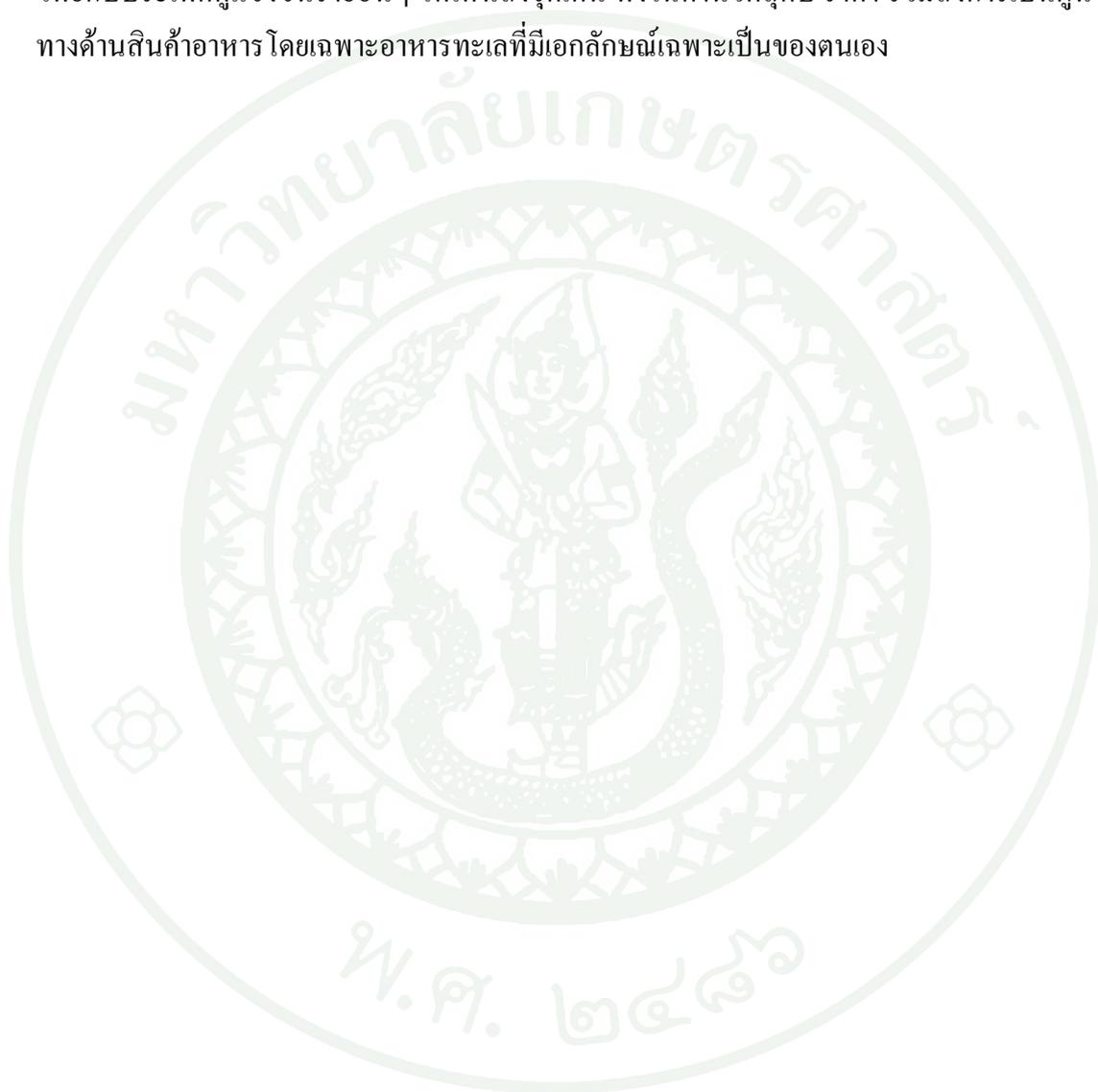
นอกจากการติดตามตามกฎหมายกำหนดแล้ว อาจจะศึกษาความเป็นไปได้ในการเพิ่มข้อมูลต่างๆที่จะช่วยขายสินค้าไว้บนบรรจุภัณฑ์ เช่น การระบุวิธีการปรุงแต่งอาหารแบบง่ายๆ จากกุ้งไว้บนบรรจุภัณฑ์, การระบุวิธีการเลี้ยง การจัดการกุ้ง ที่ไม่เป็นการทำลายสิ่งแวดล้อม ไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อผู้บริโภค เป็นการ โฆษณาช่วยเหลือในคุณภาพสินค้า

การเตรียมความพร้อมรับมือกับการแข่งขันแย่งชิงตลาดผู้บริโภค

ปัจจุบันกุ้งนำเข้าในตลาดสหรัฐอเมริกา โดยเฉพาะที่มาจากประเทศแหล่งอุปทานนำเข้าสำคัญเป็นเป้าในการ โจมตีอย่างต่อเนื่อง แต่ไม่มีดำเนินการใดๆ ที่เป็นการตอบโต้การ โจมตีเหล่านั้น และไม่มีการรณรงค์ประชาสัมพันธ์สินค้าโดยตรงต่อผู้บริโภคสหรัฐฯ ซึ่งเป็นผู้กำหนดชะตากรรมที่มีต่อสินค้าอย่างแท้จริง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะประเทศแหล่งอุปทานเหล่านั้น ถือว่า ยังสามารถขายสินค้าให้กับสหรัฐอเมริกาได้เป็นจำนวนมาก และปัญหาในการแยกแยะว่ากุ้งที่วางจำหน่ายมาจากแหล่งผลิตใด แต่ปัจจุบันกฎหมายและหน่วยงานภาครัฐในประเทศสหรัฐอเมริกามีการกำหนดขึ้นตอนระบุแหล่งที่มาของสินค้า ทำให้ผู้บริโภคสามารถแยกแยะได้ว่าสินค้าที่วางจำหน่ายมาจากแหล่งผลิตใด จุดนี้จะเปิดโอกาสให้แก่การประชาสัมพันธ์คุณภาพ และให้มีการบริโภคกุ้งที่มาจากแหล่งผลิตในประเทศไทยโดยตรง

ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาต่อไป

ผู้ที่สนใจจะทำการศึกษาถึงการส่งออกกุ้งกระป๋อง ควรมุ่งเน้นไปที่การศึกษาถึงตัวผู้บริโภคเป็นหลัก เน้นไปที่การทำความเข้าใจถึงความแตกต่างระหว่างกุ้งกระป๋องที่มาจากประเทศไทยกับประเทศคู่แข่งชั้นรายอื่นๆ ให้เห็นถึงจุดเด่น ทั้งในด้านวัตถุดิบ ราคา รวมถึงการเป็นผู้นำทางด้านสินค้าอาหาร โดยเฉพาะอาหารทะเลที่มีเอกลักษณ์เฉพาะเป็นของตนเอง

เอกสารและสิ่งอ้างอิง

กรมศุลกากร. 2552. **สถิติการค้าระหว่างประเทศ**. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงการคลัง.

กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์. 2543. **สถิติการค้าระหว่างประเทศของประเทศไทยปี 2532 – 2542**.

กรุงเทพมหานคร: กระทรวงพาณิชย์.

_____. 2544. **สถิติการค้าระหว่างประเทศปี 2544**. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงพาณิชย์.

กรมส่งเสริมการส่งออก. 2552. **สถิติการค้าระหว่างประเทศ**. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงพาณิชย์.

กองเศรษฐกิจการประมง, กรมประมง. 2552. **สถิติการประมงทะเล**. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.

เกสร จันทร์ภูติรัตน์. 2528. **เศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

กุลกนิษฐ์ ใจดี. 2552. “เศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ.” มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.

พินิจโลก (Online). <http://learners.in.th/blog/intereconomics>, 10 มีนาคม 2552.

ชมัยพร วิเศษมงคล. 2551. “วิกฤติเศรษฐกิจแฮมเบอร์เกอร์”. **บิสิเนสไทย (Business Thai)**

(Online). <http://www.bcm.arip.co.th>, 20 กุมภาพันธ์ 2552.

จันทนา ดิลกเวช. 2541. **การวิเคราะห์ศักยภาพการส่งออกอาหารทะเลกระป๋องของประเทศไทยไป**

สหรัฐอเมริกา: กรณีปลาทูน่ากระป๋องและกุ้งกระป๋อง. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์

มหาบัณฑิต สาขาเศรษฐศาสตร์เกษตร, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ชนเดช องอาจบรรณกร. 2544. **การวิเคราะห์ความสามารถในการแข่งขันของการส่งออก**

อุตสาหกรรมอาหารทะเลกระป๋องและแช่เย็นของประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท,

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

นราทิพย์ ชุตินวงศ์. 2539. **หลักเศรษฐศาสตร์ : จุลเศรษฐศาสตร์**. สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร.

ด้านตรวจสัตว์น้ำจังหวัดสงขลา, กรมประมง. 2552. สถิติการตรวจสัตว์น้ำ (Online).
<http://www.fisheries.go.th/fti-songkhla/Index.html>, 20 กุมภาพันธ์ 2552.

ประพันธ์ โนระดี. 2548. “การวิเคราะห์ศักยภาพในการแข่งขันกุ้งของไทยในตลาดสหรัฐอเมริกา.”
เอกสารกองประมงต่างประเทศ กรมประมง. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.

ปรีชา โปธาธนาพงษ์. 2545. **ปัจจัยที่มีผลต่อปริมาณการส่งออกกุ้งสดแช่เย็นแช่แข็งของประเทศไทยไปยังประเทศสหรัฐอเมริกา**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

พาสีรี พุฒิโกดิน. 2544. **การวิเคราะห์ความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบเชิงแข่งขันของอุตสาหกรรมปลาหูฉลามกระป๋องของประเทศไทย**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ยะหรีนทร์ มะสกุล. 2543. **การวิเคราะห์ความได้เปรียบที่ปรากฏและแบบจำลองส่วนแบ่งตลาดคงที่: กรณีศึกษาอาหารทะเลกระป๋องของไทย**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

วรพจน์ ชนากอบกิจ. 2538. **ต้นทุนทรัพยากรภายในประเทศเพื่อการผลิตกุ้งและปูบรรจุกระป๋องในประเทศไทย**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

วรรณพร หาญวิริยะพันธ์. 2546. **การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงส่วนแบ่งตลาดและปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความสามารถในการส่งออกกุ้งกระป๋องของไทย**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

วันดี หิรัญสถาพร. 2540. **การวิเคราะห์งบประมาณรายจ่ายภาครัฐที่มีต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศและการจ้างงานในประเทศไทย**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ศรีวงศ์ สมิตร และ สาลินี วรบัณฑิต. 2536. **เศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ**. กรุงเทพมหานคร:
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศูนย์พาณิชย์กรรม, นครลอสแอนเจลิส. 2535. “การบริโภคอาหารทะเลในสหรัฐอเมริกา.” รายงาน
การศึกษาวิจัยตลาด.

ศูนย์วิจัยกสิกรไทย. 2544. “กึ่งปี 44 ระวังสถานการณ์พลิกกลับ...ประเทศคู่แข่งขยายการเลี้ยง.”
มองเศรษฐกิจ.

สถาบันอาหาร. 2552. **ศูนย์อัจฉริยะเพื่ออุตสาหกรรมอาหาร (Online)**.

<http://fic.nfi.or.th/th/home/default.asp>, 15 มกราคม 2552.

สมพร อิศวิลานนท์. 2538. “ความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมส่งออกอาหารทะเล
กระป๋องและแปรรูปและแนวโน้ม.” การประชุมวิชาการสาขาเศรษฐศาสตร์.
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สำนักงานส่งเสริมการค้าในต่างประเทศสหรัฐอเมริกา. 2544. **สถานการณ์ตลาดอาหารทะเลสหรัฐฯ ปี
2000 และแนวโน้มปี 2001 เน้นสินค้ากุ้ง**. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงพาณิชย์.

_____. 2548. **รายงานภาวะสินค้าอาหารทะเล**. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงพาณิชย์.

_____. 2551. **รายงานภาวะสินค้าอาหารทะเลในประเศสหรัฐอเมริกา**. กรุงเทพมหานคร:
กระทรวงพาณิชย์.

สำนักวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร. 2544. **ข้อมูลด้านการผลิตและการตลาดสินค้าเกษตรที่สำคัญ**.
กรุงเทพมหานคร: กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.

โสภณ ทองปาน. 2536. **นโยบายเกษตรไทย**. เลิศชัยการพิมพ์. พิมพ์ครั้งที่ 2 . กรุงเทพมหานคร.

โสภณ ทองปาน. 2540. **นโยบายเกษตรอเมริกา**. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์
ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากร. กรุงเทพมหานคร.

อิสระพล กั่นสร. 2534. **การศึกษาศักยภาพการส่งออกสินค้าไทยไปสหรัฐอเมริกา**. วิทยานิพนธ์
ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

Bodkin, R. , Klein L. and Marwah K. 1991. **A History of Macro econometric Model-Building**.
Edward Elgar.

Balassa, B. 1989. **Comparative Advantage Policy and Economic Development**. Great
Britain: BPCW Weatons Ltd. Exeter.

Challen, D. and Hagger, A. 1983. **Macro econometric Systems: Construction, Validation and
Applications**. Macmillan.

Dagenasis, M.G. and P-A Muet. 1992. **International Trade Modelling**. London: Chapman
and Hall.

Gujarati, D. 1995. **Basic Economics**. Third Edition, McGraw-Hill.

Leamer, E.E. and R.M. Sterm. 1970. **Quantitative International Economics**. Boston: Allyn
and Bacon.

National Marine Fisheries Service. **Fisheries Statistic** (Online). <http://www.st.nmft.gov>., March
11, 2009.

Pindyck, R. and Rubinfeld, D. 1998. **Econometric Models and Econometrics Forecasts**.
Prentice-Hall.

ตารางผนวกที่ 1 ข้อมูลปริมาณ มูลค่า และราคาส่งออกกุ้งกระป๋องของประเทศไทยไปยังประเทศ
สหรัฐอเมริกา ปี พ.ศ.2543-2551

ปี พ.ศ.	ปริมาณส่งออก (ตัน)	มูลค่าส่งออก (US Dollars)	ราคาส่งออก (US Dollarsต่อตัน)
2543	862	4,807,633.00	5,575.22
2544	974	4,994,668.00	5,129.70
2545	983	4,477,183.00	4,556.55
2546	1,079	4,559,876.00	4,225.56
2547	412	1,741,687.00	4,224.09
2548	207	908,625.00	4,381.62
2549	310	2,387,340.00	7,708.81
2550	236	1,440,144.00	6,109.09
2551	263	1,918,177.00	7,282.10

ที่มา: กรมส่งเสริมการค้าส่งออก (2552)

ตารางผนวกที่ 2 รายได้ประชาชาติต่อหัว (GDP per capita) และอัตราแลกเปลี่ยนของประเทศ
สหรัฐอเมริกา ปี พ.ศ.2543-2551

พ.ศ.	รายได้ประชาชาติต่อหัว (US Dollars)	อัตราแลกเปลี่ยน (US Dollars ต่อบาท)
2543	34,773.78	0.0249
2544	35,505.43	0.0225
2545	36,340.28	0.0233
2546	37,685.03	0.0241
2547	39,811.63	0.0248
2548	41,929.08	0.0248
2549	44,063.34	0.0264
2550	45,725.35	0.0289
2551	47,025.30	0.0300

ที่มา: The International Monetary Fund (IMF), อัตราแลกเปลี่ยนเฉลี่ยธนาคารพาณิชย์ใน
กรุงเทพมหานคร (2552)

หมายเหตุ: GDP: Gross Domestic Product

ตารางผนวกที่ 3 ราคาถุงทะเลขขนาดเล็กที่ใช้เป็นวัตถุดิบในการผลิตถุงกระป๋องและอัตราค่าจ้าง
แรงงานขั้นต่ำในกรุงเทพมหานคร ปี พ.ศ.2543-2551

พ.ศ.	ราคาถุงทะเลขขนาดเล็ก (กก.ต่อบาท)	อัตราค่าจ้างแรงงาน (บาทต่อวัน)
2543	100	165
2544	100	165
2545	90	169
2546	90	170
2547	90	175
2548	90	184
2549	95	191
2550	105	194
2551	100	203

ที่มา: - สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

- กลุ่มงานพัฒนาระบบรายได้และค่าจ้างขั้นต่ำ, สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์,
กระทรวงแรงงาน

- กรมประมง, กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

หมายเหตุ: ราคาถุงที่ใช้เป็นวัตถุดิบในการผลิตถุงกระป๋องได้แก่ ถุงเป็ลือกแข็งขนาดเล็ก
(บาท/กก.)

ตารางผนวกที่ 4 ดัชนีราคาต่างๆ ปี พ.ศ.2543-2551

พ.ศ.	ดัชนีราคา สินค้าส่งออก	ดัชนีราคาผู้ผลิต (วัตถุดิบสำหรับอาหาร)	ดัชนีราคาผู้บริโภค สหรัฐอเมริกา	ดัชนีราคาผู้บริโภค ไทย
2543	80.01	100.0	172.2	83.5
2544	74.00	108.5	177.1	84.9
2545	74.56	111.4	179.9	85.4
2546	78.93	114.0	184.0	87.0
2547	83.82	122.4	188.9	89.4
2548	89.89	142.2	195.3	93.4
2549	94.60	149.9	201.6	97.8
2550	100.00	154.1	207.3	100.0
2551	110.45	196.3	215.3	105.4

ที่มา: - สำนักดัชนีเศรษฐกิจการค้า, กระทรวงพาณิชย์

- <http://www.rateinflation.com/>

- www.imf.org (The International Monetary Fund (IMF))

ประวัติการศึกษา และการทำงาน

ชื่อ -นามสกุล	ร้อยโทธนศักดิ์ แก้วโกย
วัน เดือน ปี ที่เกิด	วันที่ 3 เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2524
สถานที่เกิด	จังหวัดกรุงเทพมหานคร
ประวัติการศึกษา	วิทยาศาสตร์บัณฑิต (การจัดการประมง) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน	ประจำ สำนักงานทหารพัฒนา หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	สำนักงานทหารพัฒนา หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา กองบัญชาการกองทัพไทย